

Advocatenblad

SINDS 1918

A actueel — andermaal raadsheer Van der Meer

N van de nova — financiële bijdrage niet omhoog

V vak & mens — de kracht van preventive law

J juridisch — wet gelijke kansen schiet doel voorbij

AI meets law

Kijk voor het actuele nieuws op advocatenblad.nl

Vernieuwd
cursusaanbod

Welke online cursussen volgt u in 2024?

Als advocaat wilt u bovenop de veranderende wet- en regelgeving zitten en geïnformeerd worden door experts. Met een PO-Online abonnement heeft u onbeperkt toegang tot een actueel en praktijkgericht aanbod van ruim 130 online cursussen, ontwikkeld in samenwerking met de beste docenten uit uw rechtsgebied. Hiermee haalt u flexibel uw PO-punten in uw rechtsgebied(en).

Bekijk het volledige cursusaanbod via:

www.po-online.nl/aanbod

Nascholen bij PO-Online

- ✓ Ruim 130 cursussen in 14 (sub)rechtsgebieden
- ✓ Vooraanstaande docenten zoals:
prof. mr. P. Vlaardingebroek, mr. E.P.W. Korevaar en prof. mr. dr. A.R. Houweling
- ✓ Altijd en overal toegang met ieder device

PO

Online Uw goed recht

COLOFON

Publicatiedatum 30 januari 2024

104e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 5 maart.

Hoofredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Francisca Huijting-Mebius, Carmen Geukers

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Saskia Braun, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Elpiniki Kolokatsi, Jack Linssen, Christiane Verfuurden, Rogier Wolf

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2024-01, p.

Aan dit nummer werkten mee

Sandra Braakmann, Anna van Bracht, Tjitske Cieremans, Nancy Dekens, Daphne van Dijk, Yola Geradts, Tjalling van der Goot, Nathalie de Graaf, Charlotte Helmer, Daniëlle de Jonge, Trudeke Sillevius Smitt, Marco de Vries.

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniebijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Uitgever

Boom juridisch

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 278 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattending. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie.

Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen?

Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Bezorging

Het *Advocatenblad* niet ontvangen?

Stuur een bericht naar klantenservice@boomdenhaag.nl.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname en media-advies

Capital Media Services B.V., tel 024-3607710,

mail@capitalmediaservices.nl;

direct advertenties boeken via www.wplanner.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeleenvoudig of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veeleenvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagillustratie: Floris Tilanus

ten geleide

Imago

Met het geld van de jaarlijkse financiële bijdrage kunnen de kwaliteit en integriteit van de beroepsgroep hoog worden gehouden, zeggen NOvA-bestuurders Kaak en Soeteman verderop in dit nummer (pagina 50). 'Dat komt allereerst de rechtzoekende ten goede, maar ook het imago van de advocatuur. Daar profiteert elke advocaat van, want het geheel is zo sterk als de zwakste schakel.'

Die zwakke schakel blijkt de laatste tijd opvallend vaak te vinden in de strafrechtadvocatuur. Na Youssef Taghi en Inez Weski (de stilte bij het OM is inmiddels oorverdovend) ligt er nu een nieuw schandaal, ditmaal rondom televisiepresentator en voormalig advocaat Khalid Kasem.

Volgens het *AD*, dat over gespreksopnames beschikt, heeft Kasem aan zijn voormalige kantoorgenoot Peter R. de Vries toegegeven dat hij een DJI-ambtenaar heeft omgekocht of een cliënt op creatieve wijze heeft aangespoord een betalingsachterstand te voldoen.

De precieze toedracht is niet helder. De Amsterdamse en Utrechtse dekens hebben als toezichthouder de lastige taak uit te zoeken hoe de vork in de steel zit. Het ligt voor de hand dat ze allereerst aan het *AD* hebben gevraagd om een kopietje van de 'De Vries-tapes'. Het *AD* heeft dat verzoek ongetwijfeld afgewezen, verwijzend naar het journalistieke verschoningsrecht en bronbescherming.

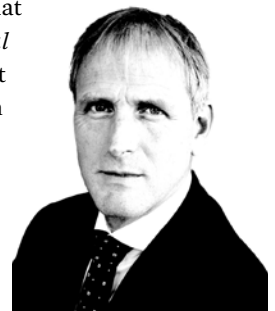
Daarmee houdt het voor de dekens wel een beetje op, want over bijzondere opsporingsbevoegdheid beschikken ze niet. Ze kunnen nog wel de dossiers opvragen van Kasem. Er geldt een wettelijke bewaartermijn van minimaal vijf jaar, maar wie bewaart een *smoking gun*?

De dekens kunnen ook nog de Financiële Unit Advocatuur (FTA) erbij halen. Naar verluidd zijn de geldbedragen netjes onder de 5.000 euro gebleven, kunnen ze contant zijn betaald en hebben ze geen sporen nagelaten.

Per saldo is het denkbaar dat de dekens niets onoorbaars weten te vinden. Net zoals in 2020, toen Khalid Kasem ook onderwerp van onderzoek was, maar keihard bewijs niet werd gevonden.

De ironie van het hele verhaal kan zijn dat Khalid Kasem zich straks opnieuw als advocaat inschrijft. Het lijkt niet aannemelijk dat Hilversum hem weer in de armen sluit. De diverse talkshows veroorzaken al meer dan genoeg kopzorg. Dikke kans dat Kasem zich dus gedwongen ziet zijn oude metier weer op te pakken.

Daarmee belanden we weer bij het imago van de advocatuur. Geen positieve bijdrage daaraan is de poging van Royce de Vries om het *AD* via een kort geding te weerhouden van vervolpublicaties. De tapes geven een gesprek weer tussen geheimhouders en mogen dus niet worden gebruikt, stelt hij. Interessant voor hem is het boekje dat advocaten van VOI hebben samengesteld over *the legal privilege* in verschillende landen (zie pagina 32). Dat leert dat het verschoningsrecht vooral is bedoeld om de cliënt te beschermen en niet de advocaat.

— door **Kees Pijnappels**
Hoofredacteur *Advocatenblad*

Deze editie

A actueel

- 3 Ten geleide, Colofon
- 8 Gespot op social media
- 9 Citaat, Cijfers, Column Nancy Dekens
- 11 In Beeld
- 12 Strafrechtadvocatuur opnieuw in kwaad daglicht
- 15 Dekens controleren toevoegingsdossiers; Financiële bijdrage dit jaar niet omhoog

16 Andermaal raadsheer Van der Meer

- 19 Lawyers for Lawyers: 'Wat in Polen gebeurde kan overal gebeuren'

V vak & mens

- 22 AI bereikt advocatenpraktijk
- 28 Voorkomen is beter dan genezen
- 32 Gezien
- 33 Meesterlijke podcasts, Tuchtrechtcolumn
- 34 Lange adem leidt tot winst in asielzaken
- 38 Impact
- 40 Zó haal je meer uit de vergadering
- 45 Advocaat en algoritme

46 Inkijk

- 48 Praktijk

N van de nova

50 Hoezo, financiële bijdrage?

- 52 Groei van de balie zet door
- 53 DilemmApp
- 54 NOvA start campagne weerbaarheid
- 57 Vacature
- 58 Op of over het randje
- 59 Veelgestelde vragen
- 60 Kort nieuws
- 61 Voor de balie
- 62 Transfers
- 68 Van de tuchtrechter

J juridisch

- 72 Opinie: Late vordering brengt verdediging in procedurele spagaat

75 Analyse: Wet gelijke kansen arbeidsmarkt schiet doel voorbij

- 78 Analyse: Failliete bestuurder hoeft zich niet te verweren tegen curator én fiscus

Kijk voor het actuele nieuws op advocatenblad.nl

Vacature advocaat corporate litigation

Ben jij een gedreven litigator en wil je graag meebouwen aan een hoogwaardige litigation-praktijk, met alle ruimte om jezelf te ontwikkelen en jouw ambities waar te maken? Dan zoekt ons corporate litigation team jou!

Je maakt deel uit van ons hechte corporate litigation team en je bent, meestal al van meet af aan, betrokken bij alle onderdelen van een dossier. Daarbij werk je samen met de besten binnen hun vakgebied, onder leiding van zeer ervaren partners.

Ons kantoor bestaat op dit moment uit circa 35 advocaten. Onze advocaten werken in kleine hands-on teams. Door de achtergrond, opleiding en instelling van onze advocaten concurreren wij op het gebied van kwaliteit en service met vooraanstaande nationale en internationale advocatenkantoren binnen de gebieden waar wij ons op richten, met de efficiëntie en persoonlijke aandacht van een boetiekkantoor.

Ons corporate litigation team vertegenwoordigt zowel nationale als internationale cliënten in een breed scala aan (commercial en corporate) disputen. Het gaat vaak om complexe zaken die een scherpe analyse en tactische blik vragen. De voornaamste werkzaamheden bestaan o.a. uit procederen (voor o.a. de Ondernemingskamer) en adviseren over aandeelhoudersgeschillen, overnamegeschillen en aansprakelijkheidsprocedures voor of tegen bestuurders, toezichthouders of commissarissen.

Jouw Profiel

- Je hebt minstens drie jaar ervaring als advocaat in (grotendeels) de (commercial en/of corporate) dispute resolution-praktijk.
- Je hebt een "goede pen" en bent in staat om complexe zaken te analyseren en stukken (grotendeels) zelfstandig op te stellen en in rechte te bepleiten.
- Je werkt graag in teamverband.
- Je denkt graag mee met de cliënt, bent flexibel, hebt een eigen mening, bent assertief en durft beslissingen te nemen.
- Je leert graag van anderen en brengt die kennis op jouw beurt ook met plezier over op beginnende advocaten.

Wat bieden we jou?

We bieden een uitdagende baan binnen een informeel, gezellig en mooi kantoor. Daarbij is er alle ruimte voor persoonlijke ontwikkeling en zijn er doorgroeimogelijkheden. Er wordt dagelijks gezamenlijk geluncht en naast de teamuitjes en borrels gaan we ook jaarlijks met heel kantoor op reis. Je ontvangt een goed salaris, gebaseerd op leeftijd en ervaringsjaren, 26 vakantiedagen en je bouwt pensioen op. Daarnaast stimuleren en faciliteren we het volgen van cursussen en trainingen.

Solliciteren?

**Ben jij of ken jij de persoon die we zoeken?
Dan komen we graag met jou in contact!**

Bij interesse of verdere vragen kun je ook altijd vrijblijvend contact opnemen met Irene Tax via i.tax@windtlegal.com.

Direct online solliciteren

A photograph of three women sitting around a dark table in a modern office setting. They are engaged in a conversation. The woman on the left is wearing a dark blue jacket, the woman in the middle is wearing a green blazer, and the woman on the right is wearing a colorful patterned top. There are glasses of water and papers on the table.

Mastering Legal Mediation

Dé beroepsopleiding voor zakelijke mediators in Amsterdam en Rotterdam

THE ACADEMY
OF
LEGAL
MEDIATION

- Erkend door MfN en als enige in Nederland ook internationaal door IMI
- Ervaren docenten die zelf succesvol mediator zijn en je graag de bijzonderheden van het vak bijbrengen
- Leer mediationstechnieken en onderhandelen op gestructureerde wijze
- Persoonlijke aandacht in een exclusieve groep
- Manon Schonewille, opleider bij de Academy, is de auteur van het bekende handboek 'Toolkit Mediation' (Boom) dat de basis voor de opleiding vormt

12

‘Of deze man is een poot uitgedraaid.
Of je hebt zomaar iemand omgekocht.
En met beide zitten wij in onze maag’

actueel

Nieuws

— Van der Meer buigt zich
andermaal over de punten

Lawyers for lawyers

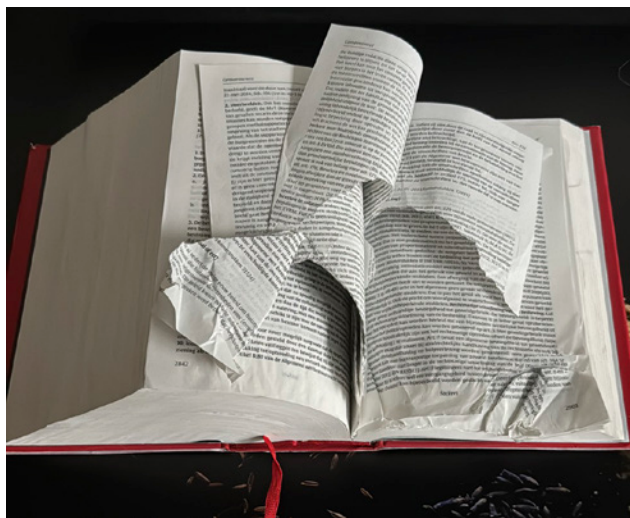
— ‘Wat in Polen gebeurde
kan overal gebeuren’

gespot op social media

Advocatenkantoor Bos

Mijn labrador houdt niet van de Gemeentewet & de Politiewet

Jan Visscher

☘ Tja. Per 1 januari zijn de wegwerpbekers op het APU Houten afgeschaft. Verdachten, advocaten en rechercheurs (die de hele dag binnenrollen) moeten voortaan een eigen mokje meebrengen... ☺️☺️ #advocaat

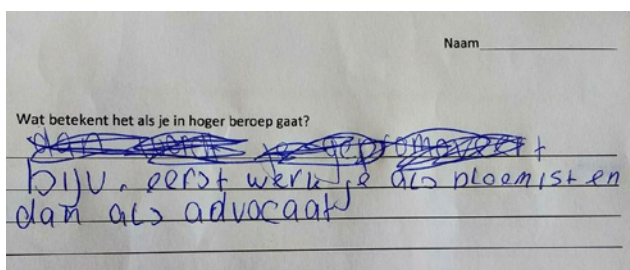

instagram

Meester Mark

😊 (dank Marjolein Dijkstra)

Taaldokter

Ik hoor zojuist een presentatrice op de publieke omroep zeggen dat een verdachte een bekentenis 'heeft gedaan' en zich 'heeft beroept' op zijn zwijgrecht. Dacht dat alleen eerstejaars hbo-rechten dat deden.

Bijan

#Iran: Wat een moed ❤️

Dit is de Iraanse advocaat #NiloufarSadatHashemian uit de stad Semnan.

Ze is een vd tientallen Iraanse burgers die werden gearresteerd vanwege commentaar op de explosies in Kerman nabij de begraafplaats van #QasemSoleimani, waarbij tientallen burgers om het leven kwamen. Onder de gearresteerden bevindt zich een hele reeks professionals, waaronder kinderartsen en universiteitsprofessoren.

Niloufar schreef op haar Instagram-account: "Toen hij (Soleimani) nog leefde, besteedde hij de middelen van het land aan oorlogszucht in de regio. Tijdens zijn begrafenis kwamen verschillende mensen om het leven. Om hem te wreken werd een Oekraïens passagiersvliegtuig (vlucht #PS752) door de Revolutionaire Garde neergehaald.

Zijn standbeeld bracht ook schade toe aan het land. Nu heeft een aanzienlijk aantal mensen het leven verloren op zijn sterfdag. Wat een onheilspellende figuur was Qasem Soleimani."

Wees svp haar stem. #WomanLifeFreedom

instagram

dentonsnederland

Gisteren zijn we het jaar goed begonnen met een padevent met @vevanos !

#dentons #padel #event @plazapadel

‘Hoewel de vrije advocaatkeuze een groot goed is, achten wij het uit een oogpunt van veiligheid gerechtvaardigd dat de kring van advocaten die wordt ingeschakeld beperkt blijft. Denkbaar is dat wordt gebruikgemaakt van een poule van civiele, niet buiten de anonimiteit tredende advocaten.’

De procureur-generaal bij de Hoge Raad adviseert in een rapport om in overleg met de NOvA bepaalde advocaten aan te wijzen die kroongetuigen kunnen helpen bij het maken van afspraken over getuigenbescherming.

61

procent, zo groot is de kans dat een rechter de kant van de indiener kiest als diens advocaat hem vier keer vaker laat lachen dan de advocaat van de verweerder. Dat ontdekten politicologen die bijna 800 zaken van het Amerikaanse hoogerechtshof onderzochten. Slaagt de advocaat daar niet in, dan is die kans 55 procent.

Bron: Sigrid van Wingerden, ‘Knock, knock...’: humor in de rechtszaal, in *Proces: Tijdschrift Voor Strafrechtspleging* (2023).

De neus en het deksel

Demissionair minister Weerwind is van plan de maatregel kostenverhaal draagkrachtige veroordeelden¹ af te schaffen. Dat schrijft hij in zijn recent voortgangsrapport over de stelselvernieuwing rechtsbijstand.

Wat houdt deze regeling in? Na onherroepelijke veroordeling in een strafzaak toetst de Raad voor Rechtsbijstand of de veroordeelde gedetineerde eigenlijk wel recht had op door de overheid gefinancierde rechtsbijstand. Deze draconische maatregel is in maart 2017 ingevoerd. Draconisch, omdat het na veroordeling terugvorderen van noodzakelijke – opgedrongen – rechtsbijstand in het geval van vrijheidsberoving zich slecht met elkaar verhoudt.

Wanneer een verdachte van zijn vrijheid dreigt te worden beroofd, is rechtsbijstand geen luxe maar bittere noodzaak. Het is een belangrijk element van het recht op een eerlijk proces (artikel 6 EVRM). Daarom volgt in die situatie een piketmelding en een last tot toevoeging, zodat de in voorarrest genomen verdachte van rechtsbijstand is verzekerd. Op kosten van de overheid.

Het vervolgens, na veroordeling, terugvorderen van die kosten staat op gespannen voet met het van overheidswege optrommelen van een advocaat. De maatregel werd in 2017 ingevoerd, in de periode dat er veel is bezuinigd op de sociale advocatuur, maar kent een andere achtergrond.

Concrete aanleiding vormde destijds het bericht dat de verdediging van Willem Holleeder op basis van een toevoeging werkte.² Daar gingen de wenkbrauwen in politiek Den Haag behoorlijk van omhoog. De maatschappij kon toch niet opdraaien voor de advocaatkosten van rijke criminelen?

Waar Den Haag geen moment aan dacht, is dat die vermeende schatrijke criminelen hun vermogen voor de fiscus uit het zicht houden waardoor zij financieel onder de toevoegingsgrens vallen. En dus recht hebben op gefinancierde rechtsbijstand.

Gedetineerden die wel over enig inkomen of vermogen beschikken en boven die financiële grens uit komen, zijn wel door het kostenverhaal getroffen. Zij zijn door detentie veelal in financieel zwaar weer terechtgekomen. Vaak verloren ze hun baan, maar liepen de woonlasten en kosten van levensonderhoud van hun gezinsleden gewoon door. Het gevolg voor de overheid: verzoeken tot peiljaarverleggingen, bezwaarprocedures, beroepsprocedures. Tijdrovend en veel administratieve rompslomp. Per saldo kostte de maatregel meer dan ze opleverde.

Weerwind herstelt de fout. Hopelijk wordt er in Den Haag ook aan gedacht de gedetineerden die de advocaatkosten inmiddels hebben terugbetaald, alsnog schade-loos te stellen.

Noten

- 1 Artikel 43 lid 3 Wrb.
- 2 Evaluatie maatregel kostenverhaal draagkrachtige veroordeelden (artikel 43 lid 3 Wrb) – oktober 2022.

door Nancy Dekens

Zet die extra stap in jouw loopbaan

Volg een unieke meerdaagse opleiding bij OSR

In elke fase van je loopbaan zoek je nieuwe kennis en vaardigheden. OSR juridische opleidingen heeft diverse unieke meerdaagse opleidingen waarmee jij het verschil kunt maken. In deze opleidingen krijg je alle kennis en leer je alle vaardigheden waarmee je die extra stap in je loopbaan kunt zetten.

Startdatum	Opleiding	Dagen	Review	Prijs	NOvA / PO punten
5-3-2024	Basisopleiding Onderwijsrecht PO en VO	5	7,9	3000	25
5-3-2024 of 7-10-2024	Piketcursus Psychiatrisch Patiëntenrecht	4	8,1	2500	20
8-3-2024 of 3-9-2024	Basisopleiding Sociaal Zekerheidsrecht	4	8,1	2500	20
8-3-2024 of 12-9-2024	Leergang Sociaal Domein	3	8,2	1925	15
28-3-2024 of 24-5-2024 of 4-9-2024	Basisopleiding Algemeen Bestuursrecht (Awb)	3	7,8	1925	15
16-4-2024 of 1-10-2024	Leergang vreemdelingenrecht module A en B	5	7,9	2800	25
25-04-2024	Basisopleiding Insolventierecht	3	8,1	1925	15
14-5-2024 of 12-11-2024	Basisopleiding Onderwijsrecht mbo/hbo/wo	5	7,2	3000	25
17-5-2024	Basiscursus Personenschade	4	8,0	2500	20
17-5-2024 of 8-11-2024	Basisopleiding Huurrecht	4	8	2500	20
21-5-2024 of 5-11-2024	Basisopleiding Arbeidsrecht	4	8,3	2500	20
4-6-2024	Basistraining Adviesvaardigheden voor juristen	4	8	1525	16
6-6-2024	Women Leadership Programme	7	7,9	6450	45
19-9-2024	Basisopleiding Personen- en Familierecht	3	8	2025	20
22-11-2024	Leergang vluchtelingenrecht Module C	6	8,2	3300	30
september (ntb)	Beroepsopleiding Legal Mediator en ADR-specialist	20	Nieuw!	9600	100

Ondanks alle zorg die besteed is aan deze cursuskalender kan het zijn dat er een onvolkomenheid of fout in de vermelde informatie staat. Deze cursuskalender is informatief van aard. Voor actuele informatie, kijk op onze website: osr.nl.

Kijk voor het volledige opleidingsaanbod op osr.nl/cursusaanbod of scan de QR-code.

 in beeld

Vrede door recht

— beeld **Remko de Waal / ANP**

Het Internationaal Gerechtshof van de Verenigde Naties moet zich buigen over de vraag of Israël genocide pleegt in Gaza, in een zaak die Zuid-Afrika heeft aangespannen tegen Israël.

De behandeling op 11 januari had plaats in de grote rechtszaal van het Vredespaleis in Den Haag. Op de foto de vijftien rechters bij opkomst, onder leiding van president Donoghue. Boven de eikenhouten lambrisering beelden brandschilderde ramen het ontstaan van het vredesideaal uit. Aan de linkerkant hangt een olieverfschilderij uit 1926 van Paul-Albert Besnard met de titel *La Paix par la Justice* (vrede door recht). Het doek toont Eirene, Griekse godin van de vrede, met in haar armen Plutos, god van de rijkdom. Aan haar zijde staan twee strijders te paard die de partijen in het

geschil voorstellen, met daarboven twee rechters of arbiters. De figuur in het rood is de personificatie van het internationale recht. Aan de hemel is een weegschaal nauwelijks zichtbaar afgebeeld.

Advocaat Geert-Jan Knoops sprak op Radio 1 over de slagingskansen van de zaak. Hij legde uit dat de lat om genocide te bewijzen hoog ligt. Knoops noemde het aantal burgerslachtoffers 'vreselijk', maar benadrukte dat disproportionaliteit in slachtoffers geen genocidale opzet aantoont. Het oordeel van het hof kan jaren op zich laten wachten. Zuid-Afrika heeft het hof ook gevraagd Israël in de tussentijd te bevelen de oorlog met Hamas te staken. Daarvoor moet het land een *'plausible case'* hebben. Over deze voorlopige voorziening beslist het hof mogelijk binnen enkele weken.

Strafrechtadvocatuur opnieuw in kwaad daglicht

Na eerdere schandalen rond Youssef Taghi en Inez Weski is de strafrechtadvocatuur opnieuw in opspraak geraakt. Tv-presentator Khalid Kasem zou als advocaat een functionaris bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) hebben omgekocht, om een cliënt eerder vrij te krijgen.

Het *AD* onthulde recent op grond van gelekte audio-opnames dat de betreffende cliënt dat in 2019 tegen Peter R. de Vries had gezegd. Toen De Vries Kasem confronteerde met de vermeende omkoping ontkende de advocaat dat niet. Het *AD* citeert het gesprek tussen de kantoorgenoten, eveneens in 2019. 'Of deze man is een poot uitgedraaid. Of je hebt zomaar iemand omgekocht. En met beide zitten wij in onze maag,' zegt De Vries. Waarop Kasem reageert: 'Ik snap het. Ik kan zeggen: ik heb hem geen poot uitgedraaid. Dan blijft die andere variant staan.'

Kasem begon eind 2017 samen met vader en zoon De Vries en Yasemin Ay een advocatenkantoor.

Hij voegt eraan toe dat 'dit soort trucs' gemeengoed waren in het Amsterdamse kantoor waar hij eerder had gewerkt, van Geertjan van Oosten (tot diens grote verontwaardiging).

Anno 2024 ontkent Khalid Kasem tegenover het *AD*. 'Laat duidelijk zijn dat ik mij nooit schuldig heb gemaakt aan ambtelijke omkoping.' De presentator, die zijn tv-werk inmiddels heeft neergelegd, geeft wel toe dat hij op die manier probeerde bij de cliënt een open-

staande rekening te innen. Voor achtduizend euro zou Kasem kunnen regelen dat hij in aanmerking kwam voor vervroegde invrijheidstelling.

Peter en Royce de Vries zeggen in een gesprek met Kasem danig met de kwestie in de maag te zitten. Als de zaak aan het licht komt, ligt de geloofwaardigheid van hun kantoor te grabbel, stellen ze. Na rijp beraad besluiten ze Kasem zijn fout 'eenmalig' te vergeven en het er verder niet meer over te hebben. 'Zand erover.' Met de publicatie door het *AD* blijkt die strategie mislukt. De krant zegt de opnames van de gesprekken tussen De Vries en Kasem te hebben gekregen van bronnen die zichzelf 'De Drie Muskettiers' noemen. Peter R. de Vries zou de opnames hebben gemaakt en vervolgens online opgeslagen. De misdaadjournalist werd in 2021 vermoord.

Om het *AD* te weerhouden van vervolgpublishies voerde Royce de Vries op 18 januari een kort geding, dat achter gesloten deuren plaats had. Volgens De Vries zijn de opnamen gestolen uit de telefoon van Peter R. de Vries en gaat het om strikt vertrouwelijke gesprekken tussen geheimhouders: twee advocaten en een kantoordirecteur (Khalid Kasem, Royce de Vries en Peter R. de Vries). Bij de sluiting van dit nummer lag er nog geen uitspraak.

Deken Barbara Rumora-Scheltema van de Amsterdamse orde van advocaten heeft inmiddels een onderzoek ingesteld naar de handelwijze van voormalig advocaat Kasem. Ze heeft daarbij de hulp ingeroepen van haar Utrechtse evenknie, Frédérique ten Berge, deken van Midden-Nederland. Ten Berge is strafrechtadvocaat. Rumora-Scheltema is civilist en gespecialiseerd in insolventierecht. De verwachting is dat het onderzoek een tot twee maanden in beslag zal nemen.

VVD-kamerlid Ellian heeft minister Weerwind (Rechtsbescherming) gevraagd de vermeende corruptie bij DJI te onderzoeken en daar de rijksrecherche bij te betrekken.

zoekt een

ADVOCAAT-MEDEWERKER INSOLVENTIERECHT met partnerambitie

**Altijd al willen werken in het
mooie Friesland en op zoek
naar een (nieuwe) uitdaging?**

Wij zijn een kantoor met acht advocaten in een modern pand op een zichtlocatie in Joure. Ter versterking van ons team zijn we op zoek naar een gedreven advocaat insolventierecht met enkele jaren ervaring.

We bieden een prettige werksfeer met passende beloning, gekwalificeerde ondersteuning en de kans om mee te bouwen aan de toekomst van ons kantoor.

Voor verdere informatie kun je contact opnemen met mr Matthijs Sturms aan wie ook sollicitaties kunnen worden gericht.

T: 0513 - 41 56 55

E: msturms@aldersebaas.nl

Beroepsopleiding Legal Mediator

Start 18 april 2024 in Amsterdam

Start 22 april 2024 in Den Bosch

Interesse om mediator te worden of uw conflict- en onderhandelvaardigheden te verbreden en te verdiepen? Dan is onze beroepsopleiding de juiste keus. Sinds 1996 leiden wij hoogopgeleide professionals op in mediationen onderhandelen. Veel van de zakelijk hoog gekwalificeerde mediators startten hun loopbaan bij ons instituut.

Onze opleiding is bij een recente audit door het MfN (kwaliteitsregister Mediatorsfederatie Nederland) als excellent beoordeeld.

Kennismaken?

Neem contact met ons op voor een persoonlijk gesprek, bezoek een van onze informatieavonden (live of online), of volg een workshop mediationvaardigheden (kosteloos).
www.adrinstituut.nl/agenda

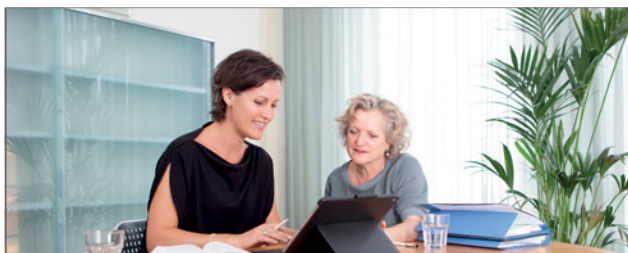

C A S S A T I E
I N C I V I E L E Z A K E N

Mr. K. Aantjes
aantjes@aanjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@aanjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

Zelfstandig advocaat met de voordelen van samen

Wil jij werken als zelfstandig advocaat, maar heb jij ook wel eens behoefte aan een sparringpartner? Ben je maatschappelijk betrokken? Wil jij de baas zijn over je eigen werk? Vind je praktische ondersteuning een meerwaarde? Dan is Zumpolle Advocaten wellicht dé plek voor jou.

Bij Zumpolle Advocaten werken tien advocaten. We hebben momenteel plek voor advocaten die actief zijn op het gebied van sociale zekerheid, arbeidsrecht, familierecht, migratierecht, algemeen civiel, AOV/ letselschade, huurrecht en strafrecht. Ben jij gespecialiseerd in een of meerdere van deze specialismen en wil je meteen aan de slag? Dat kan, vanwege de grote toeloop liggen er bij Zumpolle interessante zaken op je te wachten.

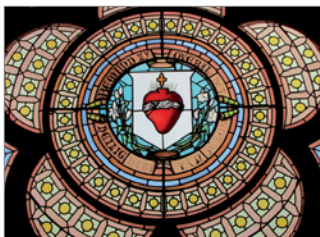
Ons monumentale pand is gelegen in het hart van Utrecht. Dit is onze uitvalsbasis: hier werken we en brainstormen we geregeld over ons vak. En hier lunchen we samen of nemen we met een drankje erbij de afgelopen week door. Spreekt dit je aan? Wil je meer over ons weten, of ervaren hoe de sfeer is? Maak dan een afspraak voor een kop koffie.

MEER INFORMATIE:

Marloes Sterrenberg
030 - 23 33 248 of
sterrenberg@zumpolleadvocaten.nl

www.zumpolleadvocaten.nl

ZUMPOLLE
ADVOCATEN

Van Rooij en Pijnacker Advocaten te Tilburg zoekt een advocaat met een eigen praktijk die ons kantoor wil versterken, op kostenbasis. De voorkeur gaat uit naar iemand met een civiele (B2B) handelspraktijk. Dat kan met behoud van zelfstandigheid en/of in de vorm van een maatschap.

Ons aanbod:

- een ruime, mooie locatie met allure, bij het centrum van Tilburg, met voldoende parkeergelegenheid;
- een eigen, ruime werkkamer en gezamenlijke spreekkamer, volledig gemeubileerd;
- gebruik van alle kantoorfaciliteiten, zoals abonnement online Webinars, telefoon, internet, CC-Law, digitaal dicteren en I-Cloud;
- gebruik van secretaresse en/of boekhouder is mogelijk;
- gebruik Stichting Dergengelden is mogelijk;
- vervanging/waarneming over en weer tijdens vakanties;
- op termijn mogelijkheid tot opvolging/overname praktijk;
- fijne werksfeer.

Interesse?

Neem dan contact op met Ivo van Rooij, tel: 013 - 54 33 162 / 06 28 34 48 43

E-mail: vanrooij@vrp-advocaten.nl
Website: www.vrp-advocaten.nl

Van Rooij & Pijnacker

Procesadvocaten

Bredaseweg 204 - 13, 5038 NK Tilburg

I AM LEGAL
Upgrade uw juridische kennis

Wwft in de praktijk (verdieping & update)

1 februari | 2 PO NOvA | Mr. B. Martens, mr. S. Hendrickx

Actualiteiten Verjaring

7 februari | 2 PO NOvA | Prof. mr. A.L.M. Keirse

Tegenstrijdige belangen bij rechtspersonen en het dividendbesluit bij de BV

8 februari | 4 PO NOvA | Prof. mr. C.A. Schwarz

Wwft voor secretariaat en ondersteuners

29 februari | Mr. B. Martens, mr. S. Hendrickx

Strategisch procederen in het verbintenissenrecht

1 maart | 4 PO NOvA | Prof. mr. A.L.M. Keirse

Basisusus Wwft

6 maart | 2 PO NOvA | Mr. dr. J.A. Booi

Ontwikkelingen in privacy en gegevensbescherming

11 maart | 4 PO NOvA | Prof. dr. mr. G.J. Zwenne

Verdiepingscursus Wwft

13 maart | 2 PO NOvA | Mr. dr. J.A. Booi

Actualiteiten financiering, zekerheden & insolventie

19 maart | 2 PO NOvA | Mr. dr. A. Steneker

Actualiteiten Causaliteitsperikelen

27 maart | 3 PO NOvA | Prof. mr. A.L.M. Keirse

Aansprakelijkheid van bestuurders en toezichhouders bij rechtspersonen naar privaatrecht

11 april | 4 PO NOvA | Prof. mr. C.A. Schwarz

Verdiepingscursus De Legitieme

15 april | 4 PO NOvA | Prof. mr. A.H.N. Stollenwerck

Waardering van ondernemingen en jaarrekening-analyse voor juristen

17 april | 6 PO NOvA | Dr. mr. J. van der Heijden, dr. M.J.R. Broekema, Prof. dr. mr. J.A.A. Adriaanse

Roladministratie voor juridisch secretaresses en ondersteuners

23 april | L. Strang

Het aansprakelijkheidsrecht van morgen (hot topics & trends)

24 april | 4 PO NOvA | Prof. mr. A.L.M. Keirse

Basisusus Wwft

22 mei | 2 PO NOvA | Mr. dr. J.A. Booi

De erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke en handelszaken

23 mei | 3 PO NOvA | Prof. mr. C.G. van der Plas

Verdiepingscursus Wwft

29 mei | 2 PO NOvA | Mr. dr. J.A. Booi

Actualiteiten Aanbestedingsrecht

30 mei | 2 PO NOvA | Mr. M. van der Feltz

Verdieping Schade

31 mei | 6 PO NOvA | Prof. mr. A.L.M. Keirse

Leerlijn procederen in eerste aanleg

10 juni | 4, 8 of 12 PO NOvA | Mr. S.M.A.M. Venhuizen

Certificering van aandelen en de flexibele BV

11 juni | 4 PO NOvA | Prof. mr. C.A. Schwarz

Kijk voor meer informatie en ons volledige cursusaanbod op www.iamlegal.nl

Dekens controleren toevoegingsdossiers

De elf lokale dekens gaan dit jaar een flink aantal dossiers in toevoegingszaken op kwaliteit controleren. De dekens zeggen het toezicht op de kwaliteit van de gefinancierde rechtsbijstand verder te willen ontwikkelen en daarmee de belangen van rechtzoekenden te borgen.

Hoewel zowel de Raad voor Rechtsbijstand als de NOvA eisen stelt aan inschrijving en registratie, wordt het werk dat advocaten op toevoegingsbasis verrichten niet of slechts zelden getoetst, constateren de dekens. In de praktijk komen er geregeld klachten binnen waarbij de kwaliteit van het werk ter discussie wordt gesteld, schrijven ze in hun begrotingsplannen voor 2024. Ook kantoorbezoeken door de dekens roepen twijfel op over de inhoudelijke aspecten van het werk.

In antwoord daarop wil het dekenberaad, dat de lokale dekens verenigt, 'jaarlijks een substantieel aantal dossiers van advocaten in toevoegingszaken nader onderzoeken'. De dekens hebben afgesproken in 2024 gezamenlijk vijftig kantoorbezoeken aan sociaal advocaten af te leggen, waarbij per bezoek minimaal vijf dossiers onder de loep worden genomen. De dekens doen deze 'peer review' niet zelf, maar schakelen daarvoor gespecialiseerde advocaten in. Aan de hand

van de ervaringen kan het aantal bezoeken en het aantal rechtsgebieden worden uitgebreid.

'We willen een landelijk project uitrollen, omdat rechtzoekenden in toevoegingszaken de kwaliteit van hun advocaat vaak niet zelf kunnen beoordelen. Ik vergelijk het maar met mijn huisarts: ik kan als patiënt ook niet beoordelen of die alles doet zoals het zou moeten,' licht de Amsterdamse deken Barbara Rumora-Scheltema het voornemen van het dekenberaad toe.

Op het gebied van bestuursrechtelijke handhaving verwachten de lokale dekens in 2024 meer boetes en dwangsommen op te leggen. Hiervoor neemt het dekenberaad twee bestuursrechtjuristen in dienst. Rumora-Scheltema: 'Lasten onder dwangsom en boetes worden nu voornamelijk opgelegd omdat advocaten hun CCV-opgave, zowel kantoor als individueel, niet indienen. Dat gebeurt straks ook bijvoorbeeld als advocaten niet voldoen aan de kwaliteitstoets.'

Financiële bijdrage dit jaar niet omhoog

De NOvA rekent dit jaar op een financiële bijdrage van circa 18.500 advocaten. Ongeveer tachtig procent van hen krijgt een nota van 1.038 euro. Advocaten die minder dan 40 mille verdienen en advocaat-stagiairs hoeven slechts 339 euro te betalen. Deze categorie telt naar verwachting omstreeks 3.850 advocaten.

Een jaar eerder, van 2022 op 2023, steeg de financiële bijdrage nog met zeven procent, met name als gevolg van de toegenomen inflatie. Gelet op het aanzienlijke eigen vermogen van de NOvA zou de financiële bijdrage per 1 januari best omlaag kunnen, constateert de orde zelf. Omdat onbekend is welke kosten de komst van de toezichthouder advocatuur (OTA) met zich meebrengt, speelt de NOvA liever op zeker. 'Met het oog op de onzekerheid van met name de kosten voor een toekomstige OTA wordt ervoor gekozen de financiële bijdrage niet (voor een jaar) te verlagen maar op een gelijk niveau te houden. Doel is om een dempende werking op de (hogere) financiële bijdrage in de komende jaren te kunnen bewerkstelligen', meldt de begroting.

De totale inkomsten uit advocatenbijdragen zijn voor 2024 begroot op ruim 16,4 miljoen euro. Met dat geld wordt onder meer het tuchtrecht (4,8 miljoen euro) en het toezicht door de lokale dekens (twee miljoen euro) betaald. Het college van toezicht advocatuur vergt nog eens bijna een miljoen. Met de personeelskosten van het landelijk bureau (45 fte) is 5,8 miljoen euro gemoed.

Voor de algemene raad van de NOvA is volgend jaar ruim zes ton uitgetrokken. De algemene raad wordt uitgebreid van zes naar zeven bestuursleden. De algemeen deken ontvangt 188.000 euro, de waarnemend deken 126.000 euro en de leden 79.000 euro, een stijging van 5,3 procent.

Zie ook pagina 50 en 51.

Andermaal raadsheer

— door Kees Pijnappels

Van der Meer

De Amsterdamse raadsheer Herman van der Meer leidt voor de tweede keer een commissie die zich over de gesubsidieerde rechtsbijstand buigt. De eerste keer kreeg de minister onafhankelijk advies, gebaseerd op feiten en dat gaat nu weer gebeuren, belooft hij.

De geschiedenis herhaalt zich. In navolging van zijn ambtsvoorganger Sander Dekker heeft ook demissionair minister Franc Weerwind (Rechtsbescherming) Herman van der Meer gevraagd een commissie te leiden die zich over de gefinancierde rechtsbijstand gaat buigen. En net zoals de eerste keer, hij was toen nog president van het gerechtshof Amsterdam, heeft de inmiddels deels gepensioneerde raadsheer ingestemd. Hoewel het jongste karwei grote overeenkomsten vertoont met de vorige opdracht, zijn er ook verschillen, signaleert Van der Meer. 'De situatie is nu heel anders dan destijds. We zijn inmiddels ruim zes jaar verder en de aanbevelingen van het eerste rapport zijn vrijwel allemaal ingevoerd. Ik denk dat de toeslagenaffaire daarbij van doorslaggevend belang was. Die heeft duidelijk gemaakt dat je niet moet morrelen aan de rechtsstaat.'

Van der Meer presenteerde het eerste rapport in oktober 2017, onder de titel *Andere Tijden*. De voornaamste conclusie betrof de structurele onderbetaling van toevoegingsadvocaten. Circa vier- tot vijfduizend advocaten bleken voor hun inkomen grotendeels afhankelijk van toevoegingszaken. Gemiddeld kwamen zij per jaar netto elf mille tekort, berekende Van der Meer, die vervolgens 52 aanbevelingen deed om de puntentoekenning te verbeteren. Boven aan het lijstje stond de aanbeveling jaarlijks 127 miljoen euro extra (ex btw) uit te trekken voor de rechtsbijstand. Dat was muziek in de oren van de advocatuur, maar

vloeken in de kerk voor minister Dekker die gebonden was aan de strakke budgetregels van het kabinet-Rutte III. Met als gevolg dat het rapport aanvankelijk terzijde werd gelegd. In plaats van de aanbevelingen over te nemen, presenteerde Dekker zijn Contourennota met het plan om de gefinancierde rechtsbijstand op andere leest te schoeien. Van der Meer heeft daar wel een tijdje van gebaald,

erkent hij. ‘De politiek heeft de rechtsbijstand aanvankelijk aan een lijntje gehouden. De Kamer bleef op de handen zitten en de minister begon met allerlei experimenten. Die had verzuimd om geld te vragen voordat hij minister werd. Als je dat doet na je benoeming ben je te laat. Dat waren politieke keuzes waar de minister en de Tweede Kamer voor verantwoordelijk waren. Maar ik heb de hoop echter nooit opgegeven.’ Dat Van der Meer opnieuw is gevraagd de gefinancierde rechtsbijstand te analyseren, mag worden beschouwd als extra erkenning van de eerste commissie. Het doet hem zichtbaar genoeg. ‘Het is prettig zo aan een klus te beginnen. Ik heb begrepen dat mijn kandidatuur breed wordt gedragen. De inhoud van het rapport *Andere Tijden* is ook nooit ter discussie komen te staan. Je mocht er destijds van vinden wat je wilde, dat was vooral een politieke keuze. Maar wat er stond, klopte en het klopt nog steeds. Niemand heeft ooit gezegd dat er dingen in stonden die niet correct waren.’

Commissie II krijgt nagenoeg dezelfde samenstelling als commissie I, zegt Van der Meer. Oud-deken Walter Hendriksen is net als in 2017 opnieuw van de partij, als vertegenwoordiger van de NOvA. Ook Heike Goudriaan, onderzoeker bij het CBS, doet weer mee. Zij tekent voor het wetenschappelijk fundament. En ook de directeur van de Raad voor Rechtsbijstand en een topambtenaar van het ministerie van Justitie en Veiligheid schuiven opnieuw aan. Dezelfde functionarissen als destijds, maar inmiddels in andere persoon. Van der Meer denkt ook min of meer dezelfde werkwijze te hanteren als de vorige keer. ‘Ik verwacht dat we wat minder hoorzittingen zullen houden, omdat we vooraf ook gaan kijken naar de beleidsterreinen waar de noodzaak tot herijking het grootst is. Maar als we daar niet zeker van zijn, gaan we weer dezelfde mensen uitnodigen.’

Formeel krijgt de commissie de opdracht de vergoedingen in het stelsel voor gesubsidieerde rechtsbijstand te herijken. Van der Meer gaat zich naar eigen zeggen echter niet bezighouden met het puntentarief (momenteel € 126,55), maar met de tijdsbesteding. ‘De politiek kiest voor de hoogte van de beloning. Maximaal schaal 12 van de CAO Rijk is een politiek besluit. Wij kunnen hooguit zeggen hoeveel uur je daarvoor moet maken en welke kantoorkosten daarmee zijn gemoeid. Dat hebben we in 2017 ook gedaan. Toen hebben we gezegd: dat lukt niet. Je krijgt die zaken niet gedaan in de hoeveelheid uren die daarvoor staan.’

Het tekort liet zich toen het schrijnendst voelen in de familiepraktijk, aldus de raadsheer. ‘Daar is de verbetering sindsdien ook heel

goed merkbaar geweest. Maar of dat genoeg was, moet nu opnieuw blijken. Ik hoor nog geen juichverhalen. De cliënt bepaalt voor een groot deel het urenbeslag van een advocaat. Als de maatschappelijke ontwikkeling is dat er meer echtscheidingen met kindproblematiek zijn, die veel tijd vergen, zal dat straks uit de cijfers blijken.’

De basisgedachte blijft: een punt staat voor een uur, zegt Van der Meer beslist. ‘Daar gaan we niet aan morrelen. Als er tien punten voor een zaak staan, die uiteindelijk vijftien uur blijkt te kosten, dan moet die zaak naar vijftien punten.’

Maar wat als het nieuwe kabinet straks opnieuw met tekorten kampt en moet gaan bezuinigen? Dan dreigt ook hier herhaling van de geschiedenis. Van der Meer grinnikt een beetje, om dan in lachen uit te barsten. ‘Dan komt het aan op politieke consistentie. Daar heb ik wel een opvatting over, maar die ga ik niet met u delen. Dat is te politiek, daar moet ik als rechter van wegblijven.’

Om op serieuze toon te vervolgen: ‘De toeslagenaffaire heeft haarscherp aangetoond dan het veel geld kan kosten als je zaken aan de voorkant niet goed regelt. Academisch geschoolde professionals moet je niet het minimumloon willen toeschuiven, want dan weet je dat ze weglopen.’

Welke minister straks zijn tweede rapport in ontvangst gaat nemen, weet Van der Meer niet. Het maakt hem ook niet uit. ‘Ik heb nooit een verkeerd woord gehoord van Sander Dekker. Ik heb wel met hem gedeeld dat hij in een lastige positie zat. Maar zo is de politiek, die is niet per se gemakkelijk. Als je een onafhankelijk voorzitter vraagt om onafhankelijk onderzoek te doen, dan komt er een onafhankelijk rapport. Dat is toen gebeurd en dat gaat nu weer gebeuren.’

Eén punt per uur

De commissie-Van der Meer II heeft als opdracht de vergoedingen in het stelsel voor gesubsidieerde rechtsbijstand te herijken. De tarieven voor toevoegingen hebben de afgelopen jaren geen gelijke tred gehouden met de inflatie. Op basis van tijdschrijfgegevens uit 2022 en 2023 dient de commissie te bezien of de vergoedingen voor rechtsbijstandsverleners nog in lijn zijn met de daadwerkelijke tijdsbesteding. Het uitgangspunt daarbij is dat één gewerkt uur overeen dient te komen met één punt in het stelsel. De commissie moet ook in beeld brengen of met een bruto-omzet gebaseerd op 1.200 punten een nettojaarinkomen op niveau van schaal 12, trede 10, van de CAO Rijk kan worden verdiend. Als dat niet het geval is, hoopt Weerwind van de commissie te horen hoe dat niveau wel kan worden gehaald. Het rapport van de tweede commissie-Van der Meer wordt verwacht in het najaar van 2024. Minister Weerwind wil de daaruit voortvloeiende wijzigingen in de vergoedingen per 1 juli 2025 realiseren.

CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website www.altkamboer.com voor een track record van de afgelopen 25 jaar.

Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mrs. H.J.W. Alt en W.A. Jacobs

Bezoekadres: Statenlaan 28, 2582 GM Den Haag

T: 070 - 358 94 79 | E: alt@altkamboer.com | E: jacobs@altkamboer.com

Ambachtelijk vervaardigd | Deskundige afwerking
Korte levertijd | Scherpe prijzen | Travelling Tailor

HOOGSTE KWALITEIT MATERIALEN

Advocatentoga	
Standaardmaat, wol/5% lycra, S-M-L-XL	€ 310,-
Maattoga, 100% Cool Wool, scheerwol	€ 525,-
Maattoga, 100% Natuurzijde	€ 890,-
Strikbef, Knoopbef, Klittenbandbef	€ 16,-

HET TOGAHUIS • Kastanjelaan 400 • 5616 LZ Eindhoven
www.togahuis.nl • info@togahuis.nl • 06 22 79 11 05

Procederen in Oostenrijk?

WIJNKAMP STACHOWITZ Rechtsanwältin / Lawfirm

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Communicatie in de Nederlandse taal
Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht
Internationaal handelsrecht en vakantiehuizenproblematiek

Gewerbegebiet 3 / Top 5
6493 Mils bei Imst • Tirol • Austria
T: 0043 - 5418 20 400 M: office@wlawfirm.eu W: www.bergsportrecht.eu

GEZOCHT

(AANKOMEND) PARTNER

mededingingsrecht en/of economische regulering

GEVORDERDE STAGIAIRE / BEGINNEND MEDEWERKER

mededingingsrecht en/of economische regulering

Bekijk de vacatures hier

TREBLE
M&A | COMPETITION

Hét niche advocatenkantoor in het hart
van de innovatieve Brainport Eindhoven
gespecialiseerd in M&A en Competition.

www.treble.legal

 lawyers for lawyers

‘Wat in Polen gebeurde kan overal gebeuren’ — door **Trudeke Sillevius Smitt**

Na acht jaar populisme in Polen kijkt de Warschause deken Mikolaj Pietrzak terug en vooruit. Wat valt er te leren? Hoe herstel je snel en grondig de rechtsstaat zonder die zelf te schenden?

‘De dag na de verkiezingen was ik op de rechtbank in Warschau. In de hal renden onafhankelijke rechters en advocaten elkaar tegemoet, we vlogen elkaar om de hals, we gaven *high fives*.’ Mikolaj Pietrzak, deken van de advocatenorde in Warschau, memoreert in een videogesprek het uitgelaten gedrag van de juridische gemeenschap in reactie op de verkiezingsuitslag van 15 oktober. Linkse, rechtse, conservatieve en liberale partijen hadden één coalitie gevormd in een ultieme poging een derde termijn van de populistische PiS-regering te voorkomen. Dat lukte: de coalitie onder leiding van Donald Tusk vormt sinds 13 december samen met twee andere gematigde partijen de regering van Polen. ‘Deze partijen denken over van alles verschillend, maar zijn allemaal loyaal aan de rechtsstaat.’

Afgelopen september stond Pietrzak nog in het *Advocatenblad* met het beklemmende verhaal over de afbraak van de rechtsstaat in Polen, waarbij rechters werden vervangen door politieke vrienden van de regering en de aanval op de balie al ruim was ingezet. Hield Pietrzak deze overwinning toen voor mogelijk? ‘We waren hoopvol, maar ook op het ergste voorbereid: we hebben eerder verliezen geleden die we niet voor mogelijk hielden. Een derde populistische termijn zou ons onomkeerbaar in de Russische invloedssfeer duwen, weg van de gemeenschap van democratische staten en mogelijk uit de EU.’

PUBLIEKSEDUCATIE

Achteraf gezien, zegt Pietrzak, had de juridische gemeenschap in Polen veel meer energie moeten steken in publiekseducatie. ‘In 2015 realiseerden we ons dat we scholieren, studenten, de hele maatschappij het basisconcept van de democratische rechtsstaat hadden moeten bijbrengen. Mensenrechten, de *rule of law* en onafhankelijke rechtspraak: voor juristen zou het gesneden koek moeten zijn, maar veel anderen weten niet goed wat het betekent. Door onze nalatigheid was het voor de populistten veel gemakkelijker om aan de macht te komen.’

Er volgde een inhaalslag. ‘De afgelopen acht jaren is publieksinformatie ons speerpunt geweest. We stonden bij popconcerten en op braderieën, openden informatiestands en gaven workshops. Dit heeft meer bewustzijn bij het publiek gecreëerd. Bij de verkiezingen werd de rechtsstaat het belangrijkste thema en de opkomst was ongekend hoog: 75 procent.’

Dat de PVV in Nederland de grootste partij is geworden, kwam bij Pietrzak als een schok. ‘Ik dacht: nu zijn zij aan de beurt... Met gewaardeerde collega’s uit Nederland [de Warschause balie heeft nauw contact met de balie in Amsterdam, *red.*] heb ik het erover gehad dat wat in Polen is gebeurd overal kan gebeuren.’

Voorkomen is beter dan genezen, waarschuwt Pietrzak: ‘Neem nu de tijd voor optredens op tv, radio en internetmedia, vooral die waar radicaal rechts zich op richt. Deel je expertise over de *rule of law*. Vertel waarom bepaalde maatregelen in strijd kunnen zijn met de Nederlandse Grondwet, het EVRM, het Vluchtelingenverdrag. Het is een kerntaak voor ons om regeringen aan te spreken op onrechtsstatelijk handelen en om het publiek uitleg te geven.’

VETORECHT

Polen zelf zit nog steeds in de gevarenzone. De huidige president is PiS-sympathisant en zit er nog tot 2025. Hij heeft vetorecht en is betrokken bij rechterlijke benoemingen. De door de PiS-regering benoemde rechters bezetten strategische plekken en de procedures om onafhankelijke rechters weg te krijgen zijn niet opeens verdwenen. Pietrzak: ‘Hoe ontwar je de gordiaanse knoop van acht jaar destructie van de rechtsstaat zonder zelf naar onconstitutionele middelen te grijpen? Als het lang duurt, zal dat bij het publiek tot frustratie leiden en over vier jaar zijn er alweer verkiezingen.’

De huidige minister van Cultuur nam meteen de publieke tv, radio en persbureaus over en benoemde advocaten in de raad van toezicht. Pietrzak: ‘Er was een enorme politieke noodzaak om die verschrikkelijke partijpropaganda te beëindigen.’ Maar de president kwam met een veto en er volgde kritiek: was het wel volgens de wet gegaan? ‘We hadden een belangrijke les te leren: er zijn geen shortcuts op weg naar een democratie. Je moet er niet aan denken dat de mensen die de rechtsstaat te gronde hebben gericht straks een zaak tegen de huidige democratische regering winnen bij het EHRM.’

Mikolaj Pietrzak

Labrys Reizen

Gezamenlijk een mooie prestatie
of jubileum vieren tijdens een **bedrijfsuitje?**

De bestemmingsexperts van Labrys Reizen regelen
het voor u tot in de kleinste details!

Een trip met uw medewerkers is dé manier om uw waardering te laten blijken en tegelijk aan teambuilding te werken. Van de Ardennen tot New York: voor de organisatie van uw bedrijfsuitje bent u bij Labrys Reizen aan het juiste adres.

Al meer dan 30 jaar organiseren wij voor bedrijven en instellingen groepsreizen op maat naar bestemmingen in Europa en wereldwijd. Voor ieder gezelschap en elk budget stellen we in goed overleg een passend reisprogramma samen.

38

'In dit geval kon cliënt het prima overzien. Sterker nog, hij studeerde inmiddels rechten en ging op mijn kantoor als stagiair aan de slag.'

vak & mens

Achtergrond

— De kracht van preventive law

Achtergrond

— Strategisch procederen in asielzaken werpt vruchten af

AI bereikt advocaten praktijk

— door **Carmen Geukers**

— beeld **Floris Tilanus**

De EU komt als eerste ter wereld met uitgebreide AI-wetgeving. Het kunstmatige intelligentierecht is binnenkort een zelfstandig rechtsgebied, voorspellen experts. Welke nieuwe vraagstukken brengt de AI Act mee – en wat betekent dat voor de advocatuur?

Het AI-recht als vakgebied bestaat officieel nog niet, maar dat is slechts een kwestie van tijd, voorspelt Anton Ekker. De 47-jarige advocaat op het gebied van Digital Rights en AI vergelijkt het met het privacyrecht. 'Toen ik afstudeerde in 2000 hadden we wel de Wet bescherming persoonsgegevens, maar in de advocatuur werd dat nog niet echt serieus genomen. Leuk voor erbij, maar je draaide niet een hele praktijk op het privacyrecht. Dat is nu wel anders.' Hij verwacht dat het met AI ook zo gaat. 'Het aanbod volgt de vraag. Na de komst van de AVG kwamen er steeds meer privacyadvocaten. Dat zal rondom dit thema ook gebeuren.'

Wat Ekker betreft, wordt het kunstmatige intelligentierecht spoedig toegevoegd aan de lijst van rechtsgebieden van de NOvA. 'Het is een rechtsgebied in wording. Als de AI Act binnenkort in werking treedt, kun je spreken van een zelfstandig rechtsgebied.' Advocaten die zich inschrijven op het AI-recht moeten daar dan ook opleidingen over volgen. Ekker verwacht dat dat geen problemen zal opleveren. 'Opleidingen in het veld van AI en recht schieten op het moment als paddenstoelen uit de grond.'

AI-PRAKTIJK

Shima Abbady (29) voert al enkele jaren een 'AI-praktijk'. Ze is sinds zeven jaar advocaat AI & Data bij Bird & Bird in Den Haag. Daarnaast promoveert ze op AI-regulering, op het snijvlak van recht en filosofie aan de 'iHub' van de Radboud Universiteit Nijmegen. Sinds

een jaar of drie richt ze zich grotendeels op AI – zeldzaam voor het Nederlandse advocatenlandschap, aldus Abbady. 'Bird & Bird is van origine een *tech*kantoor, dus we deden altijd al veel op dat vlak. We hebben grote internationale bedrijven in de *tech*sector als cliënt. Zelf houd ik me met AI bezig vanaf het moment dat het relevanter begon te worden voor de rechtspraktijk.'

'Na de komst van de AVG kwamen er steeds meer privacyadvocaten. Dat zal rondom het thema AI ook gebeuren.'

Daarom ben ik ook gaan promoveren op het gebied van AI, in de hoop op symbiose met mijn praktijk.'

Abbady volgt de ontwikkelingen op het terrein van de AI Act op de voet. Ze verwacht dat (als zich geen obstakels in het formele goedkeuringsproces voordoen) er halverwege 2024 een definitieve versie van de AI Act ligt, die vervolgens gefaseerd in werking treedt. 'Er is op dit moment nog weinig zekerheid, maar het is mogelijk dat de verordening al eind dit jaar of begin volgend jaar van kracht wordt voor de categorie verboden applicaties en medio volgend jaar voor *general purpose* AI. De meeste overige regels, waaronder die voor de hoog risicocategorie AI die op dit moment niet onder EU-productveiligheidswetgeving valt, gelden in dat geval vermoedelijk vanaf medio 2026. De regels voor de hoog risicosectoren die nu al moeten voldoen aan Europese productveiligheidswetgeving volgen waarschijnlijk rond 2027.'

Anton Ekker

PRODUCTVEILIGHEID

‘De AI Act is in feite een productveiligheids-certificering,’ vertelt André Janssen, hoogleraar Burgerlijk Recht aan de Radboud Universiteit en deskundig in *legal tech* en kunstmatige intelligentie en recht. Producten die in de EU op de markt komen, moeten aan bepaalde kwaliteits- en veiligheidsvereisten voldoen. Een bekend voorbeeld daarvan is het CE-keurmerk, dat staat voor ‘Conformité Européenne’ en aangeeft dat een product voldoet aan alle Europese veiligheids-, gezondheids- en milieubeschermsisen.

‘Een arbeidsrechtadvocaat heeft al een hele kluit aan zijn eigen rechtsgebied. Die gaat echt niet het AI-recht ernaast doen.’

Ekker benadrukt dat veel vragen rondom AI kunnen worden beantwoord met de al bestaande (grond)wettelijke normen. Hij noemt als voorbeeld een zaak

waarin het Europese Hof van Justitie het gebruik van *machine learning* verbood bij het analyseren van persoonsgegevens van luchtreizigers, wanneer op basis hiervan wordt besloten om een reiziger in bewaring te nemen. Dit verbod vloeide volgens het hof voort uit de *Passenger Name Records Directive* en het recht op een effectief rechtsmiddel (artikel 13 EVRM), dat een betrokkene bijvoorbeeld kan aanwenden als hij meent dat er sprake is van directe of indirecte discriminatie.

De nieuwe AI-wetgeving bevat overwegend regels en plichten voor producenten van kunstmatige intelligentie. Janssen verwacht dan ook dat de AI Act in eerste instantie vooral werk biedt aan advocatenkantoren die *tech*bedrijven en AI-ontwikkelaars bijstaan. Daarna wordt het rimpel-effect van de AI Act merkbaar, door nieuwe rechtsvragen over AI en onder andere contractenrecht en aansprakelijkheidsrecht.

Janssen noemt de medische sector als voorbeeld. Stel dat een robot met kunstmatige intelligentie zelfstandig een operatie uitvoert, zonder aanwezigheid van een arts. Hoe zit

De AI Act in een notendop

Na onderhandelingen van 36 uur bereikten het Europese Parlement en de Europese Raad op 9 december 2023 een akkoord over de voorlopige tekst voor de AI Act. Deze AI-verordening is de eerste in zijn soort en moet nog worden geformaliseerd. Met de nieuwe wetgeving kiest de EU voor een zogeheten risicogebaseerde aanpak. Hoe meer risico's een AI-toepassing meebrengt, hoe strenger de regulering.

Toepassingen met een onaanvaardbaar risico worden verboden. Dat geldt bijvoorbeeld voor AI die mensen classificeert op basis van gedrag, persoonlijke kenmerken of sociaal-economische status (het zogeheten *social scoring*, dat bijvoorbeeld in China wordt toegepast).

Systemen die de maatschappelijke veiligheid of grondrechten in gevaar kunnen brengen, worden als ‘hoog risico’ bestempeld. Dit zijn bijvoorbeeld AI-toepassingen in producten die moeten voldoen aan EU-productveiligheidswetgeving (auto's, medische hulpmiddelen, speelgoed). Daarnaast gaat het om AI-systemen waarvoor geen productveiligheidswetten gelden, maar die wel risico's mee kunnen brengen qua veiligheid of grondrechten. Denk aan AI-systemen voor infrastructuur, onderwijs, migratie en asiel en rechterlijke instanties. Deze toepassingen worden beoordeeld voor ze op de markt worden gebracht en daarna gemonitord. Het laagste risiconiveau betreft systemen die beeld-, audio- of videomateriaal genereren (zoals *chatbots* en *deepfakes*). Deze toepassingen moeten vermelden dat ze AI gebruiken, waarna de gebruiker beslist of hij de toepassing wil blijven gebruiken.

Een belangrijk discussiepunt tijdens de onderhandelingen was de regulering van *general purpose* AI. Voor producenten van deze AI-systemen (zoals GPT-4) gelden aanvullende verplichtingen. Zo moeten ze toegang geven tot informatie over hun systemen.

het dan met de aansprakelijkheid als er iets misgaat? Is de AI in de operatierobot naar het Nederlands recht een hulpzaak? Is het ziekenhuis contractueel aansprakelijk, of verschuift de aansprakelijkheid naar de producent? En hoe zit het met de arts die de robot inschakelt, maar verder geen enkele controle heeft?

Bovendien zorgt de komst van de AI Act volgens Abbady voor nieuwe *compliance*- en beleidsverplichtingen. AI-aanbieders moeten bijvoorbeeld risicoassessments uitvoeren. Ook van gebruikers van AI-toepassingen wordt verlangd dat ze eventuele risico's in kaart brengen. 'Denk bijvoorbeeld aan banken of hypotheekverstrekkers die AI gebruiken bij fraudeanalyses of kredietwaardigheidsonderzoeken. Zij dienen na te gaan of daarbij fundamentele rechten in het geding komen.' Daarnaast komen op de producenten *data governance*-verplichtingen te rusten. Zo moeten AI-producenten bijvoorbeeld een op *bias* geteste dataset gebruiken om de kunstmatige intelligentie te trainen. Ook dat levert werk op voor advocaten, voorspelt Abbady.

De AI Act gaat ook invloed hebben op partijen die niet direct gereguleerd worden, maar die wel in de 'waardeketen' zitten van gereguleerde bedrijven. Janssen haalt opnieuw het voorbeeld aan van de operatierobot met AI. Het bedrijf dat die robot levert, kan gereguleerd worden omdat het in de waardeketen van de AI-aanbieder valt. Ook bedrijven die het AI-basismodel van een producent doorontwikkelen voor hun eigen specifieke toepassingen vallen onder de AI Act.

DIVERSE CLIËNTEN

Clënten kunnen volgens Abbady de AI Act niet nog even op het laatste moment implementeren in hun organisatie. 'Vooral AI-producenten kunnen te maken krijgen met zware *compliance*-trajecten, die flink wat tijd kosten. Daar te laat mee beginnen, kan betekenen

Shima Abbady

dat een product niet op de Europese markt mag worden gebracht.' Ze raadt AI-producenten en -gebruikers aan zo snel mogelijk advies in te winnen over wat de AI Act voor hen gaat betekenen.

Zelf is Abbady daar inmiddels druk mee. Zo helpt ze cliënten de AI-toepassingen binnen hun organisatie in kaart te brengen, om op basis van dat overzicht te bepalen welke juridische rechten en plichten gelden. Daarvoor moeten risicoanalyses worden gemaakt. Vervolgens helpt ze cliënten met hun beleid: hoe om te gaan met AI binnen de organisatie, het trainen van medewerkers en het aanpassen van contracten.

AI-aansprakelijkheid

De EU is ook bezig het aansprakelijkheidsregime *AI-proof* te maken. Zo wordt gewerkt aan een herziene Productaansprakelijkheidsrichtlijn. In de nieuwe versie worden software en AI expliciet als producten geclassificeerd, waardoor zij onder het bereik van de richtlijn komen te vallen.

Daarnaast ligt er een voorstel voor een *AI Liability Directive*, dat het eenvoudiger moet maken om schadevergoeding te krijgen voor schade die is veroorzaakt door kunstmatige intelligentie. 'Dat is iets wat over het algemeen erg moeilijk is, vanwege de bewijslast,' vertelt Abbady (Bird & Bird). 'Als je niet weet hoe zo'n systeem werkt en je hebt geen enkel inzicht in hoe bepaalde beslissingen zijn genomen, zie daar dan maar eens een goede vordering voor op te tuigen.' De EU wil de burger hier tegemoetkomen, bijvoorbeeld door bewijsvermoedens in de richtlijn op te nemen. Verder gaat de verlaagde bewijslast in de Productaansprakelijkheidsrichtlijn ook gelden voor AI-systemen.

Hoewel de AI-aansprakelijkheidsrichtlijn nog in de kinderschoenen staat, kan de AI Act hier volgens Abbady tevens relevant worden. 'De AI Act formuleert standaarden, die bijvoorbeeld gebruikt kunnen worden om invulling te geven aan de zorgplicht in het kader van aansprakelijkheid op grond van een onrechtmatige daad.'

André Janssen

Naast grote IT-bedrijven die aankloppen voor advies ziet Abbady haar cliëntenkring diverser worden. ‘Steeds meer bedrijven integreren AI-systemen in hun producten en bedrijfsprocessen. Dat kunnen ook zomaar bedrijven in de financiële sector of lifestyle-sector zijn, die je normaal gesproken niet zo snel zou linken aan AI.’

SPECIALISATIE

Betekent de komst van de AI Act dat iedere advocaat straks kennis van AI moet hebben? Niet reëel, denkt Ekker. ‘Een arbeidsrechtadvocaat heeft al een hele kluif aan het bijhouden van alle ontwikkelingen in zijn rechtsgebied. Die gaat echt niet even het AI-recht ernaast doen.’ Bovendien is het volgens hem niet noodzakelijk dat advocaten diepgaande tech-

nische kennis van kunstmatige intelligentie hebben. Affiniteit met het onderwerp is vaak voldoende.

De oplossing ligt volgens Ekker in meer interdisciplinaire samenwerking. ‘Advocaten gaan zich specialiseren, bijvoorbeeld in AI en aansprakelijkheid, of grondrechten en AI. Dat maakt het makkelijker voor advocaten om te zeggen: dit is niet mijn discipline, ik haal er even een collega bij.’

Abbady houdt zich bezig met AI-gerelateerde kwesties die raken aan privacy, intellectuele eigendom, contractenrecht, aansprakelijkheidsrecht en ethiek. Op dit moment heeft ze nog overzicht van wat er speelt rondom AI. ‘Ik zal vast ook blinde vlekken hebben, maar klanten komen met de vraag: we willen AI gebruiken of AI ontwikkelen, wat moeten we doen? Heel open vragen, dus ik moet wel een idee hebben van er gaande is.’

Ook zij verwacht op termijn een meer gespecialiseerde praktijk te runnen. ‘Er gebeurt zoveel, het is bijna niet te doen om dat allemaal bij te houden.’ Abbady wil zich in de toekomst toelagen op de regulering van AI. Ze hoopt dat andere advocaten zich ook gaan specialiseren. ‘Dan kan ik wat meer samenwerken met collega’s die zich toelagen op een ander stukje. Dat doe ik nu bijvoorbeeld al met intellectueel eigendomsrecht, waarin ik zelf niet gespecialiseerd ben.’

‘Wat betekent AI voor onze rechtsstaat en wat vinden we daarvan als advocaat?’

VERANTWOORDELIJKHEDEN

Naast commerciële kansen brengt het AI-recht volgens Abbady verantwoordelijkheden voor advocaten met zich mee. ‘Kunstmatige intelligentie kan flinke spanningen met de rechtsstaat opleveren en die staat al zo onder druk. We *outsourcen* verregaande verantwoordelijkheden naar computersystemen. Wie krijgt een hypotheek, wie niet? Wie worden toegelaten tot een onderwijsinstelling, wie niet? Mogen camera’s met gezichtsherkenning in openbare ruimtes worden geplaatst?’ Het is (mede) aan advocaten om de rechtsstaat te beschermen, aldus Abbady. ‘Wat betekent AI voor onze rechtsstaat en wat vinden we daarvan als advocaat? Het is de hoogste tijd voor advocaten om zich daarover een mening te vormen.’

VAI-A

De Vereniging AI Advocaten (VAI-A) werd in november 2021 officieel opgericht en is sinds mei 2022 actief. Het bestuur bestaat uit Anton Ekker (Ekker Advocatuur), Shima Abbady (Bird & Bird) en Joost Gerritsen (Legal Beetle). Inmiddels heeft de vereniging meer dan zestig leden, die zich voornamelijk bezighouden met intellectueel eigendom, IT en privacy. ‘We maken nog niet veel reclame, maar de vereniging groeit al gestaag,’ vertelt Ekker. Nu de AI Act eraan komt, verwacht hij dat de VAI-A verder groeit. Alle advocaten met een interesse in kunstmatige intelligentie kunnen aansluiten, een AI-gerelateerde praktijk is geen vereiste.

landelijk register van gerechtelijke deskundigen

LRGD

Zoekt u een deskundige?
Het LRGD is hét register voor experts met vakinhoudelijke en procedurele kennis.

www.lrgd.nl

RECHTSHULP IN DUITSLAND
onder andere:

Arbeidsrecht Huurrecht
Alimentatie Innen van vorderingen
Erfrecht Letselschade
Familierecht Verkeersrecht

Boven de Wolfskuil 3 D18 6049 LX Roermond T 085-0668944
nederland@duitsland.lawyer www.duitsland.lawyer

Where legal issues[®] are not an issue.

Russell Advocaten is een internationaal opererend advocatenkantoor op de Amsterdamse Zuid-As dat vooral werkt voor (buitenlandse) ondernemingen. Bij ons behandel je grote zaken in een kleine setting.

Vind jij het leuk om je op hooggespecialiseerd niveau vast te bijten in juridische onderwerpen, strategieën te bedenken en zelf initiatieven te nemen? Dan is dit de baan voor jou ...

Advocaat medewerk(st)er arbeidsrecht
part time bespreekbaar

Advocaat medewerk(st)er ondernemingsrecht
(corporate litigation)
part time bespreekbaar

Russell Advocaten is a full-service law firm. We provide legal assistance in a broad range of fields: corporate law, businessformation and reorganization, real estate and lease law, employment law and commercial litigation.

Antonio Vivaldistraat 6 | 1083 HP Amsterdam

russell.law
startingabusinessnl.com

RUSSELL ADVOCATEN[®]

Moet u overstappen naar een nieuw pakket?

Kies zelf welk alternatief het beste bij uw kantoor past.

Plan een demo op maat

Met eigen ogen de mogelijkheden van Urios zien?
Plan dan nu een vrijblijvende demonstratie!

Bel 072 512 22 05
of kijk op www.ursos.nl

urios
SOFTWARE VOOR ADVOCATEN
Eenvoud bespaart tijd, al meer dan 20 jaar!

De kracht van preventive law Voorkomen is beter dan genezen

— door **Daphne van Dijk**

Voorkomen dat juridische geschillen ontstaan in plaats van ze op te lossen met een gang naar de rechter.

Dat is de kern van preventive law waarbij vooral voor cliënten in het midden- en kleinbedrijf (mkb) winst te behalen valt. Hoogleraar Eric van de Luijngaarden:

‘Het is geen grote beweging, wel een bestendige.’

‘Ik kan een prachtig voorbeeld geven van preventief werken waarbij advocaten niet goed nadenken hoe partijen snel en efficiënt afscheid van elkaar kunnen nemen,’ vertelt ondernemingsrechtadvocaat Guido Goorts (Hooglander in Helmond, Eindhoven en Deurne). ‘Twee mensen willen een bedrijf beginnen in een vennootschap onder firma (vof). Volgens de gebruikelijke gang van zaken stellen zij met hulp van een advocaat een vof-akte op waarin afspraken staan over de gewenste samenwerking, met name voor het geval het misgaat en je niet meer fatsoenlijk met elkaar kunt communiceren.’

De Haviltex-norm uit 1981 wordt gebruikt als maatstaf om onduidelijke contracten uit te leggen, verduidelijkt Goorts. ‘Het arrest houdt in dat wanneer je in de toekomst enorme ruzie krijgt met je compagnon

je de rechter laat uitleggen wat er wordt bedoeld met de inhoud van de vof-overeenkomst. Maar waarom eigenlijk? Je kunt óók in de vof-akte optekenen dat je de Haviltex-formule expliciet uitsluit. Voor geschillen kun je een kortdurende arbitrageprocedure afspreken. Een beknopt mediationtraject kun je desgewenst eraan laten voorafgaan. Het bespaart je cliënt een gang naar de rechter.’

‘Arbitrageprocedures zijn weliswaar soms kostbaar,’ vervolgt Goorts, ‘maar veel sneller en efficiënter. Want bij een gang naar de rechter ben je zo twee, drie jaar verder. Als je daar met gezond verstand over nadent dan wil je dat elkaar toch niet aandoen? Ik ben voorstander van dat de meeste geschillen voor mkb-ondernemers binnen een halfjaar zijn afgerond, liefst nog eerder. Ik ben ervan overtuigd dat als je in een vroeg

stadium de zaken goed regelt je uiteindelijk minder discussie hebt. Al moet ik erkennen dat je daarvoor natuurlijk wel afhankelijk bent van de tegenpartij. Die kan een advocaat hebben met als strategie om de boel te trekken, rekken en traineren.'

De werkwijze van Goorts valt onder de term preventive law, een beweging die zijn oorsprong heeft in de Verenigde Staten (zie kader) en sinds enkele jaren officieel op de opleiding is erkend. Preventive law, preventief recht, richt zich op het voorkomen van juridische problemen en geschillen via de zachte kant van het recht en met oog voor menselijke verhoudingen. De zaken regelen aan de voorkant via verbinding en een goede communicatie. Eric van de Luijtgaarden, lector (Zuyd Hogeschool, Sittard) en sinds 2020 bijzonder hoogleraar preventive law (Maastricht University, rechtsfilosofie): 'Risicopreventie, handjeklap, advisering in plaats van procederen bestaat natuurlijk al veel langer in de advocatuur. De grote jongens op de Zuidas doen niets anders, alleen noemen ze het niet zo. Maar in het mkb is nog winst te halen met preventive law, al is de filosofische preventive law natuurlijk wel meer dan bedrijfsadvisering.'

CONFLICTINDUSTRIE

In Nederland is Van de Luijtgaarden dé naam op het gebied van preventive law. Het zaadje voor preventief recht werd bij hem geplant eind jaren negentig toen hij rechter in opleiding was bij de rechtbank Leeuwarden. 'Ik had een keer twee broers voor mij staan die, samen met hun beider advocaten, elkaar kapot procedeerden over een buitenboordmotor. Dat was een erfstuk van hun overleden vader en ze zochten een soort omgangsregeling voor die motor. Ik heb de zitting stopgezet, ben met hen koffie gaan drinken en heb gezegd: waar zijn jullie mee bezig?'

Mijn mentoren van de opleiding vonden het geen goede

beurt dat ik een dorpshuis-oplossing had bedacht en daar hadden zij volkomen gelijk in. Maar het zette me wel aan het denken. Toen ik later in de rechtbank Amsterdam als plaatsvervangend bestuursrechter werkte, overviel mij vaak een soortgelijk gevoel. De techniek, de professionaliteit van het recht vind ik fantastisch, maar als ik dan iemand tegenover mij had staan die beticht werd van bijstandsfraude van een paar duizend euro, dan klonk er een klein stemmetje in mijn hoofd: is deze rechtszaak wel de bedoeling? Waarom hebben de betrokkenen elkaar niet even gebeld en overlegd: hoe kunnen we dit an-

ders oplossen? Ik heb rechten en filosofie gestudeerd en wilde ooit priester worden. Ik ben een idealist.'

Van de Luijtgaarden ging in 2011 aan de slag als lector preventive law. 'Ik dacht: we moeten de opleidingen anders inrichten en aan studenten uitleggen dat een juridische procedure geen klassiek toernooimodel hoeft te zijn. Partij A en partij B die alles uit het gereedschapskistje halen en met elkaar vechten en aan de eindstreep de rechter die een knoop doorhakt. Je hoeft als jurist niet te wachten tot een probleem juridisch is gemaximaliseerd, maar kunt ook eerder je eigen moreel kompas volgen. Ben je rechten gaan studeren om schofterig veel geld te verdienen of vanuit een rechtvaardigheidsgevoel om de wereld beter te maken of iets wat daartussen zit? Een oud-student van mij werkt tegenwoordig bij een deurwaarderskantoor. Haar baas wilde beslag leggen op een woning van een huurder wegens betalingsachterstand. De oud-student heeft toen in overleg met de deurwaarder een andere oplossing gezocht en gevonden, met in gedachten de principes van preventive law. Dat soort verhalen vind ik fantastisch om te horen: met kleine stappen zaken veranderen.'

'Meer procederen, meer juridiseren en in een regelreflex schieten, is niet de oplossing,' vervolgt Van de Luijtgaarden. 'Burgers zijn weliswaar mondiger geworden, maar de overheid bedenkt ook steeds weer nieuwe regels voor bestaande problemen. Er is wat ik noem een regel- en conflictindustrie ontstaan. De meeste ad-

Eric van de Luijtgaarden

'Je hoeft niet te wachten tot een probleem is gemaximaliseerd'

vocaten rekenen vaste tarieven, ook voor huis-tuinen en keukenproblemen. Op juristen na vindt bijna niemand het fantastisch om te procederen. De menselijke

maat lijkt verdwenen. Je hoort nooit mensen aan het einde van een juridische procedure zeggen: wat fijn dat we na al die jaren gelijk hebben gekregen. Recht maakt soms meer kapot dan je lief is.'

PIONIEREN

Arbeidsrechtadvocaat René de Wit (De Wit Advocatuur in Oosterhout) kwam een paar jaar geleden via een LinkedIn-post van Eric van de Luijtgaarden in aanraking met preventive law en was meteen enthousiast. 'Ik ben al sinds de jaren negentig bezig met risicomangement voor mijn mkb-cliënten,

maar heb me de laatste jaren met hulp van Van de Luijngaarden op de preventie toegelegd.' De Wit werkt ook als mediator, maar dat is volgens hem toch net wat anders. 'Bij mediation is er al een concreet conflict tussen bijvoorbeeld een werkgever en een werk-

Guido Goorts

nemer. Als mediator begeleid je een gesprek om zo tot een oplossing te komen. Preventive law zit nog een stapje voor het mediationproces.'

Wat hem aanspreekt in preventive law is niet het feitengesprek en daarna het juridisch oplossen van het probleem, maar uitzoeken waar de cliënt écht mee is geholpen. 'Stel, een werknemer heeft een conflict met de baas en die wil met gestrekt been de confrontatie aangaan en geld zien. Preventive law be-

tekent dat je als advocaat in zo'n geval doorvraagt, de vraag achter de vraag stelt. Want wat speelt er echt en wat vindt een cliënt echt belangrijk? Vaak gaat het niet zozeer om geld maar om erkenning. Dan wil een cliënt vooral begeleiding om een stap verder te zetten in de loopbaan of hulp bij privéproblemen.'

De afgelopen jaren heeft De Wit zijn praktijk omgegooid en presenteert hij zich in de markt als preventive lawyer. 'Het is een beetje pionieren. Ik heb mijn website aangepast en probeer actief cliënten ertoe te bewegen mij te benaderen voordat ze een probleem hebben: preventie als dienstverlening. Inmiddels besteed ik er bij elke nieuwe zaak aandacht aan. Vorm en inhoud zijn nog een aandachtspunt en volop in ontwikkeling en het is geen scherpe afbakening: nu gaan we over op preventive law. Bij lopende geschillen probeer ik te kijken wat ik kan doen om escalatie te voorkomen of gaandeweg andere oplossingen dan een juridische procedure of een scherpe brief aan de tegenpartij aan te dragen.'

Zijn vaste cliënten reageren doorgaans verrast. 'Die moeten ineens nadenken over de vragen: Wat heb je nodig? Hoe wil je verder met je bedrijf? Hoe kunnen we het anders oplossen? Maar ik zie dat cliënten tevredener zijn wanneer ik hun probleem ook uit een andere invalshoek benader, meer coachend. Want is het winst als je een juridische procedure hebt gewonnen? Stel je een bakker voor die van zijn leverancier verontreinigd meel krijgt. Een advocaat kan met een boze brief de leverancier aansprakelijk stellen voor schade wegens omzetverlies. Kortom: de lont in het kruitvat steken.

Maar misschien heeft de leverancier wel een verhaal en kan die een alternatief bieden met korting op het meel of een nieuwe levering. Met zoeken naar gemeenschappelijk belang voorkom je escalatie en blijft je zakelijke relatie goed. Dat is ook winst.'

De Wit is volop aan het experimenteren met het verdienmodel van zijn praktijk. 'Ik worstel daarmee. Ondernemers moeten een hobbel over als ze voor iets moeten betalen, wat nog niet significant een probleem is. Dat is soms lastig. Het "uurtje-factuurkje" werkt niet in preventive law. Ik bied momenteel eenvoudige abonnementen aan van 300 euro per kwartaal. Een soort strippenkaart op basis van *fair use*. Mijn cliënten kunnen mij bellen met vragen waardoor ik in een vroeg stadium mogelijke problemen kan signaleren. Het idee is dat het de ondernemer op lange termijn geld bespaart.' Hoogleraar Van de Luijngaarden vult aan: 'Er zijn natuurlijk veel kantoren die op zoek zijn naar andere en nieuwe verdienmodellen. Soms kun je daar achteraf preventive law opplakken.'

RECHT DIRECT

Advocaat Goorts is al wat langer bezig met preventive law. Tien jaar geleden richtte hij naast zijn advocatenkantoor, gespecialiseerd in het mbk en de agrarische sector, de onderneming Recht Direct op. 'We werkten als traditioneel kantoor: er komt een cliënt binnen met een probleem en dat lossen wij op, al dan niet met

een regeling of een procedure. Maar dat duurt lang, is vaak kostbaar en kost de cliënt negatieve energie. Ik dacht: hoe kunnen we een duurzamere relatie

'Wat vindt een cliënt echt belangrijk?'

met onze cliënten opbouwen met duurzame geldstromen naar ons kantoor? Het verdienmodel voor een advocaat is zo veel mogelijk uren draaien. Ik wilde de negatieve prikkel uit ons werk halen en kwam uit bij preventie, het voorkomen van problemen. Met dat in gedachten heb ik in 2014 Recht Direct opgericht.'

Ook financieel was Recht Direct puzzelen voor enig aandeelhouder Goorts. 'Klanten wilden uiteraard geen advocatentarieven betalen voor preventieve juridische hulp op het gebied van inkoop, personeel, dossiers of bedrijfsmiddelen. Maar ik zag ook dat ondernemers veel te snel naar een advocaat stapten omdat ze denken dat dat het beste is. We hebben daarom een abonnement ontwikkeld voor of een vaste prijs of op basis van 140 euro per projectuur.'

De preventieve juridische dienst Recht Direct bleek aanvankelijk lastig te verkopen aan cliënten. 'De drempel was hoog. Grotere bedrijven hebben hun eigen legal afdeling, maar de gemiddelde ondernemer in het midden- en kleinbedrijf heeft er geen budget voor over.'

Geschiedenis

De preventive law beweging ontstond in de jaren vijftig van de vorige eeuw in Californië. Pionier was de Amerikaanse advocaat Louis M. Brown (1909-1996). Hoogleraar Van de Luijtgaarden: 'Brown had steenrijke cliënten met *puissant* veel geld. Vroeg of laat kwamen zijn cliënten bij de rechter omdat er problemen waren rond de aankoop van onroerend goed of bij de verdeling van erfenissen. Brown dacht: als ik mensen vooraf ga waarschuwen en hen help met planning op het gebied van belastingrecht en erfrecht, dan levert het hen op lange termijn meer geld op dan procederen. Het landde daar ongelooflijk goed.'

Brown ontwikkelde tijdens zijn leven de preventive law theorie verder. Zijn motto was: '*The time to see an attorney is when you're legally healthy – certainly before the advent of litigation, and prior to the time legal trouble occurs.*' Preventive law heeft zich sindsdien ontwikkeld tot een erkend wetenschapsgebied. In de Verenigde Staten, ooit koploper op het gebied van preventive law, is de beweging naar de achtergrond geraakt, mogelijk door de harde trumpiaanse mentaliteit. Ook in Scandinavië is de beweging groot – al heet het daar pro active law en richt het zich op het voorkomen via wetgeving.

Op strafrecht na lenen alle rechtsgebieden zich voor preventive law. 'In het strafrecht is preventie ongelooflijk belangrijk, maar daar bedoelen strafrechtgeleerden doorgaans wat anders mee.'

Goorts heeft jarenlang veel tijd gestoken in acquisitie. 'Het zijn vooral onze trouwe klanten die uiteindelijk als eersten een abonnement op Recht Direct hebben genomen. De eerste zeven jaar hebben we geen euro winst gemaakt, maar inmiddels werken er acht juristen en groeit de onderneming gestaag.'

Volgens Goorts zijn de klanten tevreden met de preventieve juridische dienst. 'Mkb'ers kunnen bellen naar een helpdesk die wordt bemand door juristen. Advocaten van mijn of een ander kantoor komen in principe pas in beeld als een jurist van Recht Direct denkt dat er vanwege een heel complexe situatie een specialist nodig is. Dan gaat wel het uurtarief in van 295 euro voor de meest ervaren partner. Ik hoop echt dat de preventive law beweging een moderniseringsslag in de klassieke en conservatieve advocatuur gaat inluiden.'

BROODROOF

Ook advocaat De Wit hoopt dat preventive law in de toekomst een grotere rol gaat spelen binnen de juridische sector en specifiek binnen de advocatuur. 'Ik hoop dat vakinhoudelijke cursussen worden aangeboden. Wellicht komt er een vereniging van advocaten en juristen om preventive law te promoten en meer handen en voeten te geven. Werken met preventive law geeft mij in ieder geval meer voldoening en ik hoop dat er meer advocaten zullen volgen.' Hoogleraar Van de Luijtgaarden: 'Ik denk dat we op een kantelpunt zitten. Advocaten zijn klassiek opgeleid, maar ik ben optimistisch dat dit de komende twintig jaar gaat veranderen omdat de samenleving dat vraagt en de meeste advocaten zelf ook willen veranderen. Preventive law is een beweging

die vragen stelt over de kern van het vak, hoe ben ik zo goed mogelijk met het recht voor de cliënt bezig, dat willen advocaten ook. We zullen als juridische sector moeten gaan experimenteren met nieuwe verdienmodellen, stappenplannen, beslisbomen, apps, morele beraadslagingen op kantoor en voorlichting aan cliënten.'

Van de Luijtgaarden gelooft niet in de kritiek dat werken met preventive law broodroof voor de advocatuur betekent. 'Er zullen altijd advocaten nodig zijn. Maar als je naar de problemen in de samenleving kijkt, ligt er veel te veel bij de drukbezette rechter wat er niet thuishoort.'

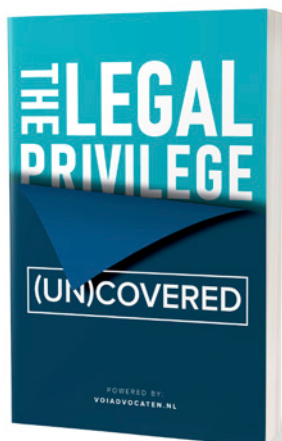
'Het uurtje-factuurtje werkt niet in preventive law'

Dat kunnen we prima in de intermenselijke sfeer aan de voorkant oplossen. Ik ben ervan overtuigd dat verbinding en vertrouwen op de lange termijn meer opleveren. Met preventive law hadden we nooit een toeslagenaffaire of problemen met aardbevingsschade in Groningen gekregen. Ik vergelijk preventive law graag met preventieve geneeskunde: voorkomen is beter dan genezen. De huisarts in de zorg is het eerste aanspreekpunt van patiënten, vaak om erger te voorkomen. Een medisch specialist schakel je immers pas in bij echte nood of als er een invasieve operatie moet worden uitgevoerd.'

René de Wit

gezien

Juridisch voorrecht

The Legal Privilege (un)covered (VOI Advocaten, 2023) geeft een globale inblik in de mondiale regels voor het verschoningsrecht (*legal privilege*).

De advocaten van VOI vinden de overheid regelmatig tegenover zich – hetgeen het belang van het verschoningsrecht benadrukt. Het kantoor is gespecialiseerd in fiscaal procesrecht en financieel strafrecht en opereert ook internationaal. Dat riep de vraag op: hoe zit het met het verschoningsrecht in het land van collega-advocaten? VOI Advocaten besloot er een boek aan te wijden, dat ‘vanwege het belang voor (toekomstige) cliënten’ gratis te downloaden is via thelegalprivilegeuncovered.com.

Advocaten uit tweeëntwintig landen leverden een bijdrage, waaronder Brazilië, de Verenigde Staten, Nigeria, de Verenigde Arabische Emiraten, India en een aantal Europese landen. De Nederlandse inbreng is geschreven door Ivo Leenders en Sylvana de Groot. ‘Uitgangspunt is dat de advocaat bepaalt wat onder het verschoningsrecht valt,’ schrijven zij. ‘Ook als een cliënt de advocaat toestemming geeft om een bepaald document aan de autoriteiten openbaar te maken, blijft het de verantwoordelijkheid van de advocaat om te beslissen of dit wenselijk is of niet.’

In Polen wordt professionele juridische bijstand verleend door advocaten en juridisch adviseurs, twee afzonderlijke juridische beroepen die beide onder het wettelijk verschoningsrecht vallen. De Poolse wet definieert het verschoningsrecht als ‘de verplichting die aan een professionele advocaat wordt opgelegd om alles wat hij van een cliënt heeft vernomen in verband met de uitoefening van zijn beroep geheim te houden’. Onder het Poolse verschoningsrecht blijft de cliënt houder van vertrouwelijke informatie en heeft hij het recht deze informatie op eigen initiatief openbaar te maken. Het is een van de vele nuances in dit gecompliceerde leerstuk.

Memoires van een topadvocaat

Wat kenmerkt een topadvocaat? vraagt pensionado Hugo Smit zich af in zijn levensboek, uitgegeven in eigen beheer.

Om te antwoorden dat het waarschijnlijk om een mix van kwaliteiten gaat, met als ingrediënten cliëntèle, inkomen, overwinningen, publiciteit en zelfs sexappeal. Hij ziet zichzelf ook als rolmodel. ‘Er zijn weinig advocaten die kunnen bogen op zulke mooie, grote, spraakmakende, interessante, gevarieerde zaken en cliënten, op zoveel juridische publicaties, op zoveel publiciteit en media-aandacht en op zoveel succes in zaken.’

Bescheidenheid lijkt in ieder geval geen criterium. Maar, ere wie ere toekomt, Smit kan terugzien op een indrukwekkende loopbaan. Meest spraakmakend is zijn jarenlange gevecht tegen de ‘liegende rechter’ Hans Westenberg, dat in 2004 begon en pas eindigde in 2020. De Haagse rechter beschuldigde Smit van leugens, wist zich al die jaren gesteund door de Rechtspraak, maar bleek zelf de jokkebrok. Uiteindelijk wees het gerechtshof ‘s-Hertogenbosch Smit een schadevergoeding toe van 1,4 miljoen euro, na eerder te hebben vastgesteld dat Smit ten onrechte was beschuldigd. In zijn boek *Topadvocatuur voor ondernemers, advocaten, rechters, accountants, studenten e.a.* blikt Smit terug op zijn carrière die maar liefst vijftig jaar beslaat. De titel verwijst ook naar het gelijknamige boek uit 2004, van Micha Kat, dat de loopgravenoorlog tussen Westenberg en Smit inluide.

Smit kijkt tevreden terug op zijn werkzame leven. ‘Advocaat is voor mij het mooiste beroep ter wereld. (...) Je kunt, zoals dat heet, het verschil maken.’ Tegelijkertijd toont hij zich niet gerust over de huidige stand van de advocatuur. Grote kantoren hebben alleen maar oog voor omzet, het is tijd voor een wake-upcall. ‘Advocatenkantoren zijn geen cash-cows en geldautomaten. Advocaten hebben een missie. Het zijn nu veel te veel ordinaire grootgeldverdieners. Waar blijft de betrokkenheid? (...) Hoe zit het met ons moreel kompas? Ik zie uit naar een ethisch reveal.’

 meesterlijke podcasts

Ruimtepuinrecht

De podcast *Law in Action* (BBC Radio 4) verbreedt de horizon – tot ver daarachter.

Op dit moment zijn er 5.000 actieve satellieten, in 2030 zijn dat er 100.000. Dat vertelt Rachael O'Grady, *solicitor advocate* bij het internationale advocatenkantoor Mayer Brown, in de podcast *Law in Action*. Er zweeft steeds meer puin rond in de ruimte doordat satellieten botsen of onderdelen afbreken. Zelfs het kleinste stukje ruimtepuin kan al grote schade toebrengen aan onze satellieten. O'Grady vergelijkt het met de klimaatcrisis of AI: goede wetgeving is van levensbelang voor de toekomst van onze samenleving, die steeds meer afhankelijk is van satellieten. Aan de overzijde van de Noordzee maken de Britten de podcast *Law in Action*, naar het gelijknamige radioprogramma. De BBC kondigt het aan als 'Het langlopende juridische programma van Radio 4, met reportages en discussies over juridische kwesties'. De show loopt inderdaad al vanaf 2016. Presentator is Joshua Rozenberg, een Britse advocaat, commentator juridische zaken en journalist. In iedere aflevering van dertig minuten komen verschillende onderwerpen voorbij. Een recente aflevering gaat over juryrechtspraak, schatvinding in Schotland en conflicten in de ruimte. Wie o wie is aansprakelijk als een satelliet beschadigt door ruimtepuin? Dat is een heikele kwestie. Achterhalen van wie de schadeveroorzakende satelliet is, is al een flinke kluit. Daarnaast moet ook verwijtbaar handelen aangetoond worden. 'Practically impossible.' Volgens O'Grady moet wetgeving duidelijkheid scheppen. Haar boodschap: het is de hoogste tijd om de ruimte voor een nieuw verdrag te pakken.

Mr. X ontvangt tonnen cash

Drie ton aan niet-correcte contante betalingen van 2018 tot 2020 – al 'deed iedereen het', mr. X is erbij.

De Unit Financieel Toezicht Advocatuur stelde in 2022 vast dat strafrechtadvocaten de regels voor advocaten over contante betalingen in artikel 6.27 VODA tot 2020 massaal overtraden. Zo'n betaling mag alleen als feiten en omstandigheden het rechtvaardigen. Verder moet bij contante betalingen vanaf € 5.000 in één zaak of voor dezelfde cliënt in één jaar overleg met de deken plaatsvinden. Dit alles om betrokkenheid bij criminaliteit te voorkomen.

In het *Advocatenblad* stond dat volgens de Amsterdamse deken geen tuchtrechtelijke actie zou worden ondernomen tegen de strafrechtadvocaten in het FTA-onderzoek. In *NRC* zei hij dat de meerderheid niet met tuchtrechtelijke sancties te maken zou krijgen omdat zowel overtredingen als inkeer wijdverspreid waren. Advocaten die verzuimd hadden te overleggen, zouden daarop worden aangesproken. En in een aantal gevallen zou nader onderzoek worden gedaan.

Een van die gevallen was mr. X. Zijn kantoor ontving in 2018 ongeveer € 140.000 aan kasgelden, in 2019 was dat € 125.000 en in 2020 nog € 42.000, zonder goede reden. In dat jaar stopte het. Er waren diverse betalingen van boven de € 5.000, zonder dekenoverleg. Er waren negentien betalingen nét onder de overleg-grens, bijvoorbeeld € 4.999,95. De deken Oost-Brabant stapte naar de Raad van Discipline in 's-Hertogenbosch.

Volgens mr. X hoefde hij gezien de mediaberichten en het tijdsverloop geen rekening meer te houden met een bezwaar. Maar volgens de tuchtrechter kon mr. X niet uit die mediaberichten halen dat hij *off the hook* was en had de deken goed gemotiveerd waarom hij, vooral vanwege omvang en aantallen, in dit geval actie ondernam.

De tuchtrechter legt nog eens uit wanneer cash betalen geoorloofd kan zijn (zie de toelichting bij artikel 6.27 VODA). Het door mr. X aangevoerde 'incassorisico in combinatie met spoedeisendheid' valt daar niet onder.

Mr. X was afgegaan op wat er 'rondzoemde' zonder de regels precies te kennen. Maar, zegt de tuchtrechter, er rust op een advocaat een zware verantwoordelijkheid om de kennis over praktijkvoeringsregels bij te houden. Dat anderen de regels ook verkeerd interpreteerden, doet daar niks aan af.

Volgens de deken had mr. X hem ook misleid door betalingen van € 5.000 voor vijf of één cent minder in het kasboek te zetten. Maar mr. X vertelde dat betalers altijd een willekeurig muntje uit een muntenbak terugkregen. De boekhouder wist niet precies hoeveel, dus administreerde dat 'in het voordeel van de cliënt' tot net onder de € 5.000-grens. Onzorgvuldig vanwege de (kleine) kasverschillen, vindt de tuchtrechter, maar misleiding is het niet.

Wel vormen de overige feiten een forse schending van de financiële integriteit: vier weken voorwaardelijk.

Die muntjestruc: best treurig. En opmerkelijk doordacht voor iemand die de regels niet kende. Of was dát wat rondzoemde, en hadden al die kantoren zo'n bakkie staan? (ECLI:NL:TADRSHE:2024:5)

door Trudeke Sillevis Smitt

Lange adem — door **Trudeke Silleviss Smitt** leidt tot winst in asielzaken

Strategisch procederen in asielzaken werpt zijn vruchten af. Tien jaar na de oprichting boekt een team van advocaten, wetenschappers en VluchtelingenWerk diverse successen. ‘Als je het samen doet, kom je verder.’

Nederland mag asielzoekers niet verbieden meer dan 24 weken per jaar te werken. Bij een asielaanvraag vanwege willekeurig geweld in het land van herkomst moet de IND ook de persoonlijke omstandigheden van de asielzoeker meewegen. En voor politiek asiel mag Nederland niet eisen dat de overtuiging van de vluchteling ‘fundamenteel’ is. Drie einduitspraken van het afgelopen najaar over langlopende kwesties in het asielrecht die met steun van de Commissie Strategisch Procederen in het voordeel van asielzoekers en vluchtelingen werden beslist.

De commissie vierde eind vorig jaar haar tienjarig bestaan met een seminar, waar voorzitter Sadhia Rafi verzuchtte: ‘Je hebt wel een lange adem nodig, en ik sta niet per se bekend als een geduldig persoon.’ Zo ging de commissie in 2014 aan de slag met de vraag of van een verwesterde (Afghaanse) vrouw verwacht mag worden dat zij zich weer aanpast aan de beperkingen in haar herkomstland. Het antwoord van het Europees Hof van Justitie wordt in 2024 verwacht.

Het geduld werpt vruchten af, zowel in Nederlandse zaken als in zaken uit andere EU-landen (zie kader). Een felicitatie waard, meende Hanna Sevenster, voorzitter van de Vreemdelingenkamer van de Afdeling bestuursrecht van de Raad van State, op de jubileumviering. De Commissie Strategisch Procederen draagt volgens Sevenster enorm bij aan het kanaliseren van juridische vragen en aan de kwaliteit van de proces-

voering zowel in Nederland als bij het Europees Hof van Justitie in Luxemburg.

De Commissie Strategisch Procederen is een samenwerkingsverband, opgericht door VluchtelingenWerk, waarin een aantal asieladvocaten, -wetenschappers en VluchtelingenWerk hun kennis delen. Signaleren zij rechtspraak of regelgeving die juridisch aanvechtbaar is en die een grote groep asielzoekers of vluchtelingen benadeelt, dan gaan ze op zoek naar een geschikte zaak om die te ondersteunen. Om geschikt te zijn, moet de zaak bijvoorbeeld niet op een ander onderwerp kunnen worden afgedaan of gebreken vertonen in de procesvoering tot dan toe.

De commissie legt haar visie op de juridische kwestie neer in een notitie, die dan door de advocaat van de asielzoeker of vluchteling in de procedure wordt gebracht. Meestal is het primaire doel de Nederlandse rechter te bewegen prejudiciële vragen te stellen aan het Europees Hof van Justitie. Als het zover komt, helpt de commissie de advocaat bij het voorbereiden van de stukken en de zitting in Luxemburg; in een enkel geval pleit de voorzitter van de commissie bij het Europese hof zelf mee.

LEERZAAM

Bart Toemen, verbonden aan Gelijk Advocaten in Den Bosch, is een van de vijf advocaten in de commissie. ‘We vergaderen een aantal keer per jaar. Het is boeiend en

leerzaam om met ervaren collega's en wetenschappers zaakoverstijgend met je vakgebied bezig te zijn. Ik ben ook internationaler naar mijn eigen zaken gaan kijken.' Toemen heeft zelf ook een zaak lopen waarin de commissie hem ondersteunt, over verwesterde vrouwen. 'De commissie heeft de schriftelijke inbreng en de pleitnota mede opgesteld. Tijdens de zitting in Luxemburg had ik een kantoorgenoot en de commissievoorzitter naast mij. Hun hulp was echt nodig om goed op bepaalde dingen te reageren.'

Als grootste succes van de commissie ziet Toemen de zaak-L.H. Daarin ging het over de 'nieuwe elementen' die een asielzoeker moet inbrengen als hij na een eerdere afwijzing opnieuw een aanvraag doet. Volgens de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State golden daarbij strengere eisen voor de bewijsmiddelen dan bij een eerste aanvraag. Nieuwe documenten moesten origineel of verifieerbaar zijn. Rechtbank Den Bosch stelde daarover prejudiciële vragen aan het Europees Hof van Justitie, die de extra eisen van de Afdeling in 2021 van tafel veegde.

Pijnlijk voor de Afdeling, maar zo zijn nou eenmaal de regels van het spel, erkende Hanna Sevenster van de Raad van State op de jubileumviering. 'Wij volhardden in een bepaalde opvatting en dat overtuigde de rechtbank niet, dus die dacht: ik stel de vraag zelf wel. (...) Natuurlijk is het niet altijd leuk, vooral als je zelf denkt dat je op de goede weg zit, maar zo moet het gewoon!'

AMICUS CURIAE

'De aanpak van de Commissie Strategisch Procederen, waarbij een notitie wordt ingediend via een advocaat, is uniek,' zegt onderzoeker Kris van der Pas van de Radboud Universiteit. 'De commissie is een soort informele *amicus curiae* en wordt als zodanig ook door de rechtbanken en de Raad van State gewaardeerd.'

V.l.n.r.: **Jo-Anne Nijland**, advocaat bij Robin Advocaten; **Marcelle Reneman**, directeur vaardigheden aan de Universiteit van Amsterdam (UvA); **Igna Oomen**, advocaat bij Hamerslag & Van Haren; **Bart Toemen**, advocaat bij Gelijk Advocaten; **Sadhia Rafi**, Programmamanager Strategisch Procederen; **Flip Schuller**, advocaat bij Prakken d'Oliveira Human Rights Lawyers; **Annelies Hoftijzer**, advocaat bij Hamerslag & Van Haren; **Sabaoon Pamir**, Consulent Strategisch Procederen; **Luca Scheid**, was tot 1 januari consulent Strategisch Procederen bij VWN; **Stefan Kok**, docent Bestuursrecht en Internationaal publiekrecht aan de Hogeschool Leiden

Van der Pas promoveert binnenkort op de benadering die Europese ngo's kiezen bij strategisch procederen in asielkwesities. 'Ngo's vullen hun rol soms heel politiek in, of heel sociaal-maatschappelijk. De Commissie Strategisch Procederen van Vluchtelingen-Werk gaat sterk juridisch-technisch te werk.' Volgens Van der Pas kennen andere landen ook wel een soort 'vluchtelingenwerk', maar die organisatie fungeert bij procedures dan vaak meer op de achtergrond: 'Ze steunen een rechtszaak financieel, of delen expertise met de advocaat van de vreemdeling.'

Er zijn ook (advocaten)organisaties, bijvoorbeeld in Italië, die zelf optreden voor de vluchteling in een test-case, vertelt Van der Pas. 'Er kan wel spanning ontstaan als het belang van de cliënt en dat van het grote doel in één hand zijn. Ik vind het een mooie oplossing dat de Commissie Strategisch Procederen de individuele belangenbehartiging overlaat aan de advocaat en zelf een meer algemeen verhaal schrijft. Zo zijn beide belangen gewaarborgd.'

Palmares

In de Commissie Strategisch Procederen zitten de advocaten Annelies Hoftijzer, Jo-Anne Nijland, Igna Oomen, Flip Schüller en Bart Toemen. Wetenschappers/onderzoekers in de commissie zijn Marcelle Reneman, Karin Zwaan en Stefan Kok. De commissie wordt voorgezeten door initiator Sathia Rafi en ondersteund door Sabaoon Pamir, beiden van VluchtelingenWerk Nederland.

De commissie heeft zich tot nu toe gemengd in tachtig zaken over twintig onderwerpen. Ruim de helft betrof Nederlandse zaken; de overige zaken zijn afkomstig uit andere EU-landen.

Er zijn inmiddels 48 zaken afgerond. Van de twintig onderwerpen zijn er dertien met positief resultaat afgesloten. Bij een onderwerp werd het betoog van de commissie niet gevolgd (humanitair visum), bij een ander onderwerp slechts gedeeltelijk (intensiteit rechterlijke toetsing) en op één onderwerp werd niet beslist omdat de IND tussentijds de asielzoekers een vergunning verleende. Kort hierop werd het beleid wel aangepast (positieve overtuigingskracht).

De commissie (die overigens ook geen rechtspersoon is) treedt dus niet zelf als procespartij op en dat voorkomt kwesties van ontvankelijkheid.

Het succes van de commissie in Nederland is volgens Van der Pas te danken aan de intensieve wisselwerking tussen universiteit, advocatuur en VluchtelingenWerk. 'Ik heb nergens anders gezien dat die samenwerking zo goed is en zoveel oplevert. Heel veel zaken die de commissie ondersteunt, leiden tot prejudiciële vragen.'

Net als Van der Pas ziet commissielid Bart Toemen de korte lijntjes in het asielrecht als belangrijke succesfactor. 'De drempel om elkaar te benaderen is laag en dat is de beste manier om elkaar te versterken.' Hij ziet ook mogelijkheden voor deze werkwijze op andere terreinen. 'Ik denk aan het penitentiaire recht en het psychiatrisch patiëntenrecht, rechtsgebieden die vergelijkbaar zijn qua kwetsbaarheid van de cliënten.'

NEDERLANDSE BRIL

Hoe is het voor een advocaat om met de commissie samen te werken? Vreemdelingenrechtadvocaat Marloes van Zantvoort, verbonden aan Schakel Advocaten in Den Bosch, behandelde de zaak waarin de eis van de 'fundamentele' politieke overtuiging sneuvelde. Terugkijkend zegt ze: 'Ik had altijd wel zo'n gevoel: het is leuk en aardig dat Nederland een politieke overtuiging alleen beschermenswaardig vindt als hij fundamenteel is, maar het gaat erom wat het land van herkomst vindt. Wanneer loopt iemand daar gevaar? Als je met een Nederlandse bril op kijkt, bescherm je mensen niet. En dat heeft het Europese Hof uiteindelijk ook beslist.' Wat ze van het hele proces geleerd heeft? 'Hoe belangrijk het is om kritisch te blijven kijken. Als je niet oppast, ga je mee in de *flow* van de IND, je gaat dingen normaal vinden omdat je ze zo vaak voorbij ziet komen. En ook: als je het samen doet, kom je echt verder.'

De commissie ondersteunde Van Zantvoort door een reactie te schrijven op prejudiciële vragen. 'Een dergelijk uitgebreide reactie is voor de asieladvocatuur bijna niet zelf te doen, zeker niet in deze tijd. Er is een docu-

ment opgesteld met citaten en verwijzingen, waar ik in mijn drukke praktijk geen tijd voor heb. Het recht maken is geweldig, maar het recht maken in een praktijk die daar niet op is ingericht, is vooral frustrerend. Daarom was ik zo blij met de commissie.'

Ook om te sparren, is de commissie van groot belang, aldus Van Zantvoort. 'Wij advocaten zitten allemaal op ons eigen eilandje. Daarin zoeken we uiteraard het overleg, maar samen aan een zaak werken gebeurt eigenlijk nooit. Op het moment dat de Commissie Strategisch Procederen betrokken is gebeurt dat wel. Ze leveren goed onderbouwde stukken en dat is voor elke zaak een meerwaarde. Dan kunnen wij, de advocatuur, ons ondertussen ook richten op de andere zaken die aandacht nodig hebben.'

FORMATIE

Volgens Bart Toemen houden asieladvocatuur en de Commissie Strategisch Procederen de politieke ontwikkelingen in Nederland scherp in het oog. Met argwaan wordt de formatie gevolgd van een kabinet dat de instroom van asielzoekers wil beperken. 'Het is spannend wat er gaat gebeuren met de rechtshulp voor de asielzoeker in de eerste fase. Als die wordt afgeschaft, gaat dat leiden tot slechte beslissingen en veel beroepszaken. Er zijn in verkiezingstijd allerlei beloftes gedaan over aantallen asielzoekers en beleidswijzigingen. Als men dingen wil die volgens Europees recht niet mogen, zullen wij daarover procederen zodra het kan.'

Tegen collega's op andere vakgebieden zegt Toemen: 'Als er iets knaagt, als je denkt dat het beleid niet klopt, kijk dan of er een Europese richtlijn over bestaat. En voor mensen binnen het vakgebied: kijk op VluchtWeb en neus daar eens bij de Commissie Strategisch Procederen.'

Trudeke Sillevis Smitt is als freelancedacteur aan VluchtelingenWerk verbonden.

Behaal direct
in 2024 uw
PO-punten

Nieuwe ronde, nieuwe studiekansen!

*Ontwikkel uw vaardigheden en vergroot uw impact als
juridisch professional*

Bekijk ons volledige opleidingsaanbod op
outvie.nl/legal

DÉ PARTNER VOOR DE ADVOCATUUR

Wij zijn een ambitieus gerechtsdeurwaarders-
kantoor en **dé partner voor de advocatuur**.

Wij staan voor een accurate behandeling van
uw opdrachten, een vast contactpersoon voor
uw vragen en natuurlijk het zeer snel betekenen
van uw exploiten door heel Nederland.

GERECHTSDEURWAARDERS
**VELTHOVEN
DE KONING**

Bahialaan 500A • 3065 WC Rotterdam
010 - 820 88 16 • opdracht@vdk-gdw.nl

www.vdk-gdw.nl

 impact

Minderjarige toch bevoegd tot juridische actie

— door **Nathalie de Graaf**
beeld **Ruud Voest**

Advocaat Ewout Jansen (40) stond in hoger beroep een cliënt (17) bij die in eerste aanleg niet-ontvankelijk werd verklaard vanwege procesonbevoegdheid. 'Waarom is er zoveel onduidelijkheid en hebben minderjarigen in sommige gevallen wél een juridische actie en in andere niet?'

Impact

In de rubriek *Impact* vertelt een advocaat over een zaak die bovengemiddeld veel indruk maakte, daarmee het maatschappelijke belang van de advocatuur onderstrepend. Heeft u een soortgelijke ervaring die u wilt delen, stuur dan een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Ik stond eerlijk gezegd versteld van hetgeen mijn cliënt in eerste aanleg had gedaan. Hij had de zaak zonder hulp van een advocaat bij de kantonrechter aanhangig gemaakt. Hij liet me de processtukken zien en die zaten geweldig in elkaar. De zaak betrof het ophangen van ongeveer dertig camera's op de middelbare school van cliënt. Dit was in verband met de veiligheid, maar mijn cliënt had op grond van de AVG geen toestemming verleend. Het was voor hem een principekwestie: met het oog op zowel zijn privacy als die van zijn medescholieren vond cliënt het ophangen van zoveel camera's een slechte ontwikkeling. Hij kwam er met de school niet uit en besloot hen te dagvaarden.

Cliënt beleefde duidelijk plezier aan deze principekwestie. Hij had zich grondig in de materie verdiept, een deurwaarder ingeschakeld en het was hem zelfs gelukt om op een rolzitting een snellere termijn bij de kantonrechter voor elkaar te krijgen omdat dit een fundamentele zaak betrof. Iets dat menig advocaat niet lukt. De school beriep zich echter op de procesonbevoegdheid van cliënt vanwege zijn leeftijd. De kantonrechter ging daarin mee en hij werd niet-ontvankelijk verklaard.

Eerder had ik een stuk in het *Nederlands Juristenblad* geschreven over dit onderwerp.¹ Naar mijn mening is de wet onduidelijk over de procesbevoegdheid van minderjarigen. De wetgever zegt niet meer dan dat ouders hun kinderen moeten "vertegenwoordigen", tenzij kinderen iets doen dat "gebruikelijk" is. Dat is volgens mij niet bedoeld als een radicale inperking van de toegang tot de rechter. Toch leren alle juristen dat minderjarigen als hoofdregel geen procesbevoegdheid hebben. Er zijn echter zo veel uitzonderingen op dat uitgangspunt dat de term "hoofdregel" niet juist is. In meer dan vijftien gevallen heeft een minderjarige wél een juridische actie, bijvoorbeeld in het arbeidsrecht en in het bestuursrecht bij acties tegen de overheid. Dit betrof echter een zaak tegen een school, wat onder het civiele recht valt. Nu had cliënt opeens vertegenwoordiging door zijn ouders nodig en werd hij te jong bevonden om zelf naar de rechter te stappen. Terwijl zestienjarigen op grond van de AVG wel zelfstandig toestemming mogen geven voor het wel of niet ophangen van camera's. Er staat niet letterlijk in de AVG dat iemand van zestien jaar ook procesbevoegdheid heeft, maar de wetgever vindt blijkbaar wel dat iemand van die leeftijd zelfstandig de afweging kan maken om wel of geen toestemming te geven. Dat betekent dat de wetgever erkent dat een minderjarige zijn privacybelangen kan overzien. Als de toestemming van de minderjarige wordt genegeerd, moeten de ouders plotseling worden betrokken. Is dat nu werkelijk een bewuste keuze van de wetgever of is hier sprake van een omissie? Waarom kan een minderjarige de ene keer wel de gang naar de rechter maken en de andere keer niet? Waarom mag een minderjarige wel procederen tegen een werkgever, maar niet tegen een opdrachtgever? Een minderjarige kan ook procederen tegen een arts, maar niet tegen een

fysiotherapeut. En waarom neemt iedereen klakkeloos over dat Nederland een harde hoofdregel heeft en zet niemand er vraagtekens bij? Zou het niet beter zijn om per geval te bekijken of de minderjarige in kwestie kan overzien wat een juridische actie inhoudt? Kortom, ik had me ook uitgebreid in de materie verdiept en er een heel epistel over geschreven. Dat artikel was de reden dat cliënt naar mij kwam.'

STAGIAIR

'In dit geval kon cliënt het prima overzien. Sterker nog, hij studeerde inmiddels rechten en ging op mijn kantoor als stagiair aan de slag. Ondertussen bereidden we ons samen voor op de zitting van het hof. Ik liet hem de concepten schrijven, wat hij perfect deed.

Bij het hof is er natuurlijk verplichte procesvertegenwoordiging, maar het leek mij verstandig dat cliënt zelf tijdens de zitting het woord voerde. Hij is actief bij allerlei pleitgenootschappen en dan zou meteen duidelijk te zien zijn dat het gek was om cliënt weg te houden bij de rechter. Het hof moest zich er even over beraadslagen, maar ging uiteindelijk akkoord. Tijdens de vijf uur durende zitting werden er veel vragen gesteld, vooral aan de school. Het hof liet doorschemeren dat ze het vreemd vonden dat de school zich in eerste aanleg op procesonbevoegdheid had beroepen, terwijl overduidelijk was dat mijn cliënt prima in staat was om een en ander te overzien. Waarom had de school niet gewoon verweer gevoerd op de privacy? Wie wilden ze beschermen, hun leerling of zichzelf?

Op 19 december 2023 concludeerde het hof in Leeuwarden in een baanbrekend arrest² dat cliënt procesbevoegd was en dat de Nederlandse wet buiten toepassing moet blijven. Het hof oordeelde dat het mijn cliënt "uiterst moeilijk, zo niet praktisch onmogelijk" was gemaakt om een oordeel van de rechter te krijgen. Het hof maakt ook expliciet dat de Nederlandse wet over vertegenwoordiging door de ouders op basis van de grondwet buiten toepassing moet worden gelaten, omdat deze inbreuk maakt op het grondrecht van toegang tot de rechter.

Ik hoop dat de wetgever deze vreemde wet nu ook echt schrapt. Dat is ook in lijn met een aantal rapporten van het WODC. Net als in het bestuursrecht moet voortaan per geval beoordeeld worden of de minderjarige in kwestie de gang naar de rechter kan overzien. De ene minderjarige is de andere niet. Met de school werd een schikking getroffen over de privacykant van de zaak. De school gaf aan ook wat lessen te hebben geleerd rondom het cameratoezicht. Ik ben natuurlijk trots op mezelf, maar vooral op mijn cliënt. Iets waar ik me al jaren hard voor maak, heeft hij voor elkaar gekregen.'

Noten

- <https://www.voetnoot.net/documents/82706f42-edd4-4701-9cc3-b5fcc678823e.pdf>.
- <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#/details?id=ECLI:NL:GHARL:2023:10776>.

Zó haal je meer uit de vergadering

— door **Nathalie de Graaf**

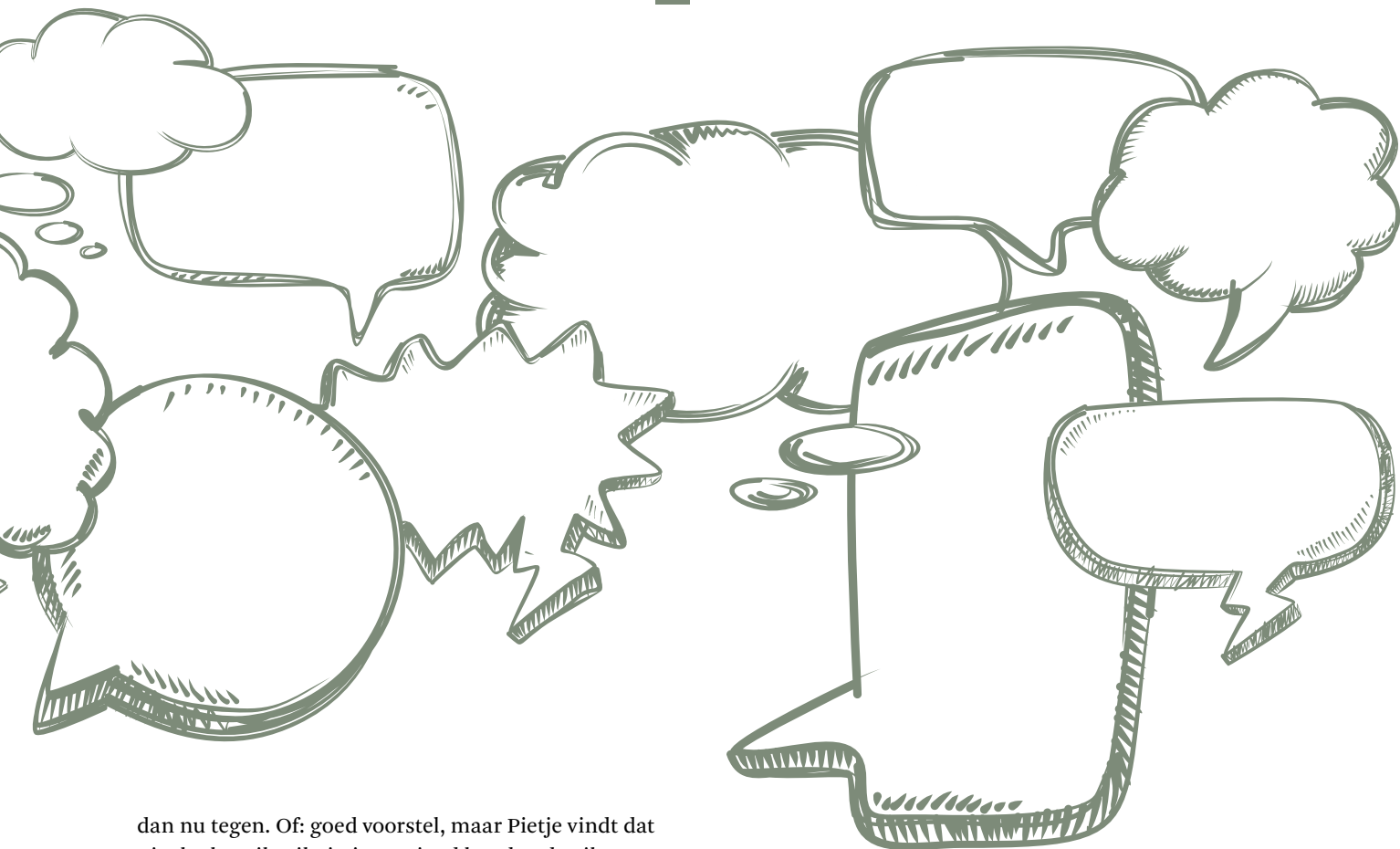

Veel praten, weinig besluiten nemen. A zeggen, B doen.
Maatschapsvergaderingen zijn niet altijd even efficiënt.
‘Mensen denken vooral aan de eigen praktijk.’

‘Vergaderingen liepen nogal eens anders dan gepland,’ vertelt advocaat en kantoordirecteur Edith Molemans van Boontje Advocaten & Mediators. ‘We waren een klein kantoor en vergaderden wekelijks met een agenda. Onze partners hadden ieder een eigen portefeuille: de ene partner was verantwoordelijk voor HR, de andere voor financiën en de volgende deed IT. Dat resulteerde in ellenlange vergaderingen over vraagstukken als de aanschaf van de hoeveelheid pennen. Vaak dacht iedereen ook pas tijdens de vergadering na over de agendapunten en vormde zich een mening. Gevolg: een hoop discussie.’ Maatschapsvergaderingen: veel praten, weinig besluitvorming. Zeker bij kleine tot middelgrote kantoren is dat het geval, zegt ook Maarten Letschert van Letschert & Co. Met zijn juridisch management- en adviesbureau wordt Letschert regelmatig geraadpleegd door advocatenkantoren. ‘Het is een uitdaging om structuur aan te brengen in maatschaps-

vergaderingen,’ zegt hij. ‘En dan druk ik me nog mild uit. Weet je wat het is? Advocaten – maar dat geldt ook voor andere soorten professionals zoals accountants en medisch specialisten – zijn vaklui. Ze weten inhoudelijk alles over hun vak, maar ondernemen: dat is een heel ander verhaal. Een goede advocaat is niet per definitie een goede ondernemer. Mensen denken doorgaans van wel, omdat ze aandelen hebben in de bv, maar in de praktijk blijkt dat niet altijd zo.’

Letschert heeft als voormalig partner en bestuursvoorzitter mogen ervaren welke dynamiek er veelal heerst. ‘Wat ik vaak terugzie, is dat vergaderingen slecht worden voorbereid. Advocaten zijn mondig, hebben overal een mening over. Dus als er pas tijdens de vergadering zelf een mening moet worden gevormd, dan leidt dat tot ellenlange sessies. Politieke spelletjes, ook zo’n ding. Vergis je niet, er worden heel wat bondjes gesmeed op kantoren. De dynamiek is dan: goed voorstel, maar de vorige keer heb ik voor gestemd, ik stem

dan nu tegen. Of: goed voorstel, maar Pietje vindt dat niet leuk en ik wil Pietje te vriend houden dus ik stem tegen. Het eigen belang gaat doorgaans voor het algemeen belang. Omdat advocaten verantwoordelijk zijn voor hun eigen praktijkresultaten en daar ook op worden afgerekend, denken ze als eerste vanuit zichzelf. Goed voorstel voor kantoor in het algemeen, maar heb ik daar iets aan? Nee? Dan doe ik het gewoon niet.'

Ook wordt er regelmatig A gezegd, maar B gedaan, constateert Letschert. 'Ik maakte eens met algemene stemmen een beleidsplan. Een kantoor met drie vestigingen in een straal van dertig kilometer had op iedere vestiging een afdeling bestuursrecht. Ondanks dat men het – in abstracte zin – een goed plan vond om de secties samen te voegen, omdat dat de kwaliteit zou verbeteren, kwam het er niet van. Advocaten die hun bureau naar een andere vestiging zouden moeten verplaatsen, weigerden opeens om allerlei persoonlijke redenen. Of de boel werd stilzwijgend gesaboteerd.'

Letschert probeerde ook de voorschotnota's af te schaffen. 'Dat vind ik zoiets geks,' zegt hij. 'Wie doet dat? Dan heb je een grote klant binnengehaald en dan stuur je al een nota voordat je ook maar enig werk hebt verricht. Een motie van wantrouwen. Alsof een bakker of tandarts dat zou doen. Het versturen van voorschotnota's is echt inherent aan de advocatuur, maar veranderen? Lukt niet hoor, ik heb het geprobeerd. Dat krijg je er niet doorheen.'

CULTUUROMSLAG

Jobbeke de Jong is organisatiesycholoog en directeur van Tachles. Ze is expert op het gebied van leidinggeven aan samenwerkingsverbanden. Het verbaast haar niet dat maatschapsvergaderingen doorgaans inefficiënt

zijn. 'Dat geldt vaak voor maatschappen waarbij er gelijke maten zijn en iedereen een gelijke stem heeft. In zo'n structuur ontbreekt het besef dat iedereen deel uitmaakt van een groter geheel: de onderneming. Er wordt veelal vanuit "ik als advocaat" of "ik als persoon" gedacht. Wat zijn mijn eigen doelen? Wat is mijn verantwoordelijkheid? Dat is feitelijk ook de dagelijkse realiteit: ieder werkt aan zijn of haar eigen dossiers. Vanuit het geheel denken, dat is heel andere koek en vereist andere vaardigheden. Dat kan frustrerend zijn, want het ontbreken van die *skills* maakt dat het lastig is om tot gezamenlijke besluiten te komen. Doordat er niet één leider is – die beslissingen forceert – krijg je coalities en kunnen er spelletjes worden gespeeld. Die sfeer zorgt ervoor dat mensen nóg meer op hun hoede zijn. Ze willen zichzelf beschermen, dus ze gaan zich nóg steviger profileren. Of worden nóg onzichtbaarder.'

De vraag is: is het erg? Hebben mensen er last van? Wat zijn de consequenties? 'Zolang het werkt voor iedereen zou ik zeggen: vooral mee doorgaan,' zegt De Jong. 'Het wordt een ander verhaal als mensen de sfeer als onveilig beschouwen of als deze manier van bedrijfsvoering te veel geld gaat kosten. Dan is het tijd voor verandering. Pas als er een noodzaak is, een urgentie, dan zijn mensen bereid te veranderen.'

Bij Boontje Advocaten & Mediators ontstond de noodzaak toen het kantoor ging groeien. 'Toen we van een klein kantoor middelgroot werden, stelden we onszelf de vraag: wat is er nodig? Hoe kunnen we één en ander efficiënter gaan inrichten?' vertelt kantoor directeur Molemans. 'We besloten een dagelijks bestuur aan te

stellen. Eén van de vijf aandeelhouders is nu managing partner en samen met mij vormt ze het DB, het dagelijks bestuur.' Bij Boontje zijn de vergaderingen teruggebracht naar één keer per maand met de equity partners en één keer per kwartaal met alle medewerkers. Molemans: 'Het was in het begin een uitdaging,

'Omdat advocaten verantwoordelijk zijn voor hun eigen praktijkresultaten en daar ook op worden afgerekend, denken ze als eerste vanuit zichzelf'

want op ons kantoor heerst een familiecultuur: we vinden allemaal overal iets van. Neem bijvoorbeeld ons aannamebeleid. Er waren honderd-en-een ideeën. Die betrokkenheid is fijn, maar we hebben er ook van geleerd. Nu bereidt het DB de vergaderingen voor. We duiden een aantal prioriteiten en thema's per jaar. Aan de voorkant – via de mail bijvoorbeeld – wordt uitgelegd wat het thema en doel zijn van de vergadering en of de betreffende medewerkers al over één en an-

der na willen denken. De besluitvorming vindt daarvoor tijdens de vergadering plaats. De uitvoering van de besluiten ligt bij het DB.' Voor dit kantoor werkt het perfect. 'We zijn minder tijd en energie kwijt aan vergaderingen en iedereen voelt zich gehoord. Het preken voor eigen parochie speelt bij ons niet, want cliënten zijn allemaal kantoorcliënten. Er is dus een gezamenlijk belang. We verzanden tegenwoordig niet meer in details en er wordt meer gedelegeerd. We hebben een goede balans gevonden.'

Volgens De Jong is een cultuuromslag nodig als je het écht grondig wilt aanpakken. 'Ik word regelmatig ingehuurd door organisaties als de manier van

bedrijfsvoering en vergaderen onvrede met zich meebrengt. Als iedereen bereid is daar verandering in aan te brengen dan ontstaat er een megatransformatie. Zowel boven als onder water worden alle pijnpunten aangepakt, ook de machtsspelletjes en patronen. Dat kan pijnlijk zijn. Mensen zijn daartoe alleen bereid als er iets tegenover staat, als het hen iets oplevert.'

Op kleinere schaal kun je ook al stappen maken, volgens de psycholoog. 'Je creëert meer betrokkenheid bij het algemeen belang door de consequenties voor het persoonlijk belang te schetsen. Hoe raakt het de eigen praktijk van de advocaat als bepaalde besluiten niet doorgevoerd worden? Als mensen alleen maar blijven denken vanuit zichzelf? Door dat te benoemen, krijgt men inzicht. En er zijn nog een paar praktische tips: wees scherp op de doelstelling van de vergadering en maak dat kenbaar. Wil je informatie ophalen? Besluiten nemen? Wat verwacht je van de mensen die deelnemen aan de vergaderingen? Communiceer dat vooraf. Stel een tijdslimiet in en laat mensen dat ook weten. Zo voorkom je oeverloze discussies. Neem ook de manier van praten eens onder de loep. Wordt er naar elkaar geluisterd? Ingehaakt op wat iemand zegt? Het is volkomen normaal dat mensen gehoord willen worden en vooral reageren vanuit zichzelf. Maar dan krijg je een ja maar-discussie en ben je alleen bezig elkaar te overtuigen. Luister naar elkaar, probeer echt te begrijpen wat de ander zegt en daarop voort te bouwen. Probeer het grotere belang te zien. Eventueel onder begeleiding van een professional. Vaak gaat er een hoop tijd en energie in een vergadering zitten. Als er dan niets concreets uitkomt dan is dat doodzonde.'

Vergadertips

- 1 In een vergadering hoeft niet altijd iedereen bij elk agendapunt aanwezig te zijn. Streef naar maximaal vijf tot acht deelnemers.
- 2 Denk na over het tijdstip. Houd belangrijke vergaderingen 's ochtends, als mensen fit zijn. Laat het einde samenvallen met het begin van de lunch of met het einde van de werkdag. In de tweede helft van de middag vergaderen mensen doorgaans sneller.
- 3 Stuur vooraf de agendapunten door, met bijbehorende informatie. Zo kan iedereen zich voorbereiden. Bepaal de status van elk agendapunt: ter informatie, ter discussie of ter besluitvorming.
- 4 Zorg voor een strakke planning. Een vergadering van 45 minuten is ideaal, anderhalf uur het maximum. Stel voor elk agendapunt een bepaalde tijdsduur vast.
- 5 Vergader eens staand als het kan, met name bij dagelijks werkoverleg. Staan houdt de vaart erin. Vermijd vaste zitplaatsen. Afwisseling kan een positief effect hebben. Zet twee kemphanen niet naast elkaar.
- 6 Vraag deelnemers hun mobiele telefoons uit of op stil te zetten. Of beter: houd ze buiten de vergaderzaal. Zo kan er geen ringtone klinken en gaat niemand zijn mail afhandelen. Vraag je ook af of laptops nodig zijn.
- 7 Wijs iemand aan voor het maken van een verslag c.q. een besluitenlijst. Dat voorkomt verwarring achteraf over gemaakte afspraken.
- 8 Voorzie aan het einde van de vergadering een korte rondvraag. Reserveer daar vijf tot tien minuten voor. Iedereen moet de kans krijgen om vragen te stellen.

HvH Advocaten zoekt aansluiting

HvH Advocaten heeft ruimte voor één of meer zelfstandig werkende strafrechtadvocaten met een eigen praktijk. Momenteel zijn we met 4 enthousiaste en ervaren advocaten gevestigd op de Koudenhorn in Haarlem. Daar hebben we prachtig uitzicht op het Spaarne en zitten we – wel zo praktisch – vlak naast het politiebureau en op loopafstand van de rechtbank. We zijn er goed bereikbaar met zowel auto (eigen parkeerplaats beschikbaar) als OV.

HvH Advocaten behandelt – vrijwel – uitsluitend straf en jeugdzaken. Wij zijn op zoek naar strafrechtadvocaten met uitstekende kennis van het strafrecht die een aanvulling zijn op ons team.

Ben je geïnteresseerd?

Neem contact op met Sytze Hiemstra (06-48463400) of Kim van Hoogmoed (06-10201187) of stuur een mail (info@hvhadvocaten.nl).

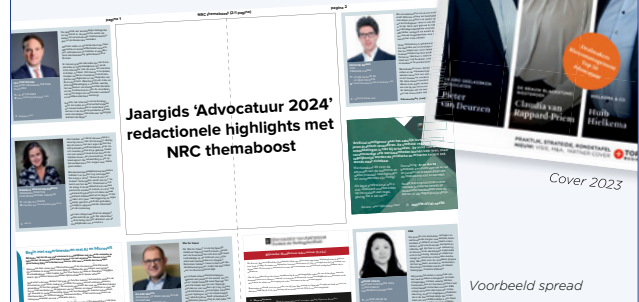
woensdag
24 april

New business: 'Jaargids Advocatuur 2024'

Eind april verschijnt de 'Jaargids Advocatuur 2024' als bijlage bij het FD.

Ruim 90 pagina's met intraviews, cliënten, dealmakers, Top 10 business, Ronde Tafel, kantoorprofielen, Top 50 advocatuur, (managing) partners, trends en visie.

- **NIEUW: 2/1 pagina themaboost NRC Handelsblad**

Vanaf 24 april ook online op Dejuristprofielbank.nl + LegalTube.nl

Deelname?
Bel Capital Media Services 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

Linssen | CS ADVOCATEN

LINSSEN CS ADVOCATEN IS EEN MIDDELGROOT ADVOCATENKANTOOR GEVESTIGD IN HET HART VAN TILBURG MET CLIËNTEN DOOR HEEL NEDERLAND.

ONZE KLANTEN ZIJN MKB-ONDERNEMINGEN EN PARTICULIEREN, MET BIJZONDERE AANDACHT VOOR DE AGRO-FOODSECTOR EN HET BUITENGEBIED. BIJ ONS WERKEN MOMENTEEL 18 SPECIALISTEN VERDEELD OVER DRIE TEAMS (BESTUURSRECHT, CIVIEL EN STRAFRECHT).

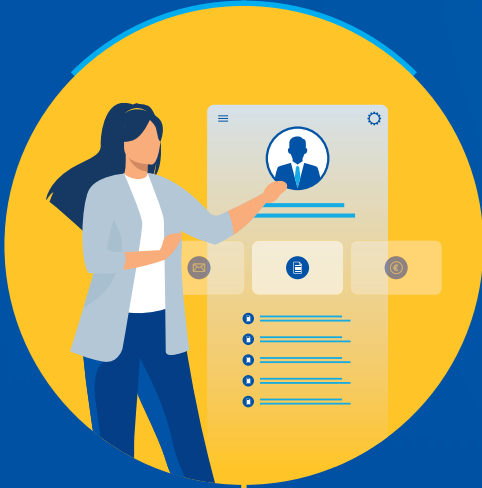
DE SECTIE BESTUURSRECHT IS AAN UITBREIDING TOE. WEET JIJ DE WEG IN HET BESTUURSRECHT, HEB JIJ AFFINITEIT MET HET LANDELIJK GEBIED EN BEN JE TOE AAN EEN NIEUWE UITDAGING IN HET BRABANTSE? ZOEK DAN NIET VERDER EN SCAN DE QR-CODE.

GEZOCHT

Advocaat-Medewerker
Bestuursrecht / Omgevingsrecht
+
Advocaat-Stagiaire
Bestuursrecht / Omgevingsrecht

Ontdek CICERO LawPack

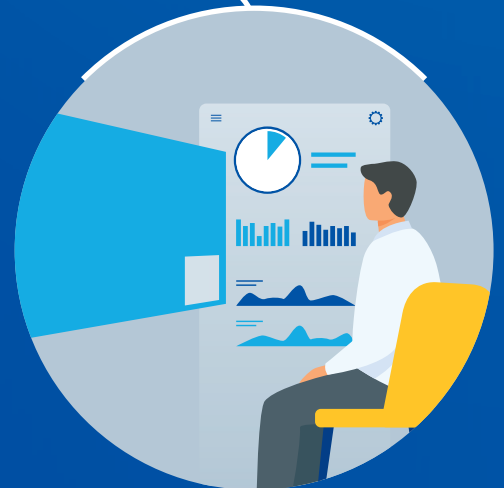
Klantendossiers Alles centraal

Dossiers aanmaken, beheren en delen, het kan allemaal met CICERO LawPack.

Ons platform verzamelt en organiseert alles wat tussen jou en de klant gedeeld wordt. Alle communicatie, briefwisseling, stukken, email, whatsapp berichten en Teams gesprekken worden in het dossier opgeslagen. Wij gebruiken daarvoor de Microsoft cloud van uw eigen Microsoft 365 omgeving. U bepaalt zelf wie wel of geen toegang krijgt tot het dossier en tot welke documenten. Hiermee zorgt u niet alleen dat u en uw medewerkers altijd toegang hebben tot de volledige conversatie maar u kunt deze ook onmiddellijk delen met uw cliënten.

Rapporteren en communiceren Overzicht houden

Voor ieder dossier, documenten of medewerker kunt u taken creëren en opvolgen via workflows, zodat de voortgang in het dossier eenvoudig kan opgevolgd worden. Zo weet u, uw medewerkers en uw cliënten, op ieder moment wat verwacht wordt. Ook kunt u met relaties communiceren en mailings en uitnodigingen versturen

Tijdschrijven en factureren Efficiënt opvolgen

Het laatste en niet minst belangrijke. Iedere activiteit kan omgezet worden naar een factureerbare prestatie, zodat het voor u en uw cliënten steeds inzichtelijk is wat de kosten zijn van een dossier. De software geeft zelf aan welke tussentijdse facturen kunnen verzonden worden en zorgt voor de verwerking en opvolging. Het is zelfs mogelijk een volwaardige boekhouding te voeren en interesten te berekenen

Dé software voor advocaten en juridische afdelingen

www.cicerosoftware.com
sales@cicerosoftware.com

CICERO
LawPack[®]

 advocaat en algoritme

Een abonnement op alles, voor niets

Stichting BREIN strijdt al een kwarteeuw tegen online piraterij.

— door **Marco de Vries**

Napster, LimeWire en the Pirate Bay staan te verstoffen in het Internet Archive, maar tien, twintig jaar geleden zetten ze de entertainmentindustrie op zijn kop. Ze introduceerden baanbrekende technieken, waarmee je de nieuwste hits en blockbusters gratis kon binnenhalen, al vereiste dat wel computerskills en geduld. Eerst moest je in hun catalogus op zoek naar een veelbelovende link, die je met een torrent-client opende. Dan wachtte je uren en soms dagen tot de film of serie in kleine pakketjes vanover de hele wereld binnendruppelde op jouw schijf, en vandaar weer verder naar andere fans. Als de video eindelijk compleet en uitgepakt was, bleek het soms een nepversie of een in het Russisch of Urdu nagesynchroniseerde variant. Bingen bestond met al die obstakels nog niet, maar toch nam het illegaal downloaden begin deze eeuw een enorme vlucht. Cd-winkels en videotheken sloten hun deuren en artiesten zagen hun inkomsten verdampen.

‘Illegaal downloaden is net zo slecht als winkeldiefstal,’ zegt Bastiaan van Ramshorst, inhouse advocaat van BREIN. De stichting vecht sinds 1998 tegen alle vormen van auteursrechtsschending. Verreweg de meeste aandacht van het team juristen en techneuten gaat uit naar online piraterij. ‘Als je downloadt uit illegale bron, dan schend je het auteursrecht. En je geeft de data ook weer door aan volgende downloaders. Zo werkt peer-to-peerttechnologie.’

Eerst werden providers gevorderd de downloadsites offline te halen, waarna proxies elders weer opdoken. ‘The Pirate Bay betoogde dat het met die torrent-links alleen een soort voetnoten publiceerde, geen auteursrechtelijk beschermde content,’ zegt Van Ramshorst, ‘maar daar ging de rechter niet in mee.’

Uiteindelijk werden de torrents ingehaald door legale techniek. Streamingdiensten zoals Spotify en Netflix kwamen met een breed, breedbandig en betaalbaar

aanbod. ‘Er wordt nog steeds illegaal gedownload, dus dat blijven we handhaven. Maar niet meer op de schaal van tien jaar geleden.’

Maar al snel diende zich een nieuwe generatie piraten aan. Er zijn nu zoveel streamingdiensten, die ieder met één serie komen, die je echt niet mag missen. De consument komt in de verleiding om onder de toonbank of online een illegaal IPTV-kastje te kopen. ‘Nu is de smoes dat het aanbod versnipperd is en al die abonnementen bij elkaar te duur. Als je een tientje per maand betaalt voor duizenden betaalzenders in een settopbox, dan weet je dat dat niet kan kloppen.’

Weer moest er nieuwe jurisprudentie komen. In 2017 won BREIN de filmspeler-zaak bij het Europese hof: ook een kastje met links naar servers met illegale content is een inbreuk op het auteursrecht. Het bekijken van een illegale kopie mag, maar de decoder slaat de films bij het streamen ook tijdelijk op. Daarmee schendt ook de consument het auteursrecht, zo oordeelde het hof.

Met het arrest in de hand pakte BREIN al honderden handelaren en sites aan en deed aangifte tegen een Nederlandse illegale aanbieder met 1,3 miljoen abonnees. ‘De verdachten in die zaak zitten nu in voorarrest en het onderzoek loopt. Bij de abonnees gaat de tv op zwart en ze zijn hun geld kwijt. IPTV is een groeiend probleem. Hoe kunnen producenten en artiesten nieuwe prachtseries maken als er geen geld binnenkomt?’

Boetes voor consumenten zijn geen haalbare kaart gebleken. ‘Je zit met privacy. En de schade van het illegaal downloaden en bekijken van een film is ongeveer vijf euro. Dat schiet niet op. BREIN focust op de plaatsen op internet waar het aanbod plaatsvindt. En we blijven benadrukken dat je artiesten bestaat: acteurs, muzikanten en schrijvers. Ook e-books staan illegaal online. Dat is toch schrijnend?’

David tegen Goliath

— door **Daphne van Dijk**
beeld **Taco van der Eb**

Wat maakt een rechtsgebied bijzonder? Roland Mans (54), advocaat ruimtelijk bestuursrecht bij Corten De Geer Advocaten Amsterdam, biedt een inkijkje.

In zijn toga voelt Roland Mans zich David tegen Goliath. ‘De overheid heeft diepe zakken, een groot uithoudingsvermogen en geen geweten dat ’s nachts aan haar knaagt. Maar mijn cliënten, bedrijven of burgers, liggen vaak wakker van een overheidsbesluit en lopen leeg op een zaak. Laat ik voorstellen dat wij over het algemeen een fantastische overheid hebben, maar ze maakt soms fouten of gaat te ver in handhaving en toezicht. Ik kom op voor mensen die daar de dupe van zijn.’

Het bestuursrecht bepaalt grotendeels hoe het in onze samenleving reilt en zeilt. ‘Dat geldt zeker voor het omgevingsrecht. Over de bestemming en ontwikkeling van elke vierkante meter wordt in dit dichtbevolkte land gevochten. Bestuursrecht is bovendien het domein waarin de grenzen tussen overheid en burger echt worden bepaald. Het gaat over woningen, erfgoed, bedrijven, weilanden, natuur. Het is nooit saai, zeker als je verder kijkt dan de Algemene wet bestuursrecht.’

LEERMEESTERS

Tijdens zijn advocatenloopbaan heeft hij belangrijke leermeesters gekend. ‘Al zestien jaar sta ik als raadsman een cliënt in de uitvaartbranche bij. Hij kan ontzettend goed onderhandelen. Van hem heb ik geleerd om altijd goed na te denken over je onderhandelingsstrategie: wat vind je minimaal en maximaal acceptabel? Ik denk vaak aan hem: hoe zou hij het aanpakken?’

Ook advocaat Ton van der Pluijm noemt Mans als voorbeeld.

‘Als jonge raadsman had ik hem een keer als tegenpartij. Ik stuurde Van der Pluijm epistels van twee kantjes en kreeg steeds brieven met slechts twee zinnen terug. Daar stond alles in. Geniaal! Ik ben nog steeds geneigd tot bloemrijk schrijven, maar sindsdien is er wel het stemmetje: Roland, *less is more!*’

De pen en de toga vormen een rode draad in de loopbaan van Roland Mans, die inmiddels een aantal boeken op zijn naam heeft staan. ‘In 2002 is mijn eerste kinderboek gepubliceerd en daarna volgden nog vier boeken en een dichtbundel. Mijn laatste boek is vorig jaar verschenen: “Opeens zijn wij de vijand”, gebaseerd op een waargebeurd verhaal over een tweeling in de oorlog.’

Heeft hij ooit een schrijfcarrière overwogen? ‘Op de middelbare school vond ik twee vakken interessant: Nederlands en geschiedenis, met name het onderdeel staatsinrichting. Na mijn propedeuse rechten heb ik staats- en bestuursrecht gedaan. Ik heb korte tijd gewerkt als journalist bij de *Staatscourant* en voor Amice, maar de toga lonkte en ik ben fulltime advocaat geworden.

Uit mijn korte loopbaan in de journalistiek heb ik de onmisbare methode van 5xW+H onthouden. Die staat voor zes vragen die je in elk stuk moet beantwoorden om jouw lezer goed te informeren: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe? Deze methode is ontzettend bruikbaar in de advocatuur: in brieven, notities of processtukken. En bij het schrijven van mijn juridische LinkedIn-blogs “Blokjes kaas van een jong belegen advocaat” waar mijn beide passies samenkomen.’

KANSRIJKE ZAAK KOSTEN EEN STRUIKELBLOK?

Liesker Procesfinanciering draagt de proceskosten, van lopende en nieuwe procedures. Wij krijgen alleen (terug)betaald als er ook een opbrengst is.

Uw cliënt procedeert daardoor financieel risicoloos, terwijl u verzekerd bent van betaling van uw factuur.

Liesker Procesfinanciering is marktleider in Nederland, met een bewezen uitstekend track record.

T +31 (0)76 530 36 00
E info@liesker.com

liesker.com

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGORFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGORFF.NL • WWW.RONBORGORFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

Klantgerichte kansen in 2024

— door **Daniëlle de Jonge** Succesvol acquireren en relaties beheren?

Acquisitietrainer Daniëlle de Jonge geeft praktische tips.

Nieuw jaar, nieuwe kansen. Ook als het gaat om jezelf klantgericht en onderscheidend in de markt te zetten. Door de bestaande focus op cliënten aan te scherpen, nieuwe wegen te verkennen of maatschappelijke trends te omarmen binnen kantoor. Een aantal mogelijke kansen op een rij.

ESG

Environmental, Social and Governance. In alle markten worden klanten kritischer en bewuster als het gaat om duurzaamheidsinspanningen van leveranciers. Ook bij de keuze van een advocatenkantoor. De ESG-criteria kunnen een handige leidraad zijn om te bepalen welke

doelen passen bij jouw doelgroep. Draag het met bescheidenheid en trots uit, zodat – potentiële – cliënten zien op welke wijze jouw kantoor actief bijdraagt. Of overweeg om als kantoor in te zetten op een B Corp certificering.

NICHEMARKTEN

Met alle technologische ontwikkelingen is de vraag naar gespecialiseerde juridische diensten steeds groter. Denk aan vraagstukken over technologie, AI, blockchain of cryptocurrency. Sommige rechtsgebieden kunnen goed aansluiten bij het huidige aanbod van jouw kantoor, waardoor je cliënten meerwaarde biedt.

DIGITALISERING

Elk advocatenkantoor kan geavanceerde digitale tools inzetten om dienstverlening efficiënter en aantrekkelijker aan te bieden. Denk aan geautomatiseerde documentcreatie of het gebruik van kunstmatige intelligentie voor onderzoek of persoonlijke profilering waarover je in een eerder artikel over acquisitie kon lezen.

LEGALTECH

Voortbordurend daarop: samenwerking met legal-tech-bedrijven biedt de mogelijkheid om innovatieve technologie te integreren binnen kantoor. Bijvoorbeeld door legal analyses, chatbots die extra service verlenen aan cliënten of online platforms.

SAMEN

Met de globalisering van zakelijke activiteiten bij veel organisaties worden ook advocatenkantoren steeds vaker

betrokken bij internationale zaken. Samenwerkingsverbanden met kantoren in andere landen of lidmaatschappen van overkoepelende juridische organisaties kunnen een strategische zet zijn om cliënten in brede zin te adviseren.

Ook samen: verbindingen met andere kantoren actief uitdragen, zodat cliënten zien hoe jouw netwerk hen kan helpen. Bijvoorbeeld een advocaat bouwrecht die frequent samenwerkt met advocaten omgevingsrecht, aanbestedingsrecht en huurrecht.

PERSONALISATIE

Cliënten verwachten steeds meer gepersonaliseerde ervaringen. Individuele behoeftes begrijpen ligt aan de basis, waarbij zowel gesprekken met cliënten als data inzicht verschaffen. Gebruik data-analyse om inzicht te krijgen in patronen van interactie met cliënten of om potentiële problemen of behoeften van cliënten te voorspellen en proactief oplossingen aan te bieden.

MULTICHANNEL

Cliënten communiceren graag via verschillende kanalen. Denk aan sociale media, chat, client portals, e-mail en telefoon. Plus uiteraard de gesprekken die zij hebben met hun advocaat. Het succes van multichannel communicatie hangt af van een geïntegreerde en gecoördineerde aanpak. Waarbij je uiteraard uitgaat van de klantbehoefte en zorgt voor consistentie en kwaliteit over alle communicatiekanalen heen.

CONTENT

Al vaker las je bij de acquisitietips over content om online aanwezigheid en zichtbaarheid te vergroten. Door het grote aanbod is het interessant om te bepalen met welke hoogwaardige content jij jezelf gaat profileren. Niet alleen de vorm – van blogs en podcasts tot webinars en events – ook de kennis die gedeeld wordt, geeft een sterk beeld van jouw expertise. Voorwaarde voor succes: ook in drukke tijden content blijven creëren, zorg dat de – potentiële – cliënt (en Google) het begrijpt voor goede vindbaarheid en wees niet bang dat je te veel weggeeft.

De exacte kansen van klantgerichtheid die voor jouw kantoor werken, variëren uiteraard afhankelijk van het rechtsgebied, de aard van de praktijk en de specifieke behoeften van cliënten. Het is hoe dan ook verstandig om je te blijven aanpassen aan veranderingen in de markt en te investeren in voortdurende educatie en technologische vooruitgang om relevant te blijven in het snel evoluerende juridische landschap.

Daniëlle de Jonge

58

Bedreigd door de tegenpartij:
'Ik pak jou dadelijk buiten wel'

van de nova

Tableau

— Nederland telt 18.513 advocaten

Financiële bijdrage

— Wat doet de NOvA met
het geld van advocaten?

Hoeho, financieële bijdrage?

Elke advocaat heeft medio januari de factuur voor de financiële bijdrage aan de Nederlandse orde van advocaten ontvangen. Waarom eigenlijk? Susan Kaak en Jeroen Soeteman, de voormalige en nieuwe portefeuillehouder financiën binnen de algemene raad, lichten toe wat er met de financiële bijdrage van advocaten gebeurt en wat zij daaraan hebben.

Jeroen Soeteman

Waarom moeten advocaten meebetalen aan de NOvA?

‘Elke advocaat is wettelijk verplicht lid van de Nederlandse orde van advocaten en betaalt hiervoor een financiële bijdrage aan de NOvA. Als publiekrechtelijke beroepsorganisatie ontvangt de NOvA geen subsidie van de overheid, maar ‘draait’ voor de wettelijke taakuitoefening op de bijdragen van alle ruim 18.500 advoca-

caten die gezamenlijk de NOvA vormen. Elke advocaat die op het tableau is ingeschreven, draagt zo bij aan de kosten die de NOvA maakt voor de advocatuur als geheel.’

Wat doet de NOvA met het geld van advocaten?

‘Samen leveren alle advocaten een belangrijke bijdrage aan het in stand houden van de rechtsstaat in Nederland. Met hun bijdrage zorgt de NOvA ervoor dat de kernwaarden van de advocatuur optimaal kunnen

worden uitgeoefend. De wettelijke taken bestaan uit het bevorderen van een behoorlijke uitoefening van de praktijk door advocaten, het opstellen van regelgeving, het hooghouden van de kwaliteit van de advocatuur, het zorgdragen voor de beroepsopleiding, de bekostiging van de tuchtrechtspraak en het houden van systeemtoezicht. Wat de NOvA hiervoor doet en wat dat kost, is terug te vinden in ons jaarverslag en financieel verslag.’

Wat heeft elke individuele advocaat hier aan?

‘Mede doordat advocaten gezamenlijk de NOvA bekostigen, brengt dat voor onze beroepsgroep zelfregulering met zich mee. Dat is belangrijk gezien de bijzondere positie van advocaten in de rechtsstaat – met bijbehorende privileges ten behoeve van de goede rechtsbescherming van rechtzoekenden – zodat advocaten onafhankelijk van de overheid hun werk kunnen doen. Te meer daar de overheid geregeld ook de partij is tegen wie rechtzoekenden moeten procederen om hun recht te kunnen halen. Door de opleidings- en

kwaliteitseisen waaraan elke advocaat moet voldoen, met toezicht hierop en in het uiterste geval tuchtrecht als sluitstuk, blijven de kwaliteit en integriteit van onze beroepsgroep hoog. Dat komt allereerst de rechtzoekende ten goede, maar ook het imago van de advocatuur. Daar profiteert elke advocaat van, want het geheel is zo sterk als de zwakste schakel.'

Hoe wordt de hoogte van de financiële bijdrage bepaald?
'De financiële bijdrage is gebaseerd op de begroting, die wordt opgesteld door de algemene raad en vastgesteld door het college van afgevaardigden. De meeste advocaten vallen in categorie 1 en betalen dit jaar € 1.038. Advocaten met een bruto-inkomen van minder dan € 40.000 vallen in categorie 2 en betalen een stuk minder: € 339. Ook advocaten die in totaal minder dan drie jaar op het tableau staan ingeschreven, zoals advocaat-stagiairs, vallen automatisch in de lage categorie. Advocaten die gedurende het jaar worden beëdigd, betalen een evenredig deel van de financiële bijdrage. Momenteel kijken we hoe de systematiek op termijn mogelijk verder kan worden verfijnd, bijvoorbeeld door een gedifferentieerde financiële bijdrage met meerdere inkomenscategorieën.'

Waarom is de financiële bijdrage gelijk gebleven?

'Dat is een bewuste keuze, om de advocatuur niet op nog hogere kosten te jagen in deze periode met hoge inflatie. We hebben ervoor gekozen om het tekort in de begroting van € 469.000 niet door te belasten aan alle advocaten, maar op te vangen uit de algemene reserve. Dat was vorig jaar, waarin sprake was van een

recordinflatie, ook al deels het geval. Daar komt bij dat we als beroepsorganisatie zeer prudent met het geld van advocaten omgaan.'

Waarom moet een advocaat behalve aan de landelijke orde ook aan de lokale orde bijdragen?

'De elf lokale orden hebben een zelfstandige positie, met eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Hun kerntaak is het houden van toezicht op de advocaten en de klachtbehandeling in hun arrondissement. Daarnaast houden zij zich onder andere bezig met stagiair- en opleidingsaanlegenheden. Elke advocaat draagt hiertoe bij aan de lokale orde.'

Wat gebeurt er de komende jaren met de financiële bijdrage?

'Voor 2025 en 2026 valt een verhoging van de financiële bijdrage niet uit te sluiten. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met de ontwikkelingen op het gebied van het toezicht. De komst van een landelijk toezicht houder advocatuur (LTA) is inmiddels een gegeven, maar hoe en wanneer is nu nog niet helemaal duidelijk. Waarschijnlijk brengt dit wel extra kosten met zich mee, die we als beroepsgroep zelf moeten opvangen.'

MEER INFORMATIE

Download het jaarverslag en het financieel verslag van de NOVA op advocatenorde.nl/publicaties.

Susan Kaak

Groei van de balie zet door

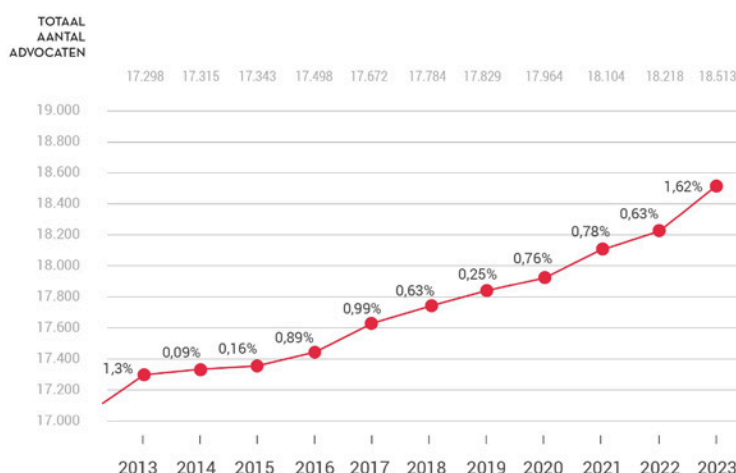
Op 1 januari 2024 staan in Nederland 18.513 advocaten op het tableau ingeschreven, 295 meer dan vorig jaar. In de afgelopen jaren kende de balie een lichte groei van minder dan 1%, in 2023 liep dit percentage op naar 1,62. In de arrondissementen Amsterdam en Den Haag kwamen er zowel absoluut als relatief veruit de meeste advocaten bij.

In zeven van de elf arrondissementen groeide het aantal advocaten, in vier arrondissementen is sprake van een lichte afname.

Net als voorgaande jaren groeide Amsterdam met 3,65% het hardst (+227), gevolgd door Den Haag (+45). Na een daling vorig jaar lieten ook Gelderland (+22) en Noord-Holland (+13) in 2023 een aanzienlijke groei zien.

De grootste relatieve daling van het aantal advocaten vond in 2023 plaats in het arrondissement Overijssel (-1,22%), dat daarmee de onderste plaats overneemt van Limburg. De grootste absolute daling in het afgelopen jaar komt op het conto van Midden-Nederland (-14).

Groei van de balie in de laatste 10 jaar

Groei van de balie 2023

ARRONDISSEMENT	Aantal advocaten per 1 januari 2023	Aantal advocaten per 1 januari 2024	Verschil	
			(aantal)	(procent)
Amsterdam	6.225	6.452	227	3,65%
Den Haag	1.948	1.993	45	2,31%
Gelderland	1.173	1.195	22	1,88%
Limburg	739	733	-6	-0,81%
Midden-Nederland	1.788	1.774	-14	-0,78%
Noord-Holland	796	809	13	1,63%
Noord-Nederland	751	753	2	0,27%
Oost-Brabant	1.145	1.156	11	0,96%
Overijssel	657	649	-8	-1,22%
Rotterdam	2.034	2.031	-3	-0,15%
Zeeland-West-Brabant	962	968	6	0,62%
TOTAAL	18.218	18.513	295	1,62%

In verkeerde handen

Wisselt u van leverancier omdat u niet weet in welk datacenter uw data worden opgeslagen?

HET DILEMMA

Ik ben onlangs mijn eigen advocatenkantoor begonnen. Een paar cliënten van mijn vorige kantoor zijn met mij meegegaan. Ik heb ervoor gekozen om veel digitaal te werken. Mijn dossierbeheer, e-mail en telefonie zijn extern uitbesteed voor de komende vijf jaar. Dit in tegenstelling tot mijn vorige kantoor. Als ik één van mijn cliënten toegang geef tot zijn online dossier, krijg ik de opmerking: 'Ik vertrouw er wel op dat mijn stukken veilig zijn opgeslagen, want ik wil niet dat mijn stukken in verkeerde handen komen.' Ik schrik hiervan. Bij de keuze voor een leverancier heb ik vooral gelet op het afschermen van data en niet zozeer waar ze worden opgeslagen. De leverancier kan geen uitsluitsel geven. Ik weet daardoor niet in welk datacenter de data worden opgeslagen. Dat maakt mij zenuwachtig. Ik weet dat mijn cliënt mij aansprakelijk stelt als het misgaat. Nu overstappen op een andere leverancier gaat mij fors geld kosten wat ik nu, in de opstartfase, niet kan gebruiken. Wat doe ik?

SLOTOPMERKING NOVA

Bijna de helft van de respondenten (41%) kiest ervoor over te stappen naar een andere leverancier, ruim een kwart (30%) stapt over op een fysiek dossier en bijna een vijfde (17%) blijft bij de huidige leverancier. Uit de reacties komt onder andere naar voren dat navraag gedaan zou moeten worden bij de leverancier over de opslag en als hierover onduidelijkheid bestaat overgestapt zou moeten worden op een andere leverancier. Op de website van de NOVA staan adviezen over de vertrouwelijke internetcommunicatie, waaronder ook het gebruik van clouddiensten.

Test uw ethisch kompas!

Met de DilemmApp wil de NOVA discussie over dilemma's binnen de advocatuur bevorderen en het bewustzijn vergroten. Iedere twee weken ontvangt u een nieuw dilemma in de app waarmee u een afweging maakt tussen tegenstrijdige belangen. Deelname aan de app is anoniem en niet herleidbaar tot personen/telefoonnummers. Na publicatie van het nieuwe dilemma plaatst de NOVA ook een slotopmerking bij het vorige dilemma, waarin de mogelijke overwegingen voor en tegen een bepaalde keuze voor u op een rijtje worden gezet. U kunt zelf ook dilemma's indienen binnen de app of deze mailen naar communicatie@advocatenorde.nl. Download de NOVA DilemmApp gratis in de App Store (iOS) of Google Play Store (Android). Let op: selecteer de app met het blauwe logo en de witte pijlen. Als u voor de eerste keer de app opent, wordt u om een wachtwoord gevraagd. Vul hier in: Advocaat!

NOvA start campagne weerbaarheid

Steeds vaker worden advocaten geconfronteerd met hoogoplopende emoties, vaak leidend tot bedreiging of het anderszins onder druk zetten van advocaten. Uit onderzoek blijkt dat de helft van de advocaten in 2022 ten minste één vorm van agressie heeft meegemaakt. De NOvA ondersteunt hen met verschillende initiatieven om weerbaarder te worden. Al die initiatieven worden de komende maanden via een speciale campagne onder de aandacht gebracht.

‘Nu is het nog uw auto... maar straks?’ En: ‘Ik weet hoe je kind naar school fietst.’ Deze zinnen voeren de boventoon in de eerste communicatieve uitingen van de campagne. Aangevuld door: ‘Wapen uzelf tegen intimidatie, agressie en bedreiging met het weerbaarheidspakket van de NOvA.’ De boodschappen zijn dit jaar te vinden op websites, in het *Advocatenblad* en andere vakbladen. Ook op LinkedIn komt het beeld – waarop een bekraste auto te zien is – veel langs.

WERKEN AAN WEERBAARHEID

Met de campagne wil de NOvA advocaten wijzen op de verschillende ontwikkelde initiatieven, zoals weerbaarheidstrainingen, de noodtelefoon, veiligheids-scans en de Vertrouwensadvocaat. Hiermee kunnen zij werken aan hun eigen weerbaarheid. Druk, dreiging

en ondermijning zijn een rechtstreekse bedreiging voor de onafhankelijkheid van advocaten. Zij moeten hun werk in het kader van een goede rechtsbedeling in een veilige omgeving kunnen doen.

MEERDERE INCIDENTEN

In opdracht van de NOvA heeft I&O Research in 2022 onderzoek gedaan naar vormen van agressie tegen advocaten. De helft van de advocaten maakte ten minste één vorm van agressie mee. Vier op de tien maakten zelfs meerdere incidenten mee. 37% beoordeelde het incident dat zij meemaakten als (zeer) ernstig. Later dit jaar wordt dit onderzoek onder advocaten herhaald.

MEER INFORMATIE

Kijk op advocatenorde.nl/weerbaarheid.

Vacature

De NOvA zoekt voor de examencommissie Beroepsopleiding Advocaten een:

- **Voorzitter**
- **Lid voor de vakkamer integratieve dagen (privaatrecht)**

De Beroepsopleiding Advocaten van de NOvA heeft tot doel advocaat-stagiairs op te leiden tot zelfstandige en deskundige advocaten, die optimaal bijdragen aan de kwaliteit van de advocatuur. In de tweejarige beroepsopleiding staan praktische vaardigheden, ethiek en het toepassen van juridische kennis centraal.

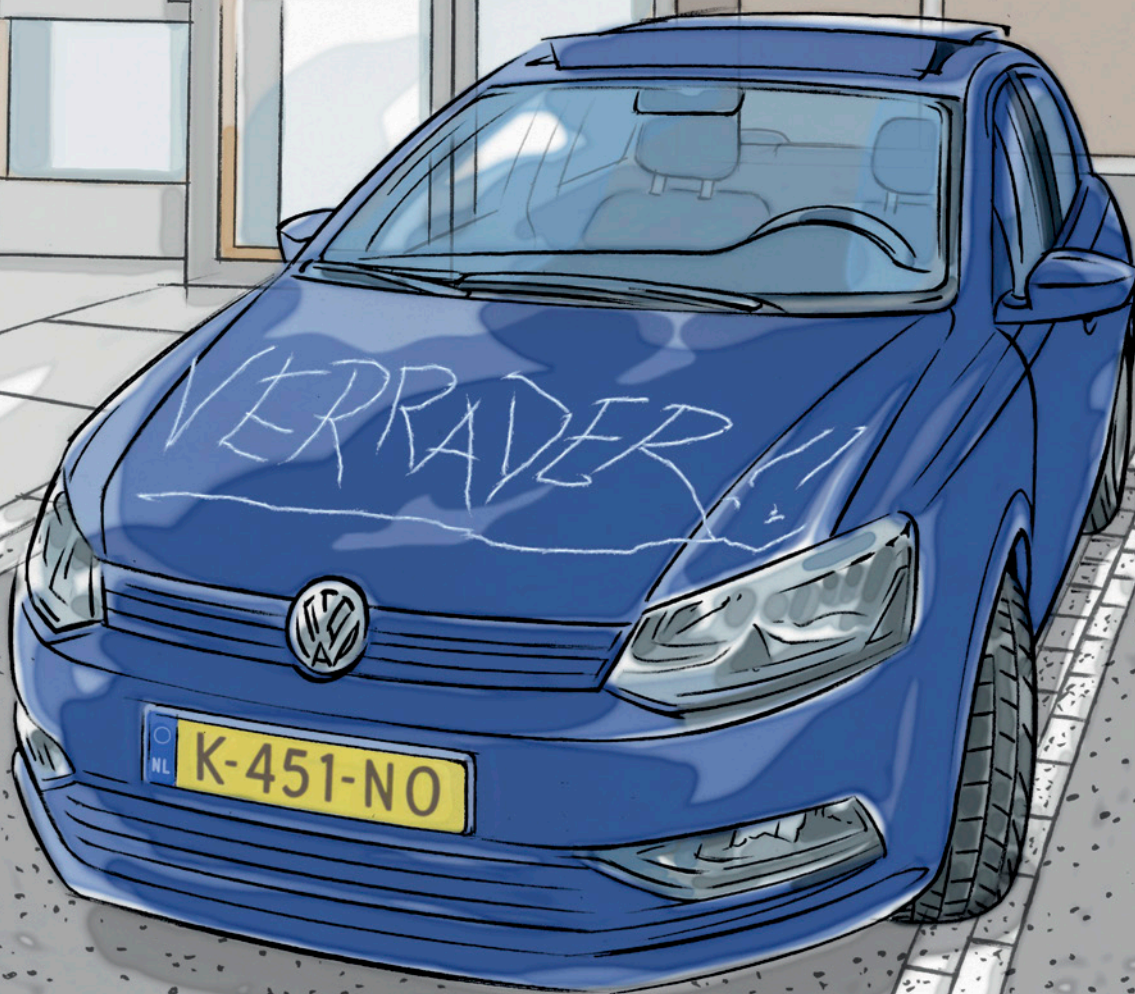
De onafhankelijke examencommissie van de Beroepsopleiding Advocaten is verantwoordelijk voor de toetsen in de opleiding. De examencommissie bestaat uit deskundigen uit de praktijk en wetenschap. Binnen de examencommissie is er een vakkamer integratieve dagen en een vakkamer ethiek. De voorzitter van de examencommissie

vormt samen met twee andere leden het dagelijks bestuur.

Kijk voor de hele vacaturetekst met informatie over de werkzaamheden en het functieprofiel op advocatenorde.nl/vacatures. Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met Kelly van Dijk-Vlasman (coördinator Beroepsopleiding Advocaten) via k.vandijck@advocatenorde.nl of (06) 48 41 26 72.

Uw interesse kunt u uiterlijk 14 februari 2024 kenbaar maken door een korte motivatie (inclusief cv) te sturen aan vacature@advocatenorde.nl onder vermelding van ‘sollicitatie voorzitter c.q. lid examencommissie BA’.

JW
advocaten

Nu is het nog uw auto... maar straks?

Niet iedere cliënt of tegenpartij neemt een tegenvallend resultaat even kalm op. Steeds vaker worden advocaten geconfronteerd met hoogoplopende emoties. Weten hoe te handelen kan helpen om escalatie te voorkomen.

Wapen uzelf tegen intimidatie, agressie en bedreiging met het **Weerbaarheidspakket** van de NOvA. Ga naar advocatenorde.nl/weerbaarheid

Kleos, Cloudsoftware voor het advocatenkantoor van de toekomst

Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 30.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1-software voor uw advocatenkantoor**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Clëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOVA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 30 dagen gratis en vrijblijvend.

Scan de QR-code of ga naar:
www.wolterskluwer.com/nl-nl/solutions/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

Meer info? Neem contact op met onze accountmanager:
edin.husagic@wolterskluwer.com
of bel 06 215 422 18.

Vacature

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) zoekt een

lid voor het college van toezicht**ORGANISATIE EN TAKEN**

Het college van toezicht ziet, in het belang van een goede rechtsbedeling, toe op onafhankelijk, transparant, consistent, effectief en professioneel toezicht door de elf lokale deken. Het college heeft de wettelijke taak om met een onafhankelijke blik van buiten te kijken naar de werking van het toezicht en de klachtenbehandeling uitgevoerd door de deken. Naast deze wettelijke taak op het gebied van systeemtoezicht vervult het college ook een aanjaagrol in de versterking van het toezicht.

Het college bestaat uit twee leden, die zijn benoemd bij Koninklijk Besluit op voordracht van de minister voor Rechtsbescherming, en q.q. de algemeen deken van de NOvA. Leden worden benoemd voor de periode van vier jaar en worden ondersteund door een secretariaat.

De leden van het college beoordelen het systeem van het toezicht en de klachtbehandeling door onder andere periodiek overleg met het dekenberaad, het monitoren van jaarplannen en -verslagen van het dekenberaad en het bezoeken van alle individuele deken. Naast deze vaste activiteiten worden er jaarlijks projecten uitgevoerd. Zo hebben in het afgelopen jaar de activiteiten in het teken gestaan van de transitie naar een nieuwe governancestructuur voor het toezicht op de advocatuur. Vooruitlopend op een nieuwe structuur wordt het huidige (systeem)toezicht onverkort voortgezet.

Op verzoek van de Tweede Kamer publiceert het college vier keer per jaar een voortgangsrapportage. Het college stelt een jaarplan, jaarverslag, begroting en jaarrekening op. Het college van toezicht vergadert in beginsel elke drie weken.

PROFIEL

Per 1 april 2024 treedt een van de twee leden van het college van toezicht terug en voor die positie is de NOvA op zoek naar een nieuw lid. Beoogde

leden zijn in staat om vanuit een algemeen maatschappelijk perspectief en kennis en ervaring met risicogestuurd toezicht gezichtspunten aan te dragen die van wezenlijk belang zijn voor de verdere professionalisering van het toezicht op de advocatuur. Leden mogen in ieder geval geen advocaat zijn en moeten voldoen aan de vereisten van het tweede en derde lid van artikel 36b van de Advocatenwet.

Tevens beschikt het lid van het college van toezicht over:

- bewustzijn van de positie van de advocatuur in de maatschappelijke context;
- vaardigheid om vanuit een onafhankelijke positie, kritisch en toekomstgericht te adviseren;
- aantoonbare bestuurlijke ervaring in een maatschappelijke functie;
- aantoonbare affiniteit met de advocatuur;
- kennis van en ervaring met het (met draagvlak) tot stand brengen van veranderingsprocessen in een complex krachtenveld;
- tijd en ambitie om als lid van het college van toezicht een waardevolle bijdrage te leveren aan een goed functionerende advocatuur.

MEER INFORMATIE EN REACTIE

Op grond van artikel 36a, vierde lid, van de Advocatenwet ontvangen de leden van het college van toezicht een vergoeding. Voor meer informatie over de positie kunt u bellen met Susan Kaak (lid algemene raad) of Wouter van Tellingen (algemeen secretaris, tel. 070-335 35 35). Meer informatie over het college van toezicht of de Nederlandse orde van advocaten kunt u vinden op collegevan-toezichtnova.nl en advocatenorde.nl. U kunt uw interesse kenbaar maken door uw motivatie en cv uiterlijk 16 februari 2024 per e-mail te sturen naar secretariaat@advocatenorde.nl ter attentie van Wouter van Tellingen (algemeen secretaris).

 Op of over het randje

‘Ik pak jou dadelijk buiten wel’

Niet iedere cliënt of tegenpartij neemt een tegenvallend resultaat even kalm op. Steeds vaker worden advocaten geconfronteerd met hoogoplopende emoties. Elke editie van het *Advocatenblad* praten we met een van hen. Wat is hen overkomen en wat doet dat met een advocaat?

Femke Schouten, advocaat ondernemingsrecht

DE SITUATIE

‘Als advocaat-stagiair werd ik gedetacheerd bij een sociaal advocatenkantoor. Die dag ging ik samen met een sociaal advocaat naar een zitting over de onder-toezichtstelling van een minderjarig meisje. De ouders waren al uit elkaar. De vader was niet meer in staat om voor zijn dochter te zorgen. Hij had last van woede-uitbarstingen. Wij vroegen de

rechter om onze cliënt – de moeder – het volledige gezag te geven. Tijdens de zitting moest ik uitleggen waarom de vader hier niet geschikt voor was. Je zag hem steeds bozer worden en ik hoorde hem zuchten. Toen de rechter opperde om even een pauze te nemen en ik opstond, zei hij tegen mij: “Ik pak jou dadelijk buiten wel.”

MIJN REACTIE

‘Ik schrok, maar liet dat niet zien. Ik lachte wat, vertelde het aan niemand en had een heel vervelend onderbuikgevoel. Ik wilde mij niet zwak opstellen. Op de gang hield ik hem goed in de gaten. Na afloop zette mijn begeleider mij af op het station en daar kwam ik hem tegen. Ik werd bang

en belde mijn vriend. Hij adviseerde mij even de supermarkt in te gaan en pas richting de trein te lopen als die bijna kwam. Dat deed ik.’

DE HULPTROEPEN

‘De volgende dag liet ik het wel aan mijn begeleider weten. Zij adviseerde om dit de volgende keer meteen te zeggen. In de rechtbank al. Dit soort gedrag kan en mag niet gebeuren. Op mijn eigen advocatenkantoor – een groot kantoor op de Zuidas – heb ik hier uitgebreid over gesproken met collega’s en andere stagiairs. Ik kon daar ook altijd binnenlopen bij de opleidingscoördinator, dat was fijn.’

HET GEVOLG

‘Ik ben een NOvA-weerbaarheidstraining gaan volgen. Dit had ik veel eerder moeten doen. Tijdens de training kwam een soortgelijke situatie aan bod en werd advies gegeven over wat te doen. Het voor jezelf houden, is geen optie.’

EEN VOLGENDE KEER

‘Ik ben voor mijn huidige vakgebied niet zo vaak in de rechtbank te vinden, maar een volgende keer zou ik het meteen zeggen. Ik zou dan ook niet meer met de trein naar een volgende bestemming gaan, maar de auto pakken of een taxi bellen.’

benoemingen en verkiezingen

BUREAU VAN DE NOVA

Aangewezen als algemeen secretaris per 1 januari 2024:
– Mr. drs. W.M. (Wouter) van Tellingen

RAAD VAN DISCIPLINE ARNHEM-LEEWARDEN

Verkozen als lid:
– Mr. M.M. (Monsé) Strengers (per 1 januari 2024)
– Mr. M.M. (Martijn) Mok (per 1 februari 2024)

RAAD VAN DISCIPLINE 'S-HERTOGENBOSCH

Verkozen als lid per 1 januari 2024:
– Mr. H.M.S. (Hettie) Cremers
– Mr. J.A. (Jos) Bloo

FINANCIËLE COMMISSIE COLLEGE VAN AFGEVAARDIGDEN

Verkozen als lid per 1 januari 2024:
– Mr. C. (Kees) van de Meent
– Mr. D.W. (Dirk) Giltay Veth

ADVOCATENBLAD

Lid van de advocatenredactie per 1 januari 2024:
– Mr. S. (Saskia) Braun

ADVIESCOMMISSIE BEROEPSOPLEIDING ADVOCATEN

Benoemd als lid per 12 december 2023:
– Mr. J.A.D. (Joris) Uijldert

? veelgestelde vragen

Is het mogelijk om verschillende vormen van kwaliteitstoetsen te combineren?

Top 3 van veelgestelde vragen van advocaten aan het Informatiepunt deze maand.

V: Is het mogelijk om verschillende vormen van kwaliteitstoetsen te combineren?

A: Vanaf 1 januari 2024 is het mogelijk om intervisie en gestructureerd intercollegiaal overleg (GIO) te combineren. In de toelichting op de artikelen 4.3a en 4.3b van de Verordening op de advocatuur (Voda) staat dat een advocaat bijvoorbeeld vier uur intervisie kan aanvullen met vier uur GIO, om aan de jaarlijks benodigde acht uur voor de kwaliteitstoetsen te voldoen. Het is en blijft echter niet mogelijk om intervisie of GIO te combineren met peer review.

V: Wanneer moet ik als patroon een opfriscursus doen en wat zijn daarvoor de vereisten?

A: Heeft u in de afgelopen drie jaar al een reguliere patroonscursus van zes uur gevolgd, dan volstaat volgens artikel 3.5a, derde lid, van de Verordening op de advocatuur (Voda) een opfriscursus van drie uur. In artikel 12a van de Regeling op de advocatuur (Roda) staat waaraan een cursus voor patroons moet voldoen. Dat geldt zowel voor de reguliere als de opfriscursus.

V: Ik krijg een foutmelding als ik mijn btw-nummer invoer bij de aanvraag van de advocatenpas. Hoe kan ik toch de pas aanvragen?

A: Sinds 1 juni 2023 verstuurt DigiCert+QuoVadis de facturen vanuit DigiCert Ireland Limited. U wordt daarom verzocht om het btw-nummer van uw kantoor in te vullen, zodat geen btw op de factuur wordt berekend. Als u een foutmelding krijgt, dan heeft u waarschijnlijk een btw-nummer waarin uw bsn is verwerkt, wat meestal het geval is bij een eenmanszaak. In dat geval kan het btw-nummer niet via de openbare kanalen gecontroleerd worden. Om de advocatenpas aan te vragen, kunt u contact opnemen met DigiCert+QuoVadis via 030-2324320 of qv.advocatenpas@digicert.com.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faq. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl. Het Informatiepunt geeft voorlichting aan advocaten over de regelgeving voor de advocatuur en beantwoordt vragen van advocaten over het gebruik van online applicaties van de NOVA.

Kwaliteitstoetsen verruimd

Uit een evaluatie door het bureau van de NOVA blijkt dat de kwaliteitstoetsen aan de beoogde kwaliteits- en deskundigheidsbevorderende doelstellingen voldoen, maar dat op onderdelen ruimte is voor een verruiming. Dit vormde voor de algemene raad aanleiding om de regelgeving per 1 januari 2024 aan te passen:

- deelnemers aan intervisie en gestructureerd intercollegiaal overleg hoeven niet langer werkzaam te zijn op hetzelfde rechtsgebied;
- advocaten kunnen intervisie en gestructureerd intercollegiaal overleg combineren;

- ook professionals kunnen deelnemen aan intervisie en gestructureerd intercollegiaal overleg;
- opleidingspunten mogen dubbel worden ingezet voor het rechtsgebiedenregister indien deze punten betrekking hebben op meerdere registraties van rechtsgebieden;
- na vaststelling door het college van afgevaardigden van de Wijzigingsverordening kwaliteitstoetsen geldt tevens een 'naar rato-regeling' bij afwezigheid door langdurige ziekte of zwangerschap.

Experiment resultaatgerelateerde beloning verlengd

Het ‘experiment resultaatgerelateerde beloning in letsel- en overlijdensschadezaken’ wordt met twee jaar verlengd tot 1 januari 2026. Dat heeft het college van afgevaardigden besloten. In die periode wordt onderzocht om wat voor soort zaken het gaat, wie de doelgroep is, wat er gebeurt met rechtzoekenden die net buiten de doelgroep vallen en wat de

risico's zijn van het hebben van een financieel belang door de advocaat in een zaak met een resultaatgerelateerde beloning.

Het uitgangspunt van dit experiment, dat sinds 2014 loopt, is het bieden van een grotere toegang tot het recht voor de specifieke groep rechtzoekenden die met letsel- of overlijdensschade te maken heeft.

Digicert+QuoVadis verhoogt prijs advocatenpas(-app)

Leverancier Digicert+QuoVadis heeft de prijs voor de advocatenpas en de advocatenpas-app per 1 januari 2024 verhoogd. Omdat de prijzen voor de advocatenpas de afgelopen vijf jaar niet zijn aangepast, is in de prijsstijging een aanzienlijke inflatiecorrectie opgenomen. Daarnaast bleken de uitleveringskosten de afgelopen jaren bij lange na niet kostendekkend, wat nu is rechtgetrokken. Heeft u een advocatenpas(-app) die in de loop van dit jaar verloopt, dan kan het aantrekkelijk zijn om die eerder te verlengen via het advocatenpasportaal. In de nieuwe prijs van de advocatenpas-app is nu onbeperkte heractivatie inbegrepen. Dit betekent dat u de

app gedurende de looptijd meermaals kosteloos op uw smartphone kunnen installeren, bijvoorbeeld na aanschaf van een nieuwe telefoon.

Meer nieuws?

Kijk voor meer nieuws op advocatenorde.nl/nieuws of meld u aan voor onze nieuwsalerts per mail via advocatenorde.nl/nieuws/abonneren.

Vacature

De Nederlandse orde van advocaten telt achttien adviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

De NOvA zoekt

twee advocaten voor de adviescommissie strafrecht

De NOvA nodigt in het bijzonder advocaten met ervaring in het commune strafrecht en jeugdstrafrecht uit om te reageren.

Lijkt het u interessant om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit en beleidsmatige en politieke ontwikkelingen op het gebied van het strafrecht van dichtbij te volgen, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken. De werkwijze van de commissies wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld wordt eenmaal per jaar vergaderd. Verder contact vindt zo veel

mogelijk via e-mail plaats. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Met het schrijven van een juridisch advies is maximaal één opleidingspunt te behalen. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Esther van den Bosch via e.vandenbosch@advocatenorde.nl of 06-53 38 24 65. Uw interesse kunt u uiterlijk 1 maart 2024 kenbaar maken (middels korte cv en motivatie) bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van ‘sollicitatie adviescommissie strafrecht’.

Voor de balie

Als publiekrechtelijke beroepsorganisatie voor de advocatuur bevordert de Nederlandse orde van advocaten (NOvA), in het belang van een goede rechtsbedeling, een behoorlijke uitoefening van de praktijk door advocaten. Op deze pagina vindt u de belangrijkste contactgegevens, informatiebronnen en diensten van de NOvA.

CONTACT MET DE NOVA

■ Adres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

■ Contact algemeen

Telefoon: (070) 335 35 35
E-mail: info@advocatenorde.nl
Website: advocatenorde.nl

■ Informatiepunt voor advocaten

Het Informatiepunt geeft voorlichting over de regelgeving voor de advocatuur, beantwoordt vragen over online applicaties van de NOvA en signaleert ontwikkelingen binnen de advocatuur. Het Informatiepunt geeft geen adviezen in individuele zaken.

Telefoon: (070) 33 53 554
E-mail: informatiepunt@advocatenorde.nl
Bereikbaar: maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 17.30 uur.
Kijk voor veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faq.

■ Social media

x.com/advocatenorde
linkedin.com/company/advocatenorde

HANDIGE WEBSITES

■ Website NOvA

Het laatste nieuws, standpunten van de NOvA en praktische informatie voor advocaten over de beroeps- en praktijkuitoefening.

i: advocatenorde.nl

■ Nieuwsabonnement

Abonneer u op nieuwsberichten van de NOvA per thema.

i: advocatenorde.nl/nieuws/abonneren

■ Zoek een advocaat

Vind alle advocaten op naam, kantoor, plaatsnaam en rechtsgebied.

i: zoekenadvocaat.nl

■ Wet- en regelgeving

Alle wet- en regelgeving voor de advocatuur.

i: regelgeving.advocatenorde.nl

■ Mijn Orde

Pas uw (contact)gegevens aan, vind het noodnummer en CvA-stukken.

i: mijnorde.advocatenorde.nl

■ Tuchtrect Updates

Uitspraken van het hof en de Raden van Discipline.

i: tuchtrecht-updates.nl

■ Beroepsopleiding Advocaten

Informatie voor advocaat-stagiairs en patroons.

i: beroepsopleidingadvocaten.nl

WEERBAARHEID EN VEILIGHEID

■ Noodtelefoon en noodknop

Advocaten die een dreiging ondervinden of vragen hebben over hun veiligheid kunnen strikt vertrouwelijk bellen met het noodnummer van de NOvA, dat te vinden is op Mijn Orde (alleen bedoeld voor advocaten).

In voorkomende gevallen biedt de NOvA een noodknop aan.

i: advocatenorde.nl/nova-noodtelefoon

■ Vertrouwensadvocaat

Advocaten die te maken krijgen met ondermijnende criminaliteit of ander gevallen waarin ze vrezen hun onafhankelijkheid te verliezen, kunnen bellen met de Vertrouwensadvocaat. De Vertrouwensadvocaat is een ervaren vakgenoot die een luisterend oor biedt, praktische tips geeft en meedenkt over mogelijke vervolgstappen.

i: advocatenorde.nl/vertrouwensadvocaat

■ Veiligheidsscan

Vraag kosteloos een veiligheidsscan aan, waarna beveiligingsexperts uw advocatenkantoor beoordelen op (fysieke en digitale) kwetsbaarheden.

i: advocatenorde.nl/veiligheidsscan

■ Weerbaarheidstraining

Schrijf u kosteloos in voor deze praktische training die concrete handvatten biedt om in uw dagelijkse praktijk proactief om te gaan met agressie en bedreiging. Ook zijn er speciale trainingen voor advocaten met cliënten in de EBI/AIT en voor advocaat-stagiairs.

i: advocatenorde.nl/weerbaarheidstraining

■ Telefonische hulplijn LawCare

Advocaten die te maken hebben met stress – privé of op het werk – kunnen hierover sparren met een (oud-)advocaat van Team LawCare.

Bereikbaar op: (085) 06 40 182; ma-vr: 10-12 uur en 20-22 uur, za: 14-16 uur.

i: advocatenorde.nl/lawcare

KWALITEITSBEVORDERING EN PRAKTIJKUITOEFENING

■ DilemmaApp

Download de app met ethische dilemma's voor de advocatuur.

i: advocatenorde.nl/dilemmapp

■ Self-assessment

Online tool voor advocaten om te reflecteren op hun eigen handelen als professional.

i: self-assessment.advocatenorde.nl

■ Advocatenpas-app

De advocatenpas op uw mobiele telefoon.

i: advocatenorde.nl/advocatenpas-en-app

■ Modellen, handleidingen en formulieren

Van model voor bekendmaking van rechtsgebieden tot handleiding geheimhoudernummers.

i: advocatenorde.nl/praktijkuitoefening

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

Akkermans, mw. mr. R.C.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam

Anastacio Teixeira-Stigter, mw. mr. J.H.P.: QM Legal & Estates BV te Culemborg

Apperloo, mr. D.A.: Van Benthem & Keulen B.V. te Utrecht

Beilen, mr. H.A. van: DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V. te Groningen

Berckel-van der Rijken, mw. mr. H.J.P.M.: Koch Advocaten te Breda

Bergen, mr. A.J. van: Adelmeijer Hoynq Advocaten te Roermond

Berkvens, mw. mr. M.K.L.: Advocaten Gemeente Utrecht te Utrecht

Bink, mw. mr. B.: Moree Gelderblom advocaten te Rotterdam

Bocxe, mw. mr. R.T.: DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V. te Amsterdam

Borgers, mw. mr. H.A.: Bird & Bird (Netherlands) LLP te Amsterdam

Bouman, mr. T.A.: Hamer advocaten te Bussum

Bron, mr. T.S.V.: Dirkzwager N.V. te Arnhem

Bruins, mw. mr. J.E.V.: CMS te Amsterdam

Caris, mr. S.A.L.L.: HJ Advocaten te Amsterdam

Crans, mw. mr. P.: Banning N.V. te Amsterdam

Dalmolen, mr. T.R.: Wieringa Advocaten te Amsterdam

Danismant, mr. O.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam

Denswil, mw. mr. V.L.: Rutgers & Posch N.V. te Amsterdam

Diekman, mr. H.J.J.: Foxwaldmeister Advocaten te Amsterdam

Duman, mr. M.: CMS te Amsterdam

Effting, mr. S.R.: Dirkzwager N.V. te Arnhem

El Ajjouri, mw. mr. I.: Philips Electronics Nederland BV te Eindhoven

Elsendoorn, mr. S.P.A.C.: SOLV te Amsterdam

Engberts, mw. mr. M.L.I.: CLINT | Littler te Amsterdam

Epe, mw. mr. A.E.: Van der Steenhoven advocaten N.V. te Amsterdam

Fransen, mw. mr. D.A.: La Gro Geelkerken Advocaten B.V. te Alphen aan den Rijn

Groen, mr. P.J. de: De CLERCQ Advocaten Notariaat te Leiden

Gulikers, mw. mr. Z.: Duet advocaten B.V. te 's-Gravenhage

Henrichs, mr. E.J.: Forest Flint te Amsterdam

Herlitschek, mw. mr. S.I.: Fisherman Advocaten te Rotterdam

Hijink, mr. J.B.S.: Calculaw B.V. te Rotterdam

Hijkoop, mr. D. van: Stellicher Advocaten N.V. te Arnhem

Hogerzeil, mw. mr. E.: Lindenbaum B.V. te Amsterdam

Homveld, mr. T.F.: Allen & Overy LLP te Amsterdam

Horst, mw. mr. M.K. ter: Dirkzwager N.V. te Arnhem

Hut, mr. D.R.: Advocaten van Nu te 's-Hertogenbosch

Janse, mr. E.: Defence Advocaten te Rotterdam

Janssen, mw. mr. E.: NautaDutilh N.V. te Londen

Janssen, mw. mr. T.: Rietmeesters te Utrecht

Jeurissen, mw. mr. P.H.M.: BANNING N.V. te 's-Hertogenbosch

Jong-van de Berkt, mw. mr. D. de: Bierens van Boven Advocaten te Assen

Jongkoen, mw. mr. E.: GMW Advocaten te 's-Gravenhage

Joppen, mw. mr. R.M.: Cleerdin & Hamer Advocaten te Almere

Klötters, mr. R.: SOLV te Amsterdam

Knook, mw. mr. M.L.W.J.S.: Bax advocaten belastingkundigen te Doetinchem

Koekkoek, mw. mr. A.C.: Van Barneveld Advocaten te Oosterbeek

Kool, mr. F.F.: HvH Advocaten te Haarlem

Kraan, mr. J. van der: Ysquare B.V. te Amsterdam

Krijbolder, mw. mr. J.S.C.: Streefkerk Onderwijsrecht B.V. te 's-Gravenhage

Leentjens, mw. mr. S.: Stibbe te Londen

Leeuwen, mr. M.P. van: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam

Ligvoet, mr. R.: Hooglander Advocaten te Deurne

Linden, mr. J.N.T. van der: TeekensKarstens advocaten notarissen te Amsterdam

Lint, mr. J.J.M. van: De CLERCQ Advocaten Notariaat te Leiden

Loo, mr. M. van: MARK Advocaten te Breda

Loo, mw. mr. E.B. van de: Stichting PILP te Amsterdam

Loon, mr. S.H. van: Storm van 's Gravesande Advocaten te Ede gld

Lucius, mw. mr. E.P.G.: Boels Zanders Advocaten te Eindhoven

Malssen, mr. T. van: Dirkzwager N.V. te Arnhem

Meer, mr. J.J.F. van der: RegCounsel Financial Services te Amsterdam

Meurs, mr. L.S. van: Delissen Martens advocaten belastingadviseurs

mediation te 's-Gravenhage

Minnaard, mr. M.W.: Rutgers & Posch N.V. te Amsterdam

Nahar, mw. mr. S.R.: Krämer & Van Galen strafrechtadvocaten te Amsterdam

Niemantsverdriet-Wensink, mw. mr. L.F.: Hof-Recht advocaten te 's-Gravenhage

Nobel, mw. mr. H.M.A.: Spectrum Advocaten te Haarlem

Oel, mw. mr. A.H.D. van: NautaDutilh te New York

Ommeren, mw. mr. C.W.P. van: Clifford Chance LLP te Amsterdam

Orlic, mw. mr. N.: Loyens & Loeff N.V. te Londen

Otter, mr. M.H. den: Ortelius Business Law te Breda

Palit, mr. Y.E.: Arslan & Arslan Advocaten te Rotterdam

Peeters, mw. mr. A.: Stibbe te Londen

Persant Snoep, mw. mr. L.: Freshfields Bruckhaus Deringer LLP te Amsterdam

Pols, mr. G.E. van der: Voogt & Van der Pols Advocaten te Rotterdam

Pors, mr. A.J.J.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam

Post, mr. L.E.: TeekensKarstens advocaten notarissen te Leiden

Ramdani, mw. mr. L.: Booking.com International B.V. te Amsterdam

Reitsma-van Riel, mw. mr. G.H.G.: SCG Advocaten B.V. te Amsterdam

Rigter, mr. I.R.: Van Bavel advocaten te Amsterdam

Riyazi, mw. mr. T.:
Ekelmans Advocaten N.V. te 's-Gravenhage
Robbers, mw. mr. A.J.:
Robbers & Rosier Advocaten te Amsterdam
Rozema, mw. mr. L.S.:
Dirkzwager N.V. te Arnhem
Sanden, mr. K.P.W. van der:
Houthoff New York B.V. te New York
Sandt, mr. L.A. van de:
CalcuLaw B.V. te Rotterdam
Sars, mr. L.C.J.:
Schakenraad Advocaten te Eindhoven
Schmidt, mr. W.:
GMW Advocaten te 's-Gravenhage
Schouten, mw. mr. E.:
Bowmer Nuiten Noteboom Advocaten te Dordrecht
Schreijer, mr. M.:
VYVRE Letselschade Advocaten B.V. te Groningen
Senyuva, mw. mr. H.:
Van Hall Advocaten Arbeidsrecht te Utrecht
Serraris, mr. F.T.:
Lennox Litigation B.V. te Amsterdam
Siemons, mr. P.J.H.:
De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Simsek, mw. mr. D.:
Arslan & partners advocaten te Zwolle
Smits, mr. P.M.:
Houthoff te Brussel
Spigt, mw. mr. I.S.:
KPMG Staffing & Facility Services B.V. te Amstelveen
Stark, mw. mr. R.M.:
TeekensKarstens advocaten notarissen te Amsterdam
Stratum, mw. mr. C.G.A.:
van: BANNING N.V. te 's-Hertogenbosch
Struwe, mw. mr. M.K.:
ADT Advocaten B.V. te Amsterdam
T Schroots, mr. M.A.:
Langelaar Klinkhamer Advocaten B.V. te Rotterdam

Talsma, mw. mr. M.:
REIN Advocaten & Adviseurs te Groningen
Temminck Tuinstra, mw. mr. J.P.W.:
Aves Advocaten te Amsterdam
Timman, mr. I.S.:
Arcadis N.V. te Amsterdam
Toonders, mw. mr. M.I.J.:
Toonders Wijgergans Advocaten te Veldhoven
Top, mw. mr. C.G.:
Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. te 's-Gravenhage
Veldhoen, mr. D.H.:
9Corporate te Rotterdam
Velthoven, mr. P.F.J. van:
Dentons Europe LLP te Amsterdam
Verhagen, mw. mr. M.R.:
Vlot Advocaten te Mierlo
Vermaat, mr. J.:
Defence Advocaten te Rotterdam
Verwilligen, mw. mr. M.M.:
BVDV Advocaten & Fiscalisten te Utrecht
Voogt, mr. M.:
Moree Gelderblom advocaten te Rotterdam
Vos, mw. mr. M.E.:
NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Voskamp, mw. mr. J.:
Cooper Advocaten te Heemstede
Vullings, mw. mr. R.A.H.:
AB advocaten te Nijmegen
Weerkamp, mw. mr. L.D.:
Ministerie van Justitie en Veiligheid te 's-Gravenhage
Wery, mr. J.C.:
Kneppelhout & Korthals N.V. te Rotterdam
Weterings, mr. W.C.T.:
Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Arnhem
Wetzels, mw. mr. P.M.J.:
Thuis Partners Advocaten te Heerlen
Woude, mr. S.J. van der:
Aves Advocaten te Amsterdam

Zuijlen, mw. mr. L.F.W.:
van: Stichting VvAA Rechtsbijstand te Utrecht
Zwezerijnen, mw. mr. B.E.H.:
QM Legal & Estates BV te Culemborg

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

Advocaat Maarsingh te Deventer (mr. A.R. Maarsingh)
Advocaat Marianne Smits BV te Nijmegen (mw. mr. M.A. Smits)
Advocaat Mr. G.H. Bunt te Hardinxveld-Giessendam (mr. G.H. Bunt)
Advocaat Van der Brugge te Amsterdam (mr. J.F. van der Brugge)
Advocatenkantoor Erica Benard te Capelle aan den IJssel (mw. mr. W.H. Benard)
Advocatenkantoor Goumans te Maastricht (mr. J.J.M. Goumans)
Advocatenkantoor Hensen te Urmond (mw. mr. S.L.R. Hensen)
Advocatenkantoor Lenstra te Zwolle (mr. W.J. Lenstra)
Advocatenkantoor Mr T.W.H.M. Weller te Waalre (mr. T.W.H.M. Weller)
Advocatenkantoor N.R. Heilhof te Maastricht (mw. mr. N.R. Heilhof)
advocatenkantoor Pot te Amsterdam (mr. R.S. Pot)
Aileen van Wijk strafrechtadvocaat te Tilburg (mw. mr. A. van Wijk)
Alpex Legal B.V. te Amsterdam (mr. W.S. Borchert)
Alrik de Haas - Strafrechtadvocaat te Putten (mr. A.H.T. de Haas)
Asscher Advocatuur te Amsterdam (mw. mr. O. Asscher)

Baeten Advocatuur te Deventer (mw. mr. M.A. Baeten)
Beugelsdijk Strafrechtadvocaat te Nieuwegein (mr. I.F.J. Beugelsdijk)
Bierens Van Boven advocaten te Groningen (mw. mr. M.R. Holthinrichs)
Billet Advocaten te Amsterdam (mr. J.M.C. Billet)
Boertje Advocatuur te 's-Gravenhage (mw. mr. B.E. Boertje)
Dick KANT advocatuur te Capelle aan den IJssel (mr. D.P. Kant)
Duet advocaten B.V. te 's-Gravenhage (mr. M.G.H. Claassen, mw. mr. H.M. Fahner, mw. mr. Z. Gulikers en mw. mr. N.A. Keus-Goldberg)
Eef Advocatuur te Rotterdam (mw. mr. E.N. Spijkerman)
ENVIRON Advocaten te Urmond (mr. R.J.J.M.M. Metsmakers en mw. mr. N.A. Rijsterborgh)
Faber & De Jong Strafrechtadvocaten te Eindhoven (mr. C.W.J. Faber en mr. B.J. de Jong)
Fakiri & Jagesar Advocaten te 's-Gravenhage (mr. A. Fakiri en mw. mr. R.G. Jagesar)
Geradin Partners B.V. te Amsterdam (mr. M.R. Baneke)
Geradts & Gubbels advocaten te Roermond (mw. mr. N. Geradts en mr. J.B. Gubbels)
Jacques Advocatuur te Rotterdam (mw. mr. D.A.Y. Jacques)
Justice Solution Law te Amsterdam (mw. mr. T. Mustafazade)

Klunne Advocatuur te Breda (mw. mr. A.M. Klunne)
KoetzierPoiesz Advocaten te Nieuw-Vennep (mr. D.W. Giltay Veth)
Letselschade Advocaat Westerlo te Helmond (mr. M.J.P.M. van de Westerlo)
Linders Advocatuur & Mediation te Eindhoven (mw. mr. D.R.M. Linders)
LYS Advocaten B.V. te 's-Gravenhage (mw. mr. S.C. Braun, mw. mr. R.A.M. Jorna, mw. mr. E. Keijzerwaard en mw. mr. G.N. Sanders)
Marcus Advocatuur B.V. te Goirle (mw. mr. D. Marcus)
MeesterZet aanbestedingsrecht te Berg en Dal (mw. mr. E.E. Zeelenberg)
MJBeukers Strafrechtadvocaat te Eindhoven (mw. mr. M.J.A. Beukers-Bouten)
Nancy Schepens te Best (mw. mr. N.M.J. Schepens)
Nijdam Advocatuur B.V. te Groningen (mr. R. Nijdam)
Nivalis Advocatuur te Waalwijk (mw. mr. S. van Reeve-Özer)
Pas Notariaat & Advocatuur te Beek lb (mw. mr. M.M.G. Crompvoets en mr. R.W.J.L. Loonen)
QM Legal & Estates BV te Culemborg (mw. mr. J.H.P. Anastacio Teixeira-Stigter, mr. R. van Dijk, mw. mr. J.M. Weijers en mw. mr. B.E.H. Zwezerijnen)
Rob Houtackers Advocaat te Mierlo (mr. R.J.S. Houtackers)
Robbers & Rosier Advocaten te Amsterdam (mw. mr. A.J. Robbers en mw. mr. M.C. Rosier)
Samskip BV te Rotterdam (mw. mr. E.A.M. Heijdra)
Selene the Lawyer te Struthers, Ohio (mw. mr. S.E. Snippe)
Sensus Legal te Amsterdam (mw. mr. D.C.M. Sampermans)
SOEVEREIGN ADVOCATUUR B.V. te Rijswijk zh (mr. M. el Hachmioui)

Stones Legal B.V. te 's-Gravenhage (mr. C.M. Malipaard en mr. C. Teiwes)
Toonders Wijergans Advocaten te Veldhoven (mw. mr. M.I.J. Toonders en mr. T.F.M. Wijergans)
Van Der Kolk Legal te Leiden (mr. A. van der Kolk)
Van Riel advocaten te Breda (mr. A.C.M. van den Kieboom en mr. T. van Riel)
Van Rosendaal & Van Poucke Strafrechtadvocaten te Best (mw. mr. L. van Poucke en mw. mr. L.H.M. van Rosendaal)
Van Vuuren Advocatuur te Amsterdam (mr. M.A.C. van Vuuren)
Vastmans Advocatuur te Nieuwpoort (mr. R.H.H. Vastmans)

UIT DE PRAKTIJK

Athaula, mw. mr. J.M., Amsterdam (30-12-2023)
Bakker, mr. H., Amsterdam (01-01-2024)
Balkema, mr. A.E.L.Th., Arnhem (01-01-2024)
Bane, mr. R.K., Amsterdam (30-11-2023)
Beek, mr. W.H.N.C. van, Ulvenhout (31-12-2023)
Beerens, mr. R.W.M., 's-Gravenhage (31-12-2023)
Belkhir, mw. mr. N., Amsterdam (31-12-2023)
Berg, mr. P. van den, Leersum (29-12-2023)
Berg, mw. mr. J.A. van den, Amsterdam (30-12-2023)
Berge, mw. mr. M.K. van den, Wassenaar (31-12-2023)
Berghuis-Knijff, mw. mr. L., Utrecht (01-01-2024)
Berkum, mw. mr. T.G.A.M. van, Amsterdam (01-01-2024)
Besling, mw. mr. J.G., Assen (29-12-2023)
Biesen, mr. A.H.J. van den, Amsterdam (31-12-2023)
Bijkerk, mw. mr. S.B., Culemborg (31-12-2023)
Bijl, mw. mr. M.Y. van der, 's-Gravenhage (31-12-2023)
Bock, mr. E.S. de, Amsterdam (01-01-2024)
Bodegom, mw. mr. C.C. van, 's-Gravenhage (31-12-2023)
Boeijink, mr. J.W., Arnhem (31-12-2023)

Boer, mr. A. de, 's-Gravenhage (31-12-2023)
Boeren, mr. J.M., Amsterdam (01-01-2024)
Bolweg, mr. S.P., Haarlem (01-12-2023)
Bom, mw. mr. C.M., Beverwijk (31-12-2023)
Boontje, mr. P.A., Amsterdam (01-01-2024)
Borgers-Leermakers, mw. mr. A.J.H.M., Tilburg (01-01-2024)
Bos, mr. J.Th.A., Utrecht (31-12-2023)
Bos-van den Berg, mw. mr. E., Zwolle (01-01-2024)
Bosman, mr. J., Ede gld (28-12-2023)
Bottenberg, mw. mr. K.S., Amsterdam (31-12-2023)
Braakman, mr. A.J., Rotterdam (15-12-2023)
Breederveld, mr. B., Alkmaar (15-12-2023)
Bruin, mr. J.W. de, Bostel (31-12-2023)
Buijs, mr. P., Vlissingen (30-12-2023)
Çolak, mw. mr. O., Zwolle (01-12-2023)
Coomans, mr. J., Tilburg (01-01-2024)
Dijk, mr. A.J.A. van, Almere (31-12-2023)
Dijk, mr. D.M.H.M. van, Arnhem (31-12-2023)
Dijk, mw. mr. S.F. van, Dordrecht (31-12-2023)
Dijkman, mr. J.P., Amsterdam (20-12-2023)
Dohmen, mr. H.J.A.M., Tilburg (01-01-2024)
Doorn, mw. mr. E.M.F. van, Veghel (01-01-2024)
Doornebosch, mr. J.J., Utrecht (29-12-2023)
Doveren, mr. G.L.A.M. van, Rijen (31-12-2023)
Dullaert, mw. mr. N., Utrecht (01-01-2024)
Eck, mr. M. van, Amsterdam (31-12-2023)
Eekelen, mr. R.D.E. van, Amsterdam (31-12-2023)
Eenens, mr. L.P.M., Alphen aan den Rijn (31-12-2023)
Ellens, mr. M., Amsterdam (13-12-2023)
Enters, mw. mr. V.A.D., 's-Gravenhage (02-01-2024)
Faaij, mr. T.B.M., Rijswijk zh (01-12-2023)
Foppe, mw. mr. M.L.F., Bussum (31-12-2023)

Freeke, mw. mr. C.R.H., Amsterdam (31-12-2023)
Gockel-Gieskes, mw. mr. M.A.A., Zevenaar (31-12-2023)
Goossens, mw. mr. B.A., Utrecht (27-12-2023)
Gramberg, mr. C.B.E., Eindhoven (31-12-2023)
Groenewegen, mr. J.L.M., Amsterdam (02-01-2024)
Groot, mr. T.D. de, Amsterdam (31-12-2023)
Haaf-Noot, mw. mr. M. van, Deventer (31-12-2023)
Haar, mw. mr. J.M.E. van der, Nijmegen (31-12-2023)
Habets, mr. L.P.L., Amsterdam (31-12-2023)
Hagen, mr. S.R., Amsterdam (31-12-2023)
Haij, mr. J.W. de, Capelle aan den IJssel (01-01-2024)
Hakopian, mr. G.R., Brussel (01-01-2024)
Ham, mr. R.J.F. ten, Amsterdam (31-12-2023)
Hamer, mr. L.D.H., Amsterdam (31-12-2023)
Heijmerink, mw. mr. T.C., Utrecht (30-11-2023)
Heinen, mr. P.C.M., Arnhem (31-12-2023)
Hendriks, mw. mr. A.G., Amsterdam (29-12-2023)
Hering-de Monchy, mr. S., Zutphen (31-12-2023)
Herlaar, mr. R., Amsterdam (28-12-2023)
Heussen, mr. G.J., Utrecht (31-12-2023)
Heuvel, mw. mr. L. van den, Amsterdam (01-01-2024)
Hezewijk, mr. J.K. van, Amsterdam (18-12-2023)
Hof, mw. mr. N., Groningen (31-12-2023)
Honig, mw. mr. R.C., Amsterdam (01-01-2024)
Hoogeboom, mw. mr. N., Rotterdam (31-12-2023)
Horst, mr. G.J. ter, Leiden (01-01-2024)
Houben, mr. T.R.L., Heerlen (01-12-2023)
Hoving, mw. mr. M.H., Amsterdam (18-12-2023)
Janssens, mr. G.B.J.M., 's-Hertogenbosch (31-12-2023)
Janssen-Wikkers, mw. mr. H.P., Venray (31-12-2023)
Janszen, mr. V.J.M., Haarlem (31-12-2023)

EEN EERSTE INDRUK DIE PLEIT VOOR SUCCES!

VEGA Projects: Sterk in ontwerpen en bouwen sinds 2004. Voor prominente advocatenkantoren zoals **Kennedy van der Laan, Ysquare en vele anderen** hebben we solide fundamenten gelegd in de vorm van unieke kantooromgevingen. In een branche waar details en precisie van cruciaal belang zijn, bundelen we onze krachten met

eigenaren, huurders, architecten en ontwikkelaars. Van concept tot sleuteloverdracht, ons streven is altijd een overtuigende samenwerking. Ons portfolio getuigt van expertise en onze ambitie kent geen grenzen. Bent u klaar om samen een sterk statement te maken? **Ontdek onze projecten en neem contact op!**

we design, we build, we deliver

VEGA Projects BV
Keienbergweg 56 | 1101 GC Amsterdam
+31 (0)85 833 66 66
info@vegaprojects.nl | vegaprojects.nl

REVIEWS.

SAP ADVOCATEN VERZAMELT REVIEWS VIA
ADVOCAATSCORE

“Reviews zijn de nieuwste vorm van mond-tot-mondreclame. Ze helpen nieuwe cliënten de keus te maken die bij hen past”.

ADVOCAATSCORE

9,7

236 beoordelingen

Powered by
klientenvertellen

- Jonkheer**, mw. mr. A., 's-Gravenhage (01-01-2024)
- Jusufovic**, mw. mr. J., Amsterdam (05-12-2023)
- Kalma**, mr. D.K., Enschede (31-12-2023)
- Kamp**, mr. G.J. van de, Arnhem (01-01-2024)
- Kastein**, mr. H.J., Zevenaar (31-12-2023)
- Kieft**, mw. mr. M., Enschede (31-12-2023)
- Kiela**, mr. A.J., Lunteren (31-12-2023)
- Klein Meuleman**, mr. W.H., Dwingeloo (31-12-2023)
- Klinkers-Engelen**, mr. S.E.W., Maastricht (31-12-2023)
- Klungers**, mr. E.F., Haarlem (31-12-2023)
- Kobossen**, mr. J.W., Nijmegen (01-12-2023)
- Kolk**, mr. G.J.R. van der, Hilversum (31-12-2023)
- Koning Gans**, mr. J. de, Utrecht (31-12-2023)
- Kool**, mw. mr. E.A., Rotterdam (30-11-2023)
- Kornet**, mr. G.E.J., Zwolle (31-12-2023)
- Kuiper**, mr. R.H., Zoetermeer (01-01-2024)
- Kuppens**, mw. mr. V.W.C., Tilburg (31-12-2023)
- Landzaad**, mr. M.N., Breda (24-11-2023)
- Le Grand**, mw. mr. N.M., Amsterdam (31-12-2023)
- Leemans**, mr. F., Apeldoorn (31-12-2023)
- Lieverse**, mw. mr. C.W.M., Amsterdam (31-12-2023)
- Linden**, mw. mr. N.I.S. van der, Amsterdam (31-12-2023)
- Meerburg-Pasterkamp**, mw. mr. M., Utrecht (31-12-2023)
- Meerkerk-Scheven**, mw. mr. E.A.J. van, Woerden (31-12-2023)
- Meerman**, mw. mr. H.E., Rotterdam (31-12-2023)
- Meijerink**, mr. H.M., Amsterdam (31-12-2023)
- Melchers**, mw. mr. M.J.W., Utrecht (31-12-2023)
- Menkveld**, mr. F.E.J., Utrecht (31-12-2023)
- Menting**, mr. R.M.M., Eindhoven (31-12-2023)
- Mielen**, mw. mr. E.E., Noordwijk zh (31-12-2023)
- Mönnink**, mw. mr. M.P.D. de, Haarlem (31-12-2023)
- Mulder**, mr. F.A., Utrecht (31-12-2023)
- Niekerk**, mr. E.J.W.M. van, Rotterdam (31-12-2023)
- Nijhuis**, mr. J.H.M., Rotterdam (31-12-2023)
- Nisselrooij**, mw. mr. F.E. van, Zutphen (29-12-2023)
- Nomen**, mr. W.J., Zoetermeer (31-12-2023)
- Notenboom**, mw. mr. H.F.A., Rotterdam (31-12-2023)
- Nowotny**, mw. mr. J.C., 's-Gravenhage (05-12-2023)
- Omtzigt**, mw. mr. M.G.Th., Groningen (31-12-2023)
- Oosterkamp**, mr. A.J. van den, Amsterdam (31-12-2023)
- Oranje**, mr. V.J., Amsterdam (01-01-2024)
- Oudenaller**, mw. mr. E.M. van den, Dordrecht (01-12-2023)
- Pas**, mw. mr. I.A.P.M. van de, Tilburg (01-12-2023)
- Pastink**, mw. mr. J.S., Rotterdam (31-12-2023)
- Patelski**, mr. J.J., Maastricht (31-12-2023)
- Penders**, mr. J.M., Nijmegen (31-12-2023)
- Pennings**, mw. mr. C.M.F., Breda (01-01-2024)
- Philipsen**, mw. mr. C.A.Th., Utrecht (31-12-2023)
- Pronk**, mw. mr. A.C., New York (24-11-2023)
- Rasenberg**, mw. mr. F.M.M., Baarn (31-12-2023)
- Raymakers**, mr. C.A.M.J., Amsterdam (02-12-2023)
- Raymakers**, mr. G.C.G., Helmond (31-12-2023)
- Reisen**, mr. J.J.P.M. van, Rotterdam (01-01-2024)
- Rijk**, mr. J.W. de, Helmond (31-12-2023)
- Rijdsijk**, mr. A., Rotterdam (29-12-2023)
- Rijser**, mr. C.J.B., Amsterdam (31-12-2023)
- Rischen**, mr. R.D., Rotterdam (31-12-2023)
- Roodhof**, mr. S.A., Sneek (30-12-2023)
- Rossem**, mr. A. van, Delft (01-01-2024)
- Ruding**, mr. P.H.K., Enschede (29-12-2023)
- Sabaroedin**, mr. J.F., Enschede (31-12-2023)
- Schaik**, mr. E.R. van, Lelystad (31-12-2023)
- Schee**, mr. P.A. van der, Breda (31-12-2023)
- Schieveen**, mr. D.P.E.P. van, Amersfoort (31-12-2023)
- Schippers**, mw. mr. E.C.M., 's-Gravenhage (28-12-2023)
- Schnezler**, mr. T.V., Amsterdam (31-12-2023)
- Schoofs**, mw. mr. G.J.E., Heerlen (31-12-2023)
- Schraa**, mw. mr. G., Leeuwarden (31-12-2023)
- Seriëre**, mr. V.P.G. de, Amsterdam (31-12-2023)
- Siesling-Vellinga**, mw. mr. H., Leeuwarden (31-12-2023)
- Simons**, mr. J.P.M., Rotterdam (31-12-2023)
- Sluiter**, mr. G.K., Amsterdam (01-01-2024)
- Smit**, mr. H.J., Emst (03-01-2024)
- Smit**, mw. mr. P.C., Utrecht (31-12-2023)
- Smolders**, mr. J., Tilburg (04-12-2023)
- Snoek**, mr. J.P., Utrecht (29-12-2023)
- Soetens**, mw. mr. R., Leiden (05-12-2023)
- Spaans**, mw. mr. G.J., Leiden (26-11-2023)
- Spans**, mr. S., Utrecht (31-12-2023)
- Spoelder**, mw. mr. S.R., Amsterdam (01-01-2024)
- Stap**, mr. F.C.H.M. van der, Breda (30-12-2023)
- Steenmetser**, mr. T.H.G., Amsterdam (31-12-2023)
- Svensson**, mr. I.O., Leiden (31-12-2023)
- Terpstra**, mr. F., Eindhoven (31-12-2023)
- Tets-Asjes**, mw. mr. A.H. van, Amersfoort (27-12-2023)
- Theunissen**, mw. mr. P.J.W.M., Roermond (31-12-2023)
- Timmer**, mr. J.M., Rotterdam (31-12-2023)
- Tolman**, mw. mr. C.B., Amsterdam (31-12-2023)
- Tromp**, mw. mr. A.F., Amsterdam (31-12-2023)
- Velden**, mw. mr. L. van der, Utrecht (16-12-2023)
- Veltman**, mr. J., Winsum gn (31-12-2023)
- Vermunt-van den Heuvel**, mw. mr. L.F., Roosendaal (31-12-2023)
- Verschuren**, mw. mr. A.J.E., Kerkrade (31-12-2023)
- Versteeg**, mr. N., Amsterdam (31-12-2023)
- Versteeg**, mw. mr. N.M., Hoofddorp (31-12-2023)
- Verstraten**, mr. A.G.W., Tilburg (31-12-2023)
- Veurtjes**, mr. H.H., Rotterdam (29-12-2023)
- Vinken-Geijselaers**, mw. mr. C.M.H.C., 's-Hertogenbosch (01-01-2024)
- Voorde**, mw. mr. M.J.M. ten, Utrecht (31-12-2023)
- Vries**, mr. E.H. de, Wollega (31-12-2023)
- Vries**, mw. mr. A.G.J. de, Eindhoven (31-12-2023)
- Waes**, mw. mr. C.A.J.M. van, 's-Gravenhage (30-11-2023)
- Wahedi**, mr. S., Amsterdam (31-12-2023)
- Walstra**, mw. mr. S., Amsterdam (31-12-2023)
- Wasiela**, mr. C.L., 's-Hertogenbosch (30-12-2023)
- Wiardi**, mw. mr. B.M., Harderwijk (01-01-2024)
- Wiel**, mw. mr. K.J.T.M. van de, 's-Hertogenbosch (31-12-2023)
- Willigen**, mw. mr. M.F. van, Arnhem (31-12-2023)
- Wilmer**, mw. mr. A.J.M., Amsterdam (31-12-2023)
- Winter**, mw. mr. M. de, Geesbrug (15-12-2023)
- Winter-Bossink**, mw. mr. J.M., Rotterdam (31-12-2023)
- Wisch-de Nijs**, mw. mr. K.J., Driebergen-Rijsenburg (01-01-2024)
- Witkamp**, mw. mr. S.I., Rotterdam (31-12-2023)
- Woelinga**, mw. mr. D.M., Loosdrecht (31-12-2023)
- Woensel**, mr. M. van, Amsterdam (31-12-2023)
- Wohlgemuth Kitslaar**, mr. N.W.F.M., Naarden (26-12-2023)
- Wolters**, mr. R., Utrecht (31-12-2023)
- Worotikan**, mw. mr. S.D., Roermond (31-12-2023)
- Zandbergen**, mr. P.S. van, Drachten (20-12-2023)
- Zeeuw**, mw. mr. G.E. de, Naarden (01-01-2024)
- Zon**, mw. mr. M.A., Naarden (31-12-2023)
- Zouwen**, mr. K.M. van der, Oosterhout nb (31-12-2023)
- Zutphen**, mw. mr. Y.L.L. van, Nijmegen (31-12-2023)

 uitspraken

Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de
Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit
Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

OPNAME GESPREK ZONDER AANKONDIGING

- Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden 19 juni 2023, nr. 22-709/AL/GLD ECLI:NL:TADRARL:2023:152.
- Advocatenwet artikel 46, gedragsregel 4.
- Zonder toestemming geluidsopname maken van gesprek, gegrondverklaring zonder maatregel.

Mr. M is advocaat van de Nederlandse vestiging van een bekend elektrisch automerk. Zijn cliënt heeft het aan de stok met de heer A die een auto van dat merk heeft geleased. A heeft verschillende problemen met de auto gehad en is niet tevreden. Dat heeft hij ook duidelijk gemaakt, op zodanige wijze dat mr. M hem duidelijk moet maken dat hij vanaf dat moment niet meer met het autobedrijf contact mag opnemen en zich alleen nog met mr. M mag verstaan, desgewenst met een eigen advocaat. Diezelfde dag is er nog telefonisch contact met de heer A. Mr. M is genoodzaakt het gesprek eenzijdig te beëindigen. Een volgend gesprek neemt hij zonder dat te melden op met een dicteerapparaat. Volgens mr. M worden hij en zijn kantoor telefonisch 'belaagd', gedraagt de heer A zich zeer agressief en slaat hij dreigende taal uit. Hij bevestigt dat aan de heer A, kondigt aan een volgende keer aangifte te zullen doen van *stalking* en verzoekt de heer A voortaan alleen per e-mail te communiceren en daarvoor een advocaat in te schakelen.

In diezelfde periode krijgt de heer A een leenauto ter beschikking gesteld van het autobedrijf. Daarmee krijgt de heer A een eenzijdig ongeval. Het autobedrijf begint een procedure om de schade op de heer A te verhalen. Tijdens een zitting waarin mr. M voor het autobedrijf optreedt, komen de gebeurtenissen van de telefonades naar het autobedrijf en het kantoor van mr. M ter sprake. Volgens mr. M bedreigend naar zowel zijn cliënt als naar zijn kantoor; de heer A vindt dat mr. M grote woorden gebruikt en hij gewoon boos was, meer niet. Dan brengt mr. M ongeveer een week later een akte in het geding met daarin een transcriptie van het opgenomen telefoongesprek en de geluidsopname ervan. De advocaat van de heer A sommeert mr. M de transcriptie en de geluidsopname in te trekken, verwijzend naar gedragsregel 4. Mr. M bericht daarop aan de rechter dat zijn cliënt niet op een procesrechtelijk debat over toelaatbaarheid van de opname zit te wachten en de stukken daarom weer intrekt. Volgt nog een discussie tussen advocaten over de

vraag of een voortzetting van de zitting na mislukte schikingsonderhandelingen nog zin heeft, waaraan mr. M toevoegt dat zijn cliënt geen afvaardiging zal sturen omdat haar medewerkers stelselmatig geïntimideerd en bedreigd werden door de heer A.

Dan volgt de klacht van de heer A tegen mr. M. Hij klaagt over de opname van het gesprek zonder dat dat van tevoren aangekondigd was en voorts over de beschuldiging van intimidatie en bedreiging ten overstaan van het hof.

De raad begint met de vaststelling dat dit een klacht is tegen een advocaat van de wederpartij en aan de daarvoor geldende criteria moeten worden getoetst. Grote vrijheid dus, maar wel begrensd. Voor de opname van het gesprek dient dan in het bijzonder gedragsregel 4 te worden beschouwd dat een advocaat verplicht om vooraf aan te geven dat hij van plan is om het gesprek op te nemen. Vaststaat dat dat hier niet was gebeurd. Mr. M verweert zich door te stellen dat de eerdere bedreigingen het noodzakelijk maakten het gesprek op te nemen. De raad kan dat wel volgen, maar ziet daarin geen reden om de heer A niet vooraf te hebben ingelicht over het plan om het gesprek op te nemen. En mr. M kan niet uitleggen waarom hij dat destijds niet heeft aangekondigd. De klacht is dus gegrond.

Het tweede klachtonderdeel levert geen terecht verwijt op. Als advocaat van het autobedrijf had mr. M het hof mogen berichten dat de medewerkers van zijn cliënt zich geïntimideerd en bedreigd voelden. Daarmee was geen grens overschreden. Het is ook niet gebleken dat mr. M dat uitsluitend deed om de heer A te beschadigen. Het ging erom dat zijn cliënt niet meer wilde onderhandelen en ook geen van haar medewerkers naar de zitting wilde afvaardigen. De heer A had ook nog aangevoerd dat mr. M de geluidsopname en de transcriptie in het geding had gebracht terwijl dat los zou staan van het geschil waarover geprocedeerd werd. De raad vindt het daarbij echter van belang dat mr. M dat niet uit eigen beweging had gedaan, maar pas nadat mr. M ter zitting had aangegeven dat er een opname was en de heer A hem had gevraagd om de gestelde bedreigingen aan te tonen. Dit klachtonderdeel is daarom ongegrond.

Dan moet de raad beslissen of de gegrondverklaring van het eerste klachtonderdeel een maatregel moet opleveren. Dat zou in beginsel passend zijn, zo zegt de raad. De raad kijkt echter ook naar de beweegredenen voor de opname.

De opname had niet als doel om de procedure te dienen, maar had te maken met de intimiderende en bedreigende situatie van de telefoongesprekken. Vanwege die omstandigheid ziet de raad af van het opleggen van een maatregel.

OVERVAL TER ZITTING EN GETALM DAARNA

- Hof van Discipline 3 juli 2023, nr. 220114 ECLI:NL:TAHVD:2023:105.
- Advocatenwet artikel 46.
- Onaangekondigd en onverwacht tijdens zitting afgespeeld geluidsfragment dient onverwijld en zonder voorwaarden aan advocaat wederpartij ter beschikking te worden gesteld.

Klager mr. X en verweerder mr. Y in deze zaak zijn beiden advocaat en stonden de gedaagde respectievelijk de eiser bij in een kort geding over een inbreuk op een intellectueel eigendomsrecht. Tijdens de zitting liet mr. Y een geluidsfragment horen. Het betrof een opname van een gesprek met een derde, een programmeur. Het gesprek was door eiser zonder toestemming van de betreffende programmeur opgenomen. De opname werd zonder voorafgaande aankondiging afgespeeld door mr. Y. Mr. X maakte bezwaar, maar de voorzieningenrechter wilde het fragment wel horen. De zitting eindigde in een aanhouding voor schikkingsonderhandelingen.

Direct na de zitting vroeg mr. X het geluidsfragment op bij mr. Y. Die reageerde niet direct afwijzend, maar stelde voorwaarden. Het fragment mocht door mr. X en zijn cliënt alleen voor de kwestie tussen de cliënten worden gebruikt en nergens anders voor, dus bijvoorbeeld ook niet om iets tegen de betreffende programmeur te doen. En de rechtbank moest gelijktijdig een kopie ontvangen van het fragment.

Daar was mr. X niet van gediend en dat liet hij weten. Mr. X meende dat mr. Y geen voorwaarden te stellen had, nu hij het geluidsfragment al onderdeel van de zittingsdocumentatie had gemaakt, nog daargelaten dat zulks ook nog eens onaangekondigd was gebeurd, zonder voorafgaande toezending, laat staan toestemming om op zo'n laat tijdstip deze informatie in te brengen. Dat was allemaal niet hoe mr. Y zich tot mr. X diende te verhouden en klachtwaardig, aldus mr. X. Maar mr. Y hield vol en schreef de antwoorden op zijn voorwaarden wel tegemoet te zien. Mr. X antwoordde dat mr. Y het ter beschikking stellen van het geluidsfragment daarmee tot onderwerp van onderhandeling maakte, terwijl geen onderhandeling daarover mogelijk was omdat het eenvoudigweg onverwijld diende te gebeuren, zonder nadere voorwaarden. Er volgden nog meerdere schriftelijke schermutselingen, die de raad naderhand omschreef als 'een wat grimmig debat'. Het einde van het liedje was dat mr. Y zes dagen na de zitting het geluidsfragment toezond aan mr. X. Enkele dagen later

diende mr. X een klacht in bij de deken over de gang van zaken. De klacht kende twee onderdelen en ging zowel over het onaangekondigd ten gehore brengen van het geluidsfragment ter zitting als de weigering om het na de zitting op eerste verzoek en onvoorwaardelijk ter beschikking te stellen. Zowel de raad als het hof maakt korte metten met deze wijze van optreden van mr. Y. De raad neemt daarbij als uitgangspunt hetgeen mr. Y stelt over het tijdstip waarover hij over het geluidsfragment kon beschikken, namelijk aan het einde van de middag voor de zittingsdag. Dan nog had mr. Y het geluidsfragment kunnen overleggen aan mr. X én de voorzieningenrechter, of in elk geval kunnen aankondigen dat hij van plan was om het ter zitting te laten horen, zo meent de raad. In plaats daarvan had mr. Y gekozen voor een overval ter zitting en daarmee de voorzieningenrechter en de wederpartij voor het blok gezet. Dat was onzorgvuldig en onbetamelijk.

Hetzelfde geldt voor het getalm na de zitting. Gezien het onaangekondigde gebruik op de zitting had het geluidsfragment onverwijld en zonder voorwaarden aan de wederpartij ter beschikking moeten worden gesteld. Het was immers onderdeel geworden van de procedure, aldus de raad.

Mr. Y had bij de raad nog aangevoerd dat het uiteindelijk voor het processuele belang niet meer had uitgemaakt of het nu één dag of zes dagen had geduurd voordat mr. Y het geluidsfragment had toegestuurd. Maar dat is geen verontschuldiging, zegt de raad. Bovendien maakte de weigerachtige houding van mr. Y de situatie alleen maar grimmiger en dat zal het minnelijk overleg tussen partijen geen goed gedaan hebben. De raad kwam tot een berisping.

In hoger beroep voert mr. Y grieven aan, onder meer dat mr. X eigenlijk geen belang meer had bij de klacht omdat de voorzieningenrechter in het vonnis aan het geluidsfragment voorbij was gegaan en mr. X het inmiddels had gekregen. De voorwaarden die mr. Y had gesteld, waren ter bescherming van de programmeur bedoeld en verder voor *fair play*, door ook de rechter alsnog te voorzien. Tot slot was het de pot verwijt de ketel: mr. X had zelf ook op een laat tijdstip nog een groot aantal stukken ingediend. Mr. Y komt ook op tegen de strafmaat: zo kwalijk kan het hem niet worden genomen en de berisping belet mr. Y als patroon te gaan fungeren.

Het hof blijft echter bij de gegrondverklaring van klachten en bij de maatregel. Het hof ziet wel dat er verandering is opgetreden in de manier waarop mr. Y nu tegen de zaak aankijkt, maar acht de grieven niet relevant voor de beoordeling. Het meent dat de twee verwijten die de raad vaststelde, namelijk de doelbewuste overvaltactiek ter zitting en de weigering om het geluidsfragment na de zitting onverwijld en onvoorwaardelijk ter beschikking te stellen, niet kunnen worden weggenomen. Die raken bovendien aan de kernwaarde integriteit en dan is een berisping een passende maatregel.

De derde herziene druk

De Gouden Rugzak

Handboek voor vermogende families

De praktijk leert ons dat een opgebouwd familievermogen na twee generaties in veel families is verdampt. Wat doen families die vermogen generaties lang succesvol overdragen anders dan families die hierin falen? Door diepte-interviews met vermogende erfgenamen is achterhaald hoe zij zijn opgegroeid, zijn voorbereid op het toekomstige familiekapitaal en wat hun ervaringen met geërfd vermogen zijn. Een onderzoek van deze omvang en diepgang had in Europa nog niet eerder plaatsgevonden.

Dit handboek is interessant voor vermogende ouders, families met een familiebedrijf, (toekomstige) erfgenamen en hun adviseurs, en geïnteresseerden die een inzicht willen in de wereld van vermogende families. De auteurs presenteren naast de onderzoeksresultaten theorieën om de praktijk beter te kunnen begrijpen en geven ideeën om familievermogen generatiebestendig te maken.

**Raimund Kamp, Marijke Kuijpers
& Ad Kil**

ISBN: 978-94-6212-866-8

3e druk | 2023 | 379 pp. | € 52,50

Bestel je exemplaar via de QR-code, of op
Boom.nl/juridisch

Ingezonden bijdragen

De redactie verwelkomt opiniërende artikelen van en voor advocaten. Overleg vooraf is raadzaam. Voorstellen of suggesties kunnen worden gestuurd naar redactie@advocatenblad.nl.

Elke 500 woorden leveren één opleidingspunt op.

juridisch

Analyse

- Late vordering brengt verdediging in spagaat

Analyse

- Failliete bestuurder hoeft zich niet te verweren tegen curator én fiscus

‘Late vordering brengt verdediging in procedurele spagaat’

— door Tjalling van der Goot

Niet-tijdige indiening van een vordering tot schadevergoeding brengt de verdediging in strafzaken in een procedurele spagaat, constateert Tjalling van der Goot. Dat past niet bij een waardig en zorgvuldig strafproces, betoogt hij.

Het zal een advocaat in strafzaken bekend voorkomen dat een vordering van de benadeelde partij niet zelden op het laatste moment wordt ingediend. Op zichzelf kent de wet geen termijnen, behalve dat artikel 51g lid 3 Sv voorschrijft dat de voeging uiterlijk geschiedt voordat de officier van justitie met zijn requisitoir aanvangt. Toch rekenen rechters soms af met een late indiening van een vordering tot schadevergoeding omdat een en ander zich niet verdraagt met de eisen van een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM en een latere behandeling van de vordering een onevenredige belasting van het strafgeding oplevert. Voor de advocaat van de verdachte kan deze praktijk een procedurele spagaat opleveren.

De Hoge Raad benadrukt het eenvoudige en laagdrempelige karakter van de procedure voor de benadeelde partij dat ertoe leidt dat personen die schade hebben geleden als gevolg van een strafbaar feit zo veel mogelijk schadeloos worden gesteld. Daarentegen zijn er ook nadelen. ‘De aldus voorziene eenvoudige procedure biedt aan de benadeelde partij en de verdachte niet dezelfde processuele waarborgen als een gewone civielrechtelijke procedure, onder meer omdat in de context van de strafrechtelijke procedure ingevolge art. 334 Sv slechts in beperkte mate plaats is voor bewijslevering.’ Volgens de Hoge Raad wordt dit bezwaar ondervangen ‘door (...) art. 361, derde lid, Sv, welke bepaling mede in het licht van art. 6, eerste lid, EVRM aldus moet worden uitgelegd dat zij de strafrechter tot niet-ontvankelijkverklaring verplicht indien hij niet verzekerd acht dat beide partijen in voldoende mate in de gelegenheid zijn geweest om naar voren te brengen hetgeen zij ter staving van de vordering, onderscheidenlijk tot verweer tegen de vordering kunnen aanvoeren en, voor zover nodig en mogelijk, daarvan bewijs te leveren’.¹

EERLIJK PROCES

Voor een eerlijk proces is het van belang dat een vordering van de benadeelde partij door de verdediging moet kunnen worden bestudeerd en voorafgaand aan de zitting met

de cliënt moet kunnen zijn doorgenomen. Bovendien zal in voorkomende gevallen nader onderzoek door de verdediging moeten plaatsvinden om een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt te kunnen innemen. Kortom, het is essentieel dat de raadsman in de strafzaak de vordering van de benadeelde partij tijdig ontvangt.

De rechtbank in Amsterdam² overwoog – ter illustratie – recent hierover het volgende: ‘De rechtbank overweegt dat de vordering door de benadeelde partij is ingediend op 14 februari 2023, de dag voorafgaand aan de zitting, om 17:45 uur. Deze vordering is door de rechtbank zelf pas ontvangen in de ochtend voor de zitting en door de raadsman van verdachte zelfs pas gedurende de zitting. De vordering met bijlagen beslaat bijna 200 pagina’s. Nu de raadsman van verdachte geen tijd heeft gehad om de vordering van de benadeelde partij voor te bereiden, deze niet met verdachte heeft kunnen bespreken en als gevolg daarvan geen onderbouwd standpunt heeft kunnen formuleren ten aanzien van de vordering benadeelde partij, terwijl de vordering ruim € 20.000,- bedraagt, acht de rechtbank dat geen sprake is van “equality of arms” en dat deze gang van zaken in strijd is met artikel 6, eerste lid EVRM. De behandeling van de vordering benadeelde partij levert daarom volgens de rechtbank een onevenredige belasting van het strafproces op, omdat dit zou betekenen dat de strafzaak zou moeten worden aangehouden om de raadsman van verdachte voldoende voorbereidingstijd te gunnen. Vooral nu verdachte nog zeer jong is en gedetineerd is, acht de rechtbank dit zeer onwenselijk. De rechtbank zal de benadeelde partij daarom niet-ontvankelijk verklaren in haar vordering. De benadeelde partij kan haar vordering bij de burgerlijke rechter aanbrengen.’

De rechtbank Overijssel³ sprak zelfs van een overvaltactiek van de raadsman van de benadeelde partij door in een langlopende strafzaak tegen meerdere verdachten meermalen pas daags voor de inhoudelijke behandeling een omvangrijke vordering in te dienen. ‘Het heeft er alle schijn van dat mr. (...) gebruik heeft willen maken van een overvaltactiek.

De gevolgen hiervan zijn voor de benadeelde partij en kunnen de verdachten niet worden aangerekend. (...) Voorgaande betekent dat alleen dat deel van de vordering beoordeeld zal worden dat zodanig evident is en onweersproken is gebleven, dat toewijzing gelet op het belang van [slachtoffer] in de rede ligt.'

PROCESECONOMIE

Zo op het oog terechte en logische beslissingen. Indien immers de benadeelde schade vergoed wil hebben, is het eerlijk dat de verdachte (en zijn advocaat) zich tegen een vordering adequaat kan verweren. Een aanhouding van de behandeling ter terechtzitting om de verdediging tijd te geven zich te kunnen prepareren, is niet alleen voor de verdachte die langer lijdt onder de druk van de vervolging, maar ook vanuit het oogpunt van proceseconomie en de schaarse zittingscapaciteit zeer belastend en nadelig.

De kwestie is echter ook in strafvorderlijke zin complex. Want wat doet een advocaat van een verdachte die zich op het standpunt stelt dat de vordering van de benadeelde partij op een te laat tijdstip is binnengekomen? Wanneer voert hij een verweer dat de benadeelde partij niet-ontvankelijk moet worden verklaard in de vordering?

In het geval de verdachte de vordering van de benadeelde partij niet (gemotiveerd) betwist, zal de rechter uitgaan van de juistheid van de daaraan ten grondslag gelegde feiten (vgl. artikel 149 Rv) en zal de vordering in de regel worden toegewezen.⁴ Maar een raadsman van een verdachte die zich op het standpunt stelt dat hij niet afdoende verweer kan voeren door tijdgebrek is veelal niet in staat om een vordering voldoende gemotiveerd te betwisten. Een vicieuze cirkel dus. In de praktijk betekent dit dat de advocaat van de verdachte aan het begin van de terechtzitting als punt van orde de late indiening van de vordering tot schadevergoeding inbrengt. De rechter kan echter in dat stadium nog geen beslissing naar aanleiding van deze vordering nemen. De bevoegdheid om verweren preliminair – dus voor de voordracht door de officier van justitie – te voeren, is op grond van artikel 283 Sv voorbehouden aan kwesties die betrekking hebben op de nietige dagvaarding, de bevoegdheid van de rechter of de ontvankelijk van het Openbaar Ministerie in de vervolging. De vraag over ontvankelijkheid van de benadeelde partij in de vordering kan dus niet preliminair worden beantwoord. Een en ander leidt ertoe dat een advocaat van een verdachte in dergelijke zaken enerzijds alles maar (tot op zekere hoogte ongemotiveerd of onvoldoende gemotiveerd) betwist om te voorkomen dat de rechter moet uitgaan van de juistheid van de aan de vordering ten grondslag liggende feiten, maar anderzijds bij pleidooi moet benadrukken dat hij onvoldoende tijd heeft gehad om voldoende gemotiveerde standpunten naar aanleiding van de vordering te kunnen innemen. Zo'n spagaat voor een verdediger in strafzaken is onwenselijk en bovendien niet passend bij een waardig en zorgvuldig strafproces.

COMMISSIE-DONNER

Een optie om te voorkomen dat een verdachte in een slechtere procespositie komt te verkeren dan de benadeelde is recent reeds door de Commissie-Donner⁵ geadviseerd. 'Daarom zou bij vorderingen van meer dan bijvoorbeeld € 2.500 een uiterste indieningstermijn moeten worden gesteld. Bij lage vorderingen speelt deze problematiek minder of niet, bovendien dient het indienen van een vordering bij een snelrechtzitting voor slachtoffers niet onmogelijk gemaakt te worden. Ook zou de mogelijkheid van tussentijdse schriftelijke rondes in geval van hoger beroep nader moeten worden bezien.'

Nu er geen aangepaste termijnen voor indiening van een vordering tot schadevergoeding zijn, is het wenselijk dat de ontvankelijkheid van de benadeelde partij reeds aan het begin van de inhoudelijke behandeling aan de orde gesteld kan worden. Dat voorkomt een wellicht achteraf onnodige bespreking van de vordering en geeft duidelijkheid aan alle procespartijen en -deelnemers. Artikel 283 Sv zou dan kunnen luiden: 'In de gevallen waarin van nietigheid van de dagvaarding, onbevoegdheid van de rechtbank, niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie of niet-ontvankelijkheid van de benadeelde partij in haar vordering zonder onderzoek van de zaak zelf kan blijken, is de verdachte bevoegd dit verweer reeds dadelijk na de ondervraging bedoeld in artikel 273 voor te dragen en toe te lichten.'

Een mooie klus voor de wetgever in het kader van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.⁶ Tot die tijd is het passend uiterste indieningstermijnen vast te leggen en een instructienorm in te voeren over hoe om te gaan met late indiening van vorderingen van de benadeelde partij in het landelijk procesreglement van de Rechtspraak.

Tjalling van der Goot is advocaat bij Anker & Anker Strafrechtadvocaten in Leeuwarden.

Noten

- 1 HR 15 september 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV2654.
- 2 Rb. Amsterdam 1 maart 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:1258. Zie ook bijv. Rb. Noord-Holland 2 maart 2023, ECLI:NL:RBNHO:2023:1772; Rb. Midden-Nederland 25 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3559; Rb. Midden-Nederland 28 april 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:1717; Rb. Overijssel 26 januari 2021, ECLI:NL:RBOVE:2021:291; Rb. Midden-Nederland 25 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3559 en Rb. Noord-Nederland 9 mei 2019, ECLI:NL:RBNNE:2019:1978.
- 3 Rb. Overijssel 26 oktober 2023, ECLI:NL:RBOVE:2023:4203.
- 4 Vgl. HR 28 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:793 (r.o. 2.8.3: overzichtsarrest).
- 5 Advies Commissie onderzoek stelsel schadevergoeding voor slachtoffers van strafbare feiten, *Op verhaal komen. Naar een afgewogen, consistent en betaalbaar stelsel voor compensatie van slachtoffers van een strafbaar feit*, Ministerie van Justitie en Veiligheid, maart 2021, p. 102.
- 6 Het beoogde nieuwe Wetboek van Strafvordering bevat wel de mogelijkheid om complexe vorderingen tot schadevergoeding van slachtoffers van een gewelds- of zedenmisdrijf als benadeelde partijen af te splitsen van de hoofdzaak en in een afzonderlijke procedure in het strafrecht te behandelen.

FORSYTE WAAR KRIJG JIJ ENERGIE VAN?

ADVOCAAT-MEDEWERKER ZAKELIJKE PRAKTIJK

JIJ:

- bent klaar voor een nieuw begin en een uitdaging
- wilt werken voor ondernemers en ondernemingen
- bent ondernemend en wilt actief bijdragen aan praktijkontwikkeling
- wilt meebouwen aan een groeivisie en daarvan de vruchten plukken
- bent 7 jaar advocaat en wilt als patroon stagiairs begeleiden
- neemt een cliëntenportefeuille mee en wilt die verder uitbouwen
- wilt een sectie opzetten en daaraan leiding geven
- krijgt energie van onze visie op de advocatuur

WIJ:

- zijn in alles wat we doen gericht op waar we in geloven:
 - ontwikkeling - van onszelf, ons kantoor en onze klanten
 - bouwen aan goede relaties - intern en extern
 - vooruitkijken en innoveren
- doen dit door:
 - werkend in teamverband ondernemingen te ontzorgen
 - als partners onze cliënten te helpen groeien en winnen
 - ons breed te verdiepen in wat er speelt en wat er aankomt
- hebben als missie: *de huisadvocaat* voor ondernemers en ondernemingen
- zitten in Rotterdam aan de jachthaven met de skyline als backdrop
- zijn op zoek naar jou als je met ons matcht - ongeacht het rechtsgebied

ZIJN WIJ EEN MATCH? Neem contact op met Simon van Zijll op 06 - 24 14 10 97 of via svz@forsyte.nl

Leiden Law Academy - Post Academisch Onderwijs

Trauma-geïnformeerde Rechtspleging

Datum: woensdag 7 februari 2024

Rechtsgebieden: Criminologie, Gedrags- en tuchtrecht, Jeugdrecht, Letselschade, Personen en familierecht, Sociaal zekerheidsrecht, Straf(proces)recht, Vreemdelingenrecht

NOvA: 4

Specialisatieopleiding Cybercrime & Cybersecurity 2024

Startdatum: vrijdag 1 maart 2024, 8 bijeenkomsten

Rechtsgebieden: Bestuurs(proces)recht, Criminologie, Financieel recht, Privacy en ICT recht, Straf(proces)recht

NOvA: 9

Leiden Law Lunch IE: Actueel IE onderwerp

Datum: woensdag 14 februari 2024

Rechtsgebieden: Intellectuele eigendomsrecht

NOvA: 40

Actualiteiten Wet Seksuele Misdriften

Datum: vrijdag 8 maart 2024

Rechtsgebieden: Criminologie en Straf(proces)recht

NOvA: 5

Voor meer informatie over deze bijeenkomsten en ons volledige aanbod:

www.paoleiden.nl

Wet gelijke kansen arbeidsmarkt

Een wetsvoorstel dat gelijke kansen op de arbeidsmarkt moet creëren, is goedbedoeld maar kan weleens een papieren tijger blijken te zijn, vreest advocaat Anna van Bracht.

schiet doel voorbij

— door Anna van Bracht

Anno 2023 zijn gelijke kansen op de arbeidsmarkt nog niet voor iedereen vanzelfsprekend, er is nog steeds sprake van arbeidsdiscriminatie. Dit wordt vooral gevoeld door Nederlanders met een migratieachtergrond en Nederlanders op oudere leeftijd. Het wetsvoorstel ‘Wet toezicht gelijke kansen bij werving en selectie’ heeft als doel om arbeidsdiscriminatie tegen te gaan.

Nadat dit wetsvoorstel met een grote positieve meerderheid door de Tweede Kamer is ingestemd, namelijk 118 stemmen voor en 31 stemmen tegen, ligt het wetsvoorstel momenteel bij de Eerste Kamer. De plenaire behandeling hiervan in de Eerste Kamer staat gepland voor 13 februari.

HOE WERKT DE WET?

Werkgevers, intermediairs en uitzendbureaus krijgen onder dit wetsvoorstel een aantal nieuwe verplichtingen. Het begint met de verplichting een werkwijze te hebben om gelijke kansen bij werving en selectie te waarborgen. Werkgevers met 25 of meer werknemers moeten deze werkwijze schriftelijk vastleggen. Voor intermediairs en uitzendbureaus geldt dat zij de werkwijze altijd schriftelijk moeten vastleggen, onafhankelijk van het aantal werknemers.¹

Een ‘werkwijze’ is een vrij breed begrip. Het wetsvoorstel schrijft voor dat de werkwijze een weergave moet zijn van de manier waarop het proces van vacaturevervulling wordt ingekleed. Uit de werkwijze moet blijken dat de wervings- en selectieprocedure:

- i) is gebaseerd op voor de functie relevante functie-eisen;
- ii) inzichtelijk en controleerbaar is; en
- iii) systematisch is ingericht.²

Uit Kamerstukken blijkt dat er veel ruimte aan werkgevers wordt geboden bij het opstellen van deze werkwijze. Immers, het is belangrijk dat een werkgever, afhankelijk van de sector, de omvang en het soort functie, invulling kan geven aan een werkwijze op een manier die past bij de organisatie.³ Ondanks dat werkgevers veel vrijheid wordt geboden bij het

opstellen van de werkwijze zal het opstellen van een werkwijze een flinke administratieve klus zijn. Het wetsvoorstel schrijft voor dat werkgevers bij het opstellen van de werkwijze moeten laten zien dat zij oog hebben voor relevante ontwikkelingen c.q. de stand van de wetenschap. Een voorbeeld om je te verdiepen in deze relevante ontwikkelingen is de ‘checklist arbeidsmarktdiscriminatie’ van de Nederlandse Arbeidsinspectie.⁴ In deze checklist worden vier stappen van het wervings- en selectieproces doorlopen: werving, screening, interview en selectie. Bij elk van deze stappen wordt aangegeven welke risico’s op discriminatie er zijn en hoe deze voorkomen kunnen worden. Werkgevers kunnen deze checklist benutten bij het opstellen van hun werkwijze. Een ander voorbeeld van een praktisch hulpmiddel is de door TNO ontwikkelde checklist arbeidsmarktdiscriminatie⁵, de ‘Charter Diversiteit’, opgezet door de SER.⁶

Voornoemde zal tot gevolg hebben dat veel onderzoek moet worden gedaan naar deze hulpmiddelen en een vertaalslag moet worden gemaakt naar de eigen organisatie. Dit op zichzelf is uiteraard een positieve ontwikkeling. Ik vrees echter dat een dergelijke werkwijze vooral een administratieve last wordt. De werkwijze zal veelal opgesteld worden door een specifieke persoon binnen de organisatie om aan de wet te kunnen voldoen. Het opstellen van de werkwijze heeft niet direct tot gevolg dat deze intern gedeeld wordt om de belanghebbenden (bijvoorbeeld HR of managers) binnen een organisatie op de hoogte te stellen, waarbij de werkwijze een zogenaamde ‘papieren tijger’ kan worden. Voor het mkb zal deze administratieve last mogelijk nog zwaarder drukken.

VERGEWISPLICHT

Een ander onderdeel van het wetsvoorstel is de vergewisplicht, als de werving en selectie via een derde verlopen. In dit geval dient deze derde ook over een werkwijze te beschikken die gericht is op het voorkomen van arbeidsmarktdiscriminatie. Hier moet de andere partij zich van vergewissen.⁷

In de praktijk zal dit naar verwachting een standaardvraag worden bij het aangaan van een contract. Indien een werkwijze niet aanwezig zou zijn, is het vooral de vraag wat er in de praktijk gaat gebeuren, gezien de afhankelijkheidsrelatie die partijen hebben.

MELDPLICHT

Voor intermediairs en uitzendbureaus geldt nog een aanvullende verplichting, namelijk de meldplicht. Zij worden geacht een interne procedure te hebben waarin is vastgelegd hoe om te gaan met discriminerende verzoeken, en vermoedens daaromtrent, van opdrachtgevers/inleners. Indien een intermediair of uitzendbureau merkt dat de opdrachtgever bijvoorbeeld een discrimineerde vacaturetekst heeft opgesteld, dan moet dit worden gemeld aan de Arbeidsinspectie.⁸ Gelijke behandelingswetgeving is al grondwettelijk geregeld. En de meldplicht heeft ook een juridische grondslag. Immers, naar aanleiding van de oordelen van het College voor de Rechten van de Mens volgt een zorgplicht voor uitzendbureaus. Als uitzendbureau heb je op dit moment al een eigen verantwoordelijkheid om na te gaan dat inleners gelijkebehandelingswetgeving naleven. Uitzendbureaus mogen namelijk niet meegaan in discriminatoire verzoeken en/of ander discriminatoir handelen van opdrachtgevers. Daarnaast moeten zij optreden wanneer discriminatie toch heeft plaatsgevonden.⁹

Naast het feit dat deze zorgplicht er al is, heeft het College enkele kritiekpunten op de voorgenomen meldplicht. Zo ziet de reikwijdte van de meldplicht alleen op **discriminerende verzoeken** van opdrachtgevers en **vermoedens** daaromtrent. Opdrachtgevers kunnen echter ook discriminatoir handelen bij bijvoorbeeld het weigeren van aangeboden uitzendkrachten. Met andere woorden, het kan zo zijn dat een vacaturetekst neutraal is opgesteld, maar individuen met een migratieachtergrond in de praktijk veel vaker worden afgewezen door een inlener. Volgens het College is de reikwijdte van de meldplicht dus te beperkt.¹⁰

Het zou passender zijn als de intermediair een melding zou moeten maken bij alle vormen van discriminatie en niet alleen bij discriminerende verzoeken. Dus ook onbewuste vormen van discriminatie en het maken van indirect onderscheid. Daarbij merk ik dat indirect onderscheid lastig te herkennen is, al helemaal voor iemand zonder juridische achtergrond.

Daarnaast voorziet het College nog een knelpunt wat betreft het bewijzen van mogelijke discriminatie. De intermediair zou dit dusdanig moeten onderbouwen om te kunnen laten zien dat de inlener discriminatoir gedrag zou vertonen, zodat de Arbeidsinspectie deze melding kan onderzoeken. In het voorbeeld dat hiervoor is genoemd, zal het voor de intermediairs lastig te bewijzen zijn. Dit heeft tot gevolg dat de Arbeidsinspectie haar controles niet goed kan uitvoeren.¹¹ Of deze meldplicht effectief gaat zijn, hangt volgens het College af van de intermediair. De intermediairs hebben een ondersteunende, handhavende rol. Bij vermoedens van dis-

criminatie moeten zij eerst het gesprek met de inlener aangaan. Bij onvoldoende effect moet de intermediair dit melden bij de Arbeidsinspectie.¹² Wanneer zij hier geen goede inschatting maken, wordt dit vermoeden niet gemeld bij de Arbeidsinspectie. In dit geval kan de afhankelijkheidsrelatie bovendien ook een rol spelen.¹³

OPLOSSING

Het doel van dit wetsvoorstel is positief. De uitvoering is echter uitdagend en kan ervoor zorgen dat de wet aan haar doel voorbijgaat. Daarnaast heeft een groot deel van het wetsvoorstel al een wettelijke basis en is naar mijn mening veel dubbelop en vooral administratiever dan praktisch. Helaas blijkt dat het bieden van gelijke kansen bij werving en selectie nog steeds op de agenda moet staan. Een andere oplossing om discriminatie op de arbeidsmarkt te verminderen, kan het (jaarlijks) trainen van de afnemers van sollicitaties zijn. Degenen die sollicitaties afnemen of uitzendkrachten accepteren, moeten weten wat discriminatie is en hoe dit te voorkomen. Hoe worden cv's beoordeeld tijdens het wervingstraject? Welke vragen stel je tijdens een sollicitatiegesprek zodat je individuen objectief kunt vergelijken? Deze mensen moeten daarvoor worden getraind en zich bewust worden van mogelijke discriminatie.

Er kan bijvoorbeeld een keurmerk worden ontwikkeld. Iedereen die sollicitaties afneemt of uitzendkrachten accepteert, moet jaarlijks een training volgen, waarna hij of zij aan het keurmerk voldoet. Met zo'n systeem wordt ook het doel van de wet nagestreefd, namelijk het voorkomen van discriminatie bij de selectie en werving van nieuwe werknemers. Deze andere methode brengt minder administratief werk mee voor werkgevers en laat de handhavingsbevoegdheid volledig bij de Arbeidsinspectie en niet (gedeeltelijk) bij de intermediairs en uitzendbureaus. De vraag die nu rijst, is wat de Eerste Kamer beslist en hoe dit verder uitpakt.

Anna van Bracht is arbeidsrechtadvocaat bij Baker & McKenzie Amsterdam.

Noten

- ¹ *Kamerstukken I 2022/23*, 35673, nr. A, p. 2, 5 en p. 7.
- ² *Kamerstukken II 2020/21*, 35673, nr. 3, p. 7.
- ³ *Kamerstukken I 2023/24*, 35673, nr. E, p. 5.
- ⁴ Nederlandse Arbeidsinspectie, *Checklist arbeidsmarktdiscriminatie*, inspectie-checklist.nl.
- ⁵ *Digitale Arbeidsmarktdiscriminatie* (TNO-rapportage van 23 december 2019 voor Nederlandse Arbeidsinspectie), Den Haag: TNO 2019.
- ⁶ SER, *Charter Diversiteit*, ser.nl.
- ⁷ *Kamerstukken I 2022/23*, 35673, nr. A, p. 3, 6 en p. 7.
- ⁸ *Kamerstukken II 2022/23*, 35673, nr. 9, p. 5.
- ⁹ *Kamerstukken II 2022/23*, 35673, nr. 9, p. 5.
- ¹⁰ *Kamerstukken II 2022/23*, Advies College voor de Rechten van de Mens van 14 april 2022, 35673 nr. 9, p. 4.
- ¹¹ *Kamerstukken II 2022/23*, Advies College voor de Rechten van de Mens van 14 april 2022, 35673 nr. 9, p. 4.
- ¹² *Kamerstukken I 2023/24*, 35673, nr. E, p. 6.
- ¹³ *Kamerstukken II 2022/23*, Advies College voor de Rechten van de Mens van 14 april 2022, 35673 nr. 9, p. 4.

Highlights Europese AI & Privacywetgeving
6 februari | 2 PO NOvA | Mr. F.C. van der Jagt

Compliance en Audit
23 februari | 2 PO NOvA | Prof. mr. dr. B. Snijder-Kuipers

Actualiteiten Ondernemingsrecht
4 maart | 4 PO NOvA | Prof. mr. C.A. Schwarz

Jaarrekening-analyse voor juristen (opstap-cursus)
5 maart | 4 PO NOvA | Dr. mr. J. van der Heijden

Testeren met de gebroeders Schols
8 maart | 6 PO NOvA, 6 vFAS | Prof. mr. dr. B.M.E.M. Schols,
Prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols

**De Mondelinge Behandeling:
invloed wijzigingen uit het verleden en de toekomst**
11 maart | 4 PO NOvA | Mr. S.M.A.M. Venhuizen

WWFT, AVG en de UBO-registers: toepassing in de praktijk
12 maart | 4 PO NOvA | Prof. mr. dr. B. Snijder-Kuipers,
mr. F.C. van der Jagt

Overtuigend argumenteren
13 maart | 6 PO NOvA | drs. M.C. Furth

Actualiteiten Erfrecht
14 maart | 3 PO NOvA, 3 vFAS | Prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols

**De rol van de door de Ondernemingskamer benoemde
bestuurder**
15 maart | 2 PO NOvA | Mr. B.J. Tideman

De Overnameovereenkomst
18 maart | 4 PO NOvA | Prof. mr. dr. T.H.M. van Wechem

Zakelijk Engels voor juristen
18 maart | 4 PO NOvA | Prof. mr. dr. I. Sumner

Meldplicht datalekken in de praktijk: tips & tricks
19 maart | 2 PO NOvA | Mr. F.C. van der Jagt

Masterclass Opvolging Familiebedrijf
22 maart | 4 PO NOvA | Prof. mr. C.A. Schwarz

Verdiepingscursus Tactisch Procederen
25 maart | 4 PO NOvA | Mr. S.M.A.M. Venhuizen

Luchtvaartclaims: passagiers en bagage
4 april | 2 PO NOvA | Mr. F.M. Oudolf

De WHOA drie jaar na dato
4 april | 4 PO NOvA | Prof. mr. dr. F.M.J. Verstijnen

Actualiteiten verdelen en verrekenen bij scheiding
5 april | 4 PO NOvA, 4 vFAS | Mr. dr. B. Breederveld

Actualiteiten Arbeidsrecht
9 april | 6 PO NOvA | Prof. mr. dr. A.R.Houweling, prof. mr. G. Boot

Volmacht en (on)middellijke vertegenwoordiging
23 april | 3 PO NOvA | Prof. mr. A.C. van Schaick

Aandeelhoudersgeschillen in de praktijk
22 mei | 4 PO NOvA | Mr. R. Huijs

Actualiteiten Financiering, Zekerheden en Insolventie
28 mei | 4 PO NOvA | Prof. mr. N.E.D. Faber

Actualiteiten Burgerlijk Procesrecht
5 juni | 4 PO NOvA | Prof. mr. A.L.M. van Mierlo

Actualiteiten Vastgoedrecht
7 juni | 6 PO NOvA | Prof. mr. S.E. Bartels, prof. mr. P.J. van der Plank

Insolventie en Huur
12 juni | 2 PO NOvA | Mr. B.J. Tideman

**Actualiteiten Ondernemingsrecht en Corporate Litigation
bij de Ondernemingskamer**
14 juni | 6 PO NOvA | Prof. mr. G. van Solinge, mr. C.C. Meijer

Bekijk ons volledige cursusaanbod (inclusief On Demand)
op www.iurislegal.nl

Advocaat in de Cariben

Vacatures:

Junior en Senior advocaat

- Werken in de Nederlandse Cariben
- Deel uit maken van het erkend nummer 1-advocatenkantoor
- Meewerken en denken in grote internationale zaken

Geïnteresseerd?

Bezoek www.advocaatindecariben.nl of scan de QR voor meer informatie

Tijdelijk dienstverband bespreekbaar

Informatie

VANEPS

Aruba • Bonaire • Curaçao • St. Maarten

SCHIP AANPAK

Voor relaties in slecht weer

De methode die het verlies in het conflict serieus neemt

U begeleidt een echtscheiding en komt tot de conclusie dat het conflict steeds voorliggend is waardoor u niet toekomt aan het afwikkelen van de gevolgen van de scheiding.

Veelal schuilt achter het gepresenteerde conflict de pijn van het verlies. Als het daarover mag gaan kan het conflict verzachten en biedt dat een basis om tot afronding te komen.

De SCHIPaanpak kan hierbij helpend zijn.

Wij bieden u een eendaagse training waarin de kernelementen van de SCHIPaanpak worden uitgelegd zodat u adequater kunt acteren om overeenstemming te bereiken.

Tineke Rodenburg

Leoniek van der Maarel

www.schipaanpak.com/toeileidertraining

Failliete bestuurder hoeft zich niet — door Yola Geradts te verweren tegen curator én fiscus

Een onbehoorlijk en gefailleerd bestuurder kan zowel de curator als de Belastingdienst achter zich aan krijgen.

De bestuurder mag er echter vanuit gaan dat curator en ontvanger hun activiteiten op elkaar afstemmen.

Op grond van artikel 36 Invorderingswet 1990 (hierna: IW) kan de ontvanger een bestuurder van een bv aansprakelijk stellen voor onder andere niet-betaalde loonbelasting of omzetbelasting (zakelijke belastingschulden) als de bestuurder kennelijk onbehoorlijk bestuur heeft gepleegd en het niet-betalen van de belasting daarvan het gevolg is. Op grond van artikel 2:248 BW kan de curator in faillissement een bestuurder aansprakelijk stellen voor het tekort van de faillissementsboedel als het niet-betalen van de schulden het gevolg is van kennelijk onbehoorlijk bestuur. Deze twee bestuurdersaansprakelijkheidsregelingen zijn in 1986 ingevoerd. Over samenloop heeft de wetgever indertijd niet nagedacht.

Het leerstuk kennelijk onbehoorlijk bestuur is in beide regelingen (artikel 36 IW en artikel 2:248 BW) hetzelfde. Een handelen zoals geen redelijk denkend bestuurder onder de gegeven omstandigheden zou

hebben gedaan, levert kennelijk onbehoorlijk bestuur op.¹ Een verschil in de fiscale bestuurdersaansprakelijkheidsregeling met die van artikel 2:248 BW is dat via een wetsfictie (artikel 36, lid 4, IW) onder kennelijk onbehoorlijk bestuur wordt gebracht het niet-tijdig melden aan de ontvanger van betalingsonmacht. Bij niet-tijdige melding wordt vermoed dat de niet-betaling van de belastingschulden aan het kennelijk onbehoorlijk bestuur van de bestuurder is te wijten. De bestuurder mag dat vermoeden van kennelijk onbehoorlijk bestuur alleen weerleggen als de bestuurder aannemelijk maakt dat het niet aan hem of haar is te wijten dat de rechtspersoon niet-tijdig heeft gemeld. Uit de rechtspraak van de Hoge Raad blijkt dat dit een niet te nemen horde is. Alleen in zeer uitzonderlijke gevallen (bijvoorbeeld de bestuurder is bijna dood² vanwege een snel voortschrijdende ziekte) kan de bestuurder zich disculperen voor het niet-tijdig melden.

Een niet-tijdige melding betalingsonmacht leidt dan zonder meer tot aansprakelijkheid voor niet-betaalde belastingschulden voor de bestuurder.

Deze meldingsregeling³ is ooit in de jaren tachtig in de wettelijke regeling opgenomen omdat de wetgever bonafide ondernemers wilde scheiden van malafide ondernemers.⁴ Al enige tijd is duidelijk dat het meldingsmechanisme niet de juiste manier is om misbruik te onderkennen.⁵

Tijdig melden houdt in dat namens de bv binnen twee weken nadat de bv de belastingschulden had moeten betalen de betalingsonmacht wordt gemeld aan de ontvanger.⁶

De bedoeling van de melding betalingsonmacht is dat de ontvanger tijdig op de hoogte raakt van het niet-betalen van de belasting en dat de ontvanger dan snel invorderingsmaatregelen kan nemen. De functie van de melding betalingsonmacht was – afgezien van de aansprakelijkheid bij te late melding – inder tijd al gering qua opbrengst voor de ontvanger, maar dient nu nauwelijks een doel. Allereerst: als er wel aangifte wordt gedaan, maar deze wordt niet betaald dan wordt dat direct gesignaleerd door de computersystemen van de Belastingdienst. Dat was begin jaren tachtig wel anders. Voor wat betreft het snel kunnen nemen van invorderingsmaatregelen zoals bodembeslag is dit aspect sinds 2013 niet meer relevant.⁷ Toen is artikel 22bis IW in de Invorderingswet opgenomen. Indien een derde een actie wil ondernemen die mogelijk een bodembeslag van de ontvanger frustreert, dan dient die derde dat op voorhand aan de ontvanger te melden zodat die alsnog tijdig bodembeslag kan leggen. *De facto* bestaat de situatie dat ‘niet-melden’ meer ‘opbrengst’ kan genereren voor de ontvanger dan als er wel tijdig wordt gemeld. Als er wel wordt gemeld dan leidt dat voor de ontvanger in zeer beperkte mate nog tot een additionele verhaalsofbrengst. Indien er niet gemeld wordt, kan elke bestuurder hoofdelijk voor het geheel van de belastingschulden waarvoor te laat gemeld is aansprakelijk worden gesteld.

Artikel 2:248 BW bij faillissement is anders opgezet: ook daar geldt een bewijsvermoeden. Bij niet-nakomen van bepaalde verplichtingen (onder andere niet-tijdig deponeren jaarrekening, niet deugdelijk financieel administreren) bestaat evenwel een door de bestuurder te weerleggen vermoeden van kennelijk onbehoorlijk bestuur. Daarnaast is in artikel 2:248, lid 4 BW aan de rechter een matigingsbevoegdheid toegekend om het

bedrag van de aansprakelijkstelling – maximaal het tekort van de boedel – te verminderen. Een dergelijke matigingsbevoegdheid is niet opgenomen in artikel 36 IW. De Hoge Raad oordeelde in 2009⁸ dat de wettelijke regeling van artikel 36 IW niet voorziet in een matigingsbevoegdheid en om die reden het bedrag van de aansprakelijkstelling – de niet-betaalde belastingschulden waarvoor niet tijdig is gemeld – niet kan worden gematigd door de rechter. Het was de vraag of deze beslissing – geen matiging – ook in het kader van maatwerk (artikel 3:4, lid 2, Awb, evenredigheidsbeginsel) wel juist is.⁹ Indertijd was geen beroep gedaan op de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De Hoge Raad houdt evenwel vast aan deze lijn want onlangs in zijn uitspraak van 6 oktober 2023¹⁰ heeft hij bevestigd dat de wetgever de rechter niet de mogelijkheid geeft de aansprakelijkheid te matigen, ook niet op basis van artikel 3:4, lid 2, Awb. Deze lijn van de Hoge Raad is niet onomstreden.¹¹

Wel heeft de Hoge Raad in zijn arrest van 6 oktober 2023 prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie of zo’n ‘risicoaansprakelijkheid’ van de bestuurder terzake omzetbelastingen bij niet-tijdig melden wel de toets van het communautaire (‘EU’-)evenredigheidsbeginsel kan doorstaan. De omzetbelasting is gebaseerd op de Btw-richtlijn. Reden waarom de communautaire rechtsbeginselen van toepassing zijn; ook voor wat betreft aansprakelijkstelling van de bestuurder voor omzetbelastingen. Gelet op de jurisprudentie van het Hof van Justitie brengt mijns inziens deze communautaire evenredigheidstoets met zich mee dat zo’n risicoaansprakelijkheid voor de bestuurder voor niet-tijdige melding niet door de beugel kan als er geen sprake is van écht kennelijk onbehoorlijk bestuur.¹² De toetsing aan het communautaire evenredigheidsbeginsel geschiedt echter niet voor de ‘puur Nederlandse loonbelasting’.

Terug naar de samenloop. In faillissement kan zich derhalve een samenloop voordoen van de twee bestuurdersaansprakelijkheidsregelingen. De bestuurder kan worden aangesproken door de curator op de voet van artikel 2:248 BW voor het tekort van de boedel en door de ontvanger voor niet-betaalde belastingschulden ex artikel 36 IW.

In de Leidraad Invordering (artikel 36.1 LI 2008) – het beleid van de ontvanger – is daarom wel een samenloopregeling opgenomen. De Leidraad Invordering is het beleid waaraan de ontvanger zich dient te houden,

Natuur in de Omgevingswet

Natuur in de Omgevingswet geeft een uitvoerig overzicht van de onderwerpen die tot 1 januari 2024 werden geregeld in de Wet natuurbescherming, het Besluit natuurbescherming en de Regeling natuurbescherming, en bij het verschijnen van dit boek zijn opgenomen in de Omgevingswet en de daarbij behorende uitvoeringsregelgeving.

Het boek kan in een aantal opzichten worden gezien als de opvolger van het boek *Natuurbeschermingsrecht* uit 2017 en sluit hier wat betreft structuur, doelgroep en diepgang bij aan. Het boek *Natuur in de Omgevingswet* is geschreven voor de uitvoeringspraktijk. Het beoogt een hulpmiddel te zijn voor diegenen die in de praktijk met het natuurbeschermingsrecht te maken hebben (medewerkers van provincies, gemeenten, waterschappen, bedrijven, natuurbeschermingsorganisaties, adviesbureaus enz.).

C.W. Backes, L. Boerema, A.A. Freriks, R.H.W. Frins, T. van Hattum, F. Onrust en F.C.S. Warendorf
ISBN: 978-94-6212-800-2
1e druk | 2024 | 465 pp. | € 82,50

Bestel je exemplaar via de QR-code, of op

Boom.nl/juridisch

op grond van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur waaronder het vertrouwensbeginsel.¹³ Artikel 36.1 LI luidt als volgt:

‘De artikelen 2:50a, 2:138, 2:248 en 2:300a BW geven de curator in het faillissement van een rechtspersoon meer mogelijkheden om bij de afwikkeling van de boedel een tekort alsnog te verkleinen ten behoeve van alle schuldeisers in het faillissement. Hij kan dit doen door de bestuurders van de rechtspersoon hoofdelijk aansprakelijk te stellen voor het tekort van de boedel wanneer zij hun taak kennelijk onbehoorlijk hebben vervuld, en aanneemelijk is dat dit een belangrijke oorzaak is geweest van het faillissement.

Omdat ook de bestuurdersaansprakelijkheid van artikel 36 van de wet gericht is op kennelijk onbehoorlijk bestuur, kunnen in bepaalde gevallen beide regelingen van toepassing zijn. In dat geval moet er naar worden gestreefd om slechts één van de regelingen toe te passen.

Als een rechtspersoon waarop dit artikel van toepassing is, faillieert en de ontvanger is voornemens de bestuurder(s) van de gefailleerde rechtspersoon aansprakelijk te stellen, neemt hij contact op met de curator om te overleggen over de vraag wie tot aansprakelijkstelling zal overgaan. Aansprakelijkstelling door de curator geniet de voorkeur, tenzij blijkt dat de bewijspositie van de ontvanger sterker is.’

Over die samenloop en het beleid (artikel 36.1 LI) heeft de Hoge Raad in een fiscale bestuurdersaansprakelijkheidskwestie¹⁴ het afgelopen jaar arrest gewezen. De curator had de bestuurder van een tweetal failliete bv's aansprakelijk gesteld voor het tekort van de boedel. Dat had de curator via een brief gedaan met toezending van een concept-dagvaarding. Tot een procedure komt het niet. De bestuurder komt tot een vergelijk met de curator. Hij betaalt aan de curator € 31.000 tegen finale kwijting zonder schuld te erkennen. Met dit bedrag ad € 31.000 werden uitsluitend boedelschulden betaald ('salaris curator') en de ontvanger als preferente crediteur kreeg niets betaald. Dat vond de ontvanger kennelijk niet prettig.¹⁵ Na afloop van het faillissement heeft deze ontvanger de bestuurder alsnog aansprakelijk gesteld voor de niet-betaalde loonbelastingsschulden ontstaan in de laatste drie maanden van het faillissement (totaal circa € 60.000).

De bestuurder had niet-tijdig gemeld, was de primaire stelling van de ontvanger. Subsidiair zou sprake zijn van kennelijk onbehoorlijk bestuur omdat hij te lage

prijzen zou hebben gerekend voor zijn diensten, aldus de ontvanger. De rechtbank Den Haag¹⁶ oordeelt dat de ontvanger de bestuurder alsnog aansprakelijk kan stellen. Volgens de rechtbank was er namelijk geen sprake van samenloop omdat er geen aansprakelijkstelling door de curator op de voet van artikel 2:248 BW was geweest. Hof Den Haag oordeelt dat er wel sprake is geweest van een aansprakelijkstelling door de curator op de voet van artikel 2:248 BW. De Hoge Raad is het met dat oordeel eens. Aansprakelijk stellen kan zowel in als buiten rechte.¹⁷ Hof Den Haag oordeelt vervolgens dat de ontvanger zijn recht om de bestuurder aansprakelijk te stellen heeft prijsgegeven vanwege artikel 36.1 LI.¹⁸ De staatssecretaris gaat in cassatie van deze uitspraak van het hof.

De Hoge Raad oordeelt dat het de bedoeling van de beleidgever is geweest om te voorkomen dat de bestuurder zowel door de curator als door de ontvanger aansprakelijk wordt gesteld op basis van bestuurdersaansprakelijkheid (r.o. 3.4.1). Het is aan de ontvanger om tijdig contact op te nemen met de curator tijdens het faillissement; niet alleen als de ontvanger daadwerkelijk van plan is om aansprakelijk te stellen, maar ook als de ontvanger had moeten onderkennen dat er voldoende aanknopingspunten zijn óm aansprakelijkstelling van de bestuurder te overwegen. Vervolgens oordeelt de Hoge Raad dat als de ontvanger dan toch overgaat tot aansprakelijkstelling deze aansprakelijkstelling in strijd kan zijn met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en dan moet worden beoordeeld of aan de bestuurder een nadeel wordt toegebracht dat de Leidraad Invordering wil vermijden.

Vervolgens casseert de Hoge Raad de uitspraak van het hof omdat het hof onvoldoende heeft gemotiveerd dat de ontvanger na kennisneming van de faillissementen van de vennootschappen had moeten onderkennen dat er voldoende aanknopingspunten waren om aansprakelijkstelling van belanghebbende als bestuurder te overwegen. De zaak wordt terugverwezen.¹⁹

Deze terugverwijzing van de Hoge Raad is kwestieus omdat deze ontvanger zich op het standpunt had gesteld dat er geen sprake is van een tijdige melding van betalingsonmacht. Dat kan de ontvanger gemakkelijk en snel onderkennen. Daar is geen uitgebreide studie voor nodig. Daar hoeft de ontvanger ook geen drie jaar over te doen.

De kern van het arrest is dat de ontvanger niet stil mag zitten tijdens faillissement en actief de curator moet benaderen als er aanleiding zou kunnen bestaan de bestuurder aansprakelijk te stellen. Het is immers

voor een bestuurder ongewenst en onevenredig om twee keer (proces-/advies)kosten te moeten maken en twee keer procedures te moeten voeren en mogelijk tweemaal te moeten betalen, enerzijds tegen de ontvanger en anderzijds tegen de curator.

De curator is uiteraard niet gebonden aan het beleid van de ontvanger. Als de ontvanger afsprekt met de curator dat de ontvanger de bestuurder aansprakelijk gaat stellen voor de niet-betaalde belastingschulden vanwege niet-tijdige melding (en de curator niet) zou de curator dan tóch ook de bestuurder kunnen aansprakelijk stellen voor het tekort van de boedel? Als er echt afspraken worden gemaakt dan is de curator mijns inziens aan die afspraken gebonden, ook richting de bestuurder. De afspraak beoogt immers de bestuurder te beschermen; die moet zich daar dan ook op kunnen beroepen. Als de curator en de ontvanger niet tot overeenstemming kunnen komen dan is de vraag of de bestuurder daarmee iets kan. Mocht zich zo'n situatie voordoen dat er geen afspraken kunnen worden gemaakt en beiden – curator en ontvanger – toch aansprakelijk stellen dan kan de bestuurder richting de curator zich mogelijk wel op het standpunt stellen dat hij een voorwaardelijk regresrecht heeft in het faillissement voor het mogelijk aan de ontvanger naar aanleiding van die aansprakelijkstelling te betalen bedrag. Immers, op grond van artikel 57 IW wordt

de bestuurder die loonbelasting of omzetbelasting van een ander betaalt, gesubrogeerd in de vordering en in het bijzonder het hogere voorrecht van de ontvanger. Aldus 'vertegenwoordigt' de curator dan per saldo niet de ontvanger. In het kader van een ketenaansprakelijkheid heeft de Hoge Raad ooit geoordeeld²⁰ dat de aansprakelijk gestelde mag weigeren het bedrag aan de curator te betalen in verband met de aansprakelijkstelling door de ontvanger.

SLOT

Wat leert ons dit nu? In geval van faillissement dient er eigenlijk – als er aanleiding is de bestuurder aansprakelijk te stellen – maar één bestuurdersaansprakelijkheidsregeling te worden toegepast; dat voorkomt dubbele kosten en dubbele procedures over hetzelfde. Als de curator de bestuurder aansprakelijk stelt, mag de bestuurder ervan uitgaan dat er ook contact is geweest met de ontvanger over afstemming. De ontvanger – als hij de bestuurder aansprakelijk wil stellen tijdens een faillissement omdat daar aanleiding toe is – mag niet stilzitten maar dient met de curator actief overleg te voeren wie wat zal doen.

Yola E.J. Geradts is fiscaal advocaat in Amsterdam en redactielid van dit blad.

Noten

- 1 Zie onder meer de standaardarresten van Hoge Raad 7 juni 1996, *NJ* 1996, 695; Hoge Raad 8 juni 2001, *NJ* 2001, 454 en Hoge Raad 31 maart 2017, *BNB* 2017/154.
- 2 HR 28 september 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA1718. Zie ook HR 6 oktober 2023, ECLI:NL:HR:2023:1371, r.o. 5.6.4.
- 3 Er bestaat ook een meldingsregeling voor de (niet-)afdracht van bedrijfstakpensioen (artikel 23 Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000).
- 4 Zie TK 1987/1988, Memorie van Toelichting, nr. 3, 20580, blz. 97.
- 5 Zie onder meer J.J. Vetter & A.J. Tekstra, 'Invordering van Belastingen', tiende druk, nr. 421, Deventer 2020, blz. 266, alsmede ook conclusie A-G Van Ballegooijen d.d. 30 november 2009, ECLI:NL:PHR:2011:BL0202.
- 6 Zie artikel 36, lid 2, IW jo. artikel 7 Uitvoeringsbesluit Invorderingswet 1990.
- 7 Zie artikel 22bis IW om bodemtrucs te kunnen vrijdelen.
- 8 HR 15 mei 2009, ECLI:NL:HR:2009:BI3747.
- 9 Zie ook Geradts/Vetter in 'De aansprakelijkheid van bestuurders voor belastingschulden; overzicht van basisprincipes en van recente ontwikkelingen', *MBB* juni 2021, blz. 19.
- 10 HR 6 oktober 2023, ECLI:NL:HR:2023:1371, r.o. 5.5.1 en r.o. 5.5.2.
- 11 Zie de kritiek van J.J. Vetter in *BNB* 2023/157

- die aanvoert dat de ontvanger een discretionaire bevoegdheid heeft en de Hoge Raad ten onrechte weigert te toetsen aan het evenredigheidsbeginsel.
- 12 Zie HvJ EU 11 mei 2006, C-384/04, ECLI:EU:C:2006:309 (*Federation of Technological Industries e.a.*), HvJ EU 21 december 2011, C-499/10, ECLI:EU:C:2011:871 (*Vlaamse Oliemaatschappij*), HvJ EU 26 maart 2015, C-499/13, ECLI:EU:C:2015:201 (*M. Macikovski*) en HvJ EU 13 oktober 2022, C-1/21, ECLI:EU:C:2022:788 (*MC t. Direktor na Direktsia*).
- 13 Zie Hoge Raad 13 januari 1989, *BNB* 1989/129 en *NJ* 1990, 24.
- 14 HR 14 april 2023, ECLI:NL:HR:2023:563.
- 15 Zie Hof Den Haag 19 juni 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:1208, r.o. 7.
- 16 Rb. Den Haag 5 november 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:12474, r.o. 10.
- 17 HR 14 april 2023, ECLI:NL:HR:2023:563 (r.o. 3.2.3).
- 18 Hof Den Haag 19 juni 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:1208.
- 19 Het verwijzingshof heeft al uitspraak gedaan met onverwachte wending: (Hof Amsterdam 28 november 2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:2936) de bestuurder heeft zich in verwijzing beroepen op verjaring ex artikel 27 IW van de onderliggende aanslagen waarvoor aansprakelijk gesteld. Dat is door het hof gehonoreerd. De samenloop is uiteindelijk dus niet meer getoetst.
- 20 HR 18 december 1992, *NJ* 1993/734.

Toren, ja. Ivoor, nee.

CMS is één van de grootste advocatenkantoren ter wereld met meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen. Je vindt ons in een van de torens aan de Zuidas, maar een ivoren toren kun je dat niet noemen. Ons kantoor is, hoe groot ook, altijd nuchter gebleven want we weten wat ons te doen staat: onze cliënten helpen, met veelal complexe vraagstukken. We kennen hun markten en staan hen als sparringpartner op beslissende momenten terzijde. Werk je als ambitieuze en scherpzinnige advocaat graag in een omgeving waarin topprestaties voor je opdrachtgevers belangrijker zijn dan prestige? Kijk op cms.law.

**ALTIJD
SCHERP**
abonnement

€ 1.500,-

vanaf februari: € 1.650,-

**Blijf
scherp**

Een jaar lang onbeperkt cursussen en webinars volgen

Wilt u altijd op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen en voorop lopen in uw vakgebied? Met het Altijd scherp-abonnement van het CPO kiest u 12 maanden lang onbeperkt uit ons aanbod. U kunt cursussen op locatie combineren met onze webinars. Zo blijft u altijd scherp. Voor een vaste en scherpe prijs.

Meer info en aanmelden: www.cpo.nl/altijdscherp

- ✓ ONBEPERKT TOEGANG TOT ONZE CURSUSSEN EN WEBINARS
- ✓ ALTIJD UP-TO-DATE IN UW VAKGEBIED
- ✓ MET ONZE TOPDOCENTEN BENT U ZEKER VAN UW ZAAK
- ✓ VOOR EEN VASTE EN SCHERPE PRIJS

Al meer dan
500 juristen
gingen u voor

Waardering
abonnement:
8+

Meer dan
150 cursussen
en webinars

Abonnees volgen
gemiddeld **6 cursussen**
per jaar

CPO